

Francisci petrarche Poete Laureati De Vita Solitaria.

<https://hdl.handle.net/1874/461276>

822
2
Capitula in librum Francisci petrarche de vita solitaria Incipiunt.

Capitula tractatus primi.

Qualiter diues surgit nocte media.

Qualiter solitarius surgit.

De exercicio vtriusq; adueniente luce.

De prandio diuitis.

De prandio solitarii.

De deposicione mense diuitis et de eius amenitate

De solitario ididem.

De sollicitudine diurna diuitis.

De solitario quoq;

Qualiter inhabitator vrbis exit in die.

De solitario.

De cena diuitis.

De cena solitarii.

De modo eundi dormitum diuitis

De solitario.

Capitula tractatus secundi.

De diuersitate hominum.

De vtili occupatione quorundam.

Qualiter contemplacio in solitudine adquiratur.

De periculo pastorum.

De quibusdam odientibus solitariam vitam.

Capitula tractatus tercii.

De ingressio vite solitarie vtilis sit senibus.

De deliberacoe habenda cir ingressum vite solitarie

De beatitudine solitudinis et bonis eius.

De qdruplici distinctione virtutu secundum p̃hos

De dulcedine vite solitarie & spiritali pugna solitariorum.

De remuneratione eternorum pro temporalibus.

Qualiter quidam philosophi dixerunt testem imaginariũ vtilẽ esse ad mores: & de cristo teste omĩm

De libertate solitarij et studio mentali.

Qualiter antiqui inuentoribus arcium diuinum honorem attribuerunt.

Capitula tractatus quarti

De diuersis sentencijs eorū qui dicunt solitudinem esse inimicam virtuti.

Quomodo et quibus silue conueniunt.

Explanaio auctoritatum senece qua impugnat solitudinem.

De sincera amicitia in solitudine colenda.

De speciali gaudio solitarioꝝ i diuisione tēporaliū

Capitula tractatus quinti.

De tedio vulgariū.

De instabilitate mentis et errore quorundam senū vulgariū.

De voluptuosa imitatione vulgariū & varietate habituum.

De quibusdam causis erroꝝ et temporis amissione vulgariū.

Qualiter solitudo preseruat solitariū de his tedijs.

Q solitarius debet regere regnum sicut boni reges regna.

Secundus liber **F**rāciscei de vita solitaria est de laude vite solitariorum.

Tractatus secundus de multis exemplis solitarioꝝ

Primum de **A**dām: De **A**brāham: De **Y**saac: De **I**acob: De **M**oyse & pphetis: De **H**elia: De **I**eremia: Comendatio vite solitarie.

Tractatus tercius de pontificibus

De sancto **A**mbrosio. De **C**sortio mulierū fugiēdo

De sancto **M**artino. De sancto **A**ugustino.

De sancto **I**eronimo. De **P**aula & matronis.

De sancto **G**regorio. De sancto **B**enedicto.

De sancto **F**lorentio. De sancto **F**rācisce,

¶ Q triplex est solitudo. ¶ De Remigio. ¶ De Bern
hardo. ¶ De Carolo. ¶ De Romualdo. ¶ De Petro
damiani. ¶ De Celestino papa.

¶ Tractat⁹ quart⁹ de lamentatione terre sancte

De inuiti exercitio regum terre.

De Inguauia romani Cesaris.

Qualiter fides catholica fuit p vniuersum mūdum
dilatata.

De virtute antiquorum romanorum i compatione
regum modernorum.

Qualiter nostri principes compantur machameto.

Representatio catholicorum principum:

Pro qua patria sit pugnandum

De Iohanne baptista

De Maria magdalena.

De ihesu saluatori nostro.

De dauid rege & patriarch.

De variis homib⁹ diuersimode solitudinē coletious

De quodam solitario apud Indos.

De hiberboreis solitarius.

De philosophis & poetis

De Homero: ¶ De Seneca: ¶ De Tulio Cicerone

De Damascene: ¶ De Diocleciano cesare.

De Romulo: ¶ De Scipione affricano

De vitandis In solitudine.

De admittendis In solitudine.

Exhortatio vt ad solitudinem pperet cui scribit

De illis q solitarius debet desiderare & de ei⁹ loco

De spernendis diuiciis & honore cuiuslibet.

De certitudine temporis futuri & consilium adnō
apponendas diuicias:

De remediis contra pigrū pgressum ad solitudinē

Solutio argumentorum contra solitudinem

Qualiter solitarius dicitur viuere & vulgaris non

P

Aucos homines noui. quibus opusculo
rum meorum tanta dignatio: tantusque sit
amor quantus tibi fidentissime non vi
detur esse. sed est dixerim. Nam neque de
sincero et niueo calore tui pectoris fic
tum fucatusque aliquid suspicor: neque fic
tionem si qua esset. tamdiu regi potuis

se arbitror. Ut enim immortalis est veritas: sic fictio et me
daciū non durat. si multa illico pateſcunt: et studio
magno compta cesaries v̄eto turbatur exiguo. Et ope
rose licet impressus fucus leui sudore diluit: et argutū
quoque mendaciū vero cedit: coramque pressius intue
te diaphonū est. Opertum omne retegitur: abeunt um
bre nati usque rebus color manet. et latere diucius est
magnus labor. Nemo sub aquis diu viuit: erūpat opor
tet. et frontem quā celabat aperiat. Huius argumentis in
ducor ut credam. quod valde cupio. sumus autem faciles
ad credendum quod delectat: posse tibi res meas pater
optime placere: que ut paucis placeant: laboro. quando
ut vides sepe nouas res tracto. durasque et rigidas pere
grinasque sentencias: et ab hominibus moderantis vulgi. se
sibus atque auribus abhorrentes. Si indoctis non placeo
nihil est quod querar: habeo quod optaui: bonam de i
genio meo spem. Sin vero doctis quoque non probor: est
fateor quod doleam: non quod mirer. Nam quis ego aut quid
est unde mihi intanta presertim veritate iudicioque inter
blaudiar aut arrogem? quod nec in tulio p̄clara illa ce
lestique faciūdia cōtigisse scio. Cuius liber de optimo ge
nere dicendi deus bone quale quāque ex alto sumptū opus
quod idem in epistolis indignanter attigit marco britto
ad quem et cuius precibus erat scripturus: erudito vi
ro licet et amico scribentis non probatur. ut grauiora
non preteream: que ab illustribus quidem: longe tamen
in paribus creatoribus tantus ille vir patitur: asinio vtro

q̄ et caluo: qui eloquencie principi libertate. nimia ī
sultant. et que ceteri mortaliū mirantur veneran
turq̄ condemnāt. **Q**uis recuset igitur stili crimen
sibi cōmune tamen tullio. **Q**uanquam mihi quidez
apud te nullus ē metus talis vt sane prober ego seu
placeam tibi. non meriti mei est: sed ingeniorū iimi
litudo forte aliqua: vel quod potius credo. et propi
us vero est. facit hoc singularis quidem et eximius
amor tuus non paruus hostis recti iudicii. **Q**uis enī
valde amās rite iudicat: si cernere rectum et discer
nere posset amor? **C**ecū cur finxisset ātiquitas: **A**t
non vt cecus sic et mutus sed persuasoz optimus:
ostendit aliis quod non videt. sepe eciam quod non
est magna patris indulgencia nil sibi nō permittit:
parcit filii defectibus: sepe eciam delectatur vtrūq̄
est. **S**iquidem in hoc erras gaudeo: neq̄ hūc errorē
tibi excidere nūquam posse velim. gloriosū mihi:
tibi delectabile: dampnosum nulli. **S**in fortasse nō
erras: quod opto quidem potius quam spero. quid
ni magis magisq̄ gaudeam: ac gratuler et ip̄e mihi
tali sim carior probaciorq̄ iudicio? In dubiis nō ne
iniquus oculi mei distributor fuerim nisi rationē ha
beam illius: quem primū stili atq̄ ingenii minato
rem habeo. **P**rofecto autem magnus testis **C**ato il
le senior nō minus oculi quam negotii rationē claris
atq̄ magnis ingeniis habendam esse ī primordio su
arū scripsit originum. **Q**uod dictum cū multis pla
cuisset videā doctis viris tamen precipue. **C**icero no
ster amplectitur magnificūq̄ sibi semper ac precla
rum visum esse: in ea qua **P**lautum defendit oracio
ne testatur. Id mihi quoq̄ si vel p̄ ingenii mediocri
tate vol pro non mediocri glorie cupiditate si tamē
hanc nondum freno animi ac ratione perdomui: p̄
uidendum ē quid primum prestare nitā nisi vt si

cut ego a negociis: Sic ab ocio meo procul absit ier-
cia et si quid forte māsūrū scripsero. hiis potissimū
inscribam: quorū glorie quadam velud participaci-
one clarescere tenebrisq; resistere valeam. quas mi-
hi temporū fusca profūditas & nominū consūptrix
illustriū obliuiosa posteritas intentant. Quid versan-
ti animo sepe equidem tuū nomen occurrit et vsq;
adeo fulgendum ī se atq; ita de me meritum. vt seu
preclara seu mihi cara cōplectar pteriri quāā sine
gravi non posset iniuria: Accedit quod ex more in-
stitutoq; meo veteri nunc in rure tuo positus vt fru-
gū ceteri sic ego tibi decimas ocii debē videor pri-
miciasq; vigiliarū. Itaq; quot annis pl9 minus ve-
ingenii vbertate vel sterilitate annua persolvere ali-
qd est animus. Quo velud vnus e colonis tuis. Hiis
saltem fructibus quos agellus me9 fert. agnoscere
intelligar bonam fidem. Et si probe norim: nil silen-
cio tucius hiis: quibus obtractācium linguas euade-
re cura est. Quod ipse mecum reputans sepe animum
fateor. sepe calamū freno: sepe multa pauēs. moneo
neue me prodant obsecro. neuē vltro non stili tantū
Sed quod per graue ē morq; nostroz ciuographū
contra nos promant. forte etiam ad absentes ac po-
steros puētuz. Qual' enī fmo fuerit tal' vita cēsebi-
t. Quādo rez sublati iudiciis sola verboz superūt
āgumēta. Quid mltā suassem. Forsitā vt et sibi et
mihi et fame nostre pcerēt. nisi qā vt aiunt. lā neq;
res itē neq; silēcio liberū ē latē. lā noscitur. legi-
mur. iudicamur. iāq; hominū voces euadēdi celādi
q; ingeniū nulla spes. et seu prōdeūtibus in publicū
seu domi sedentibus apparendum est

Quid vero nunc prius ex me spes quāz qd
est. et in ore et in corde semper habui. et
ipse qui modō sub oculis est locus.horta

tur. solitarie sc3. ocioseq; vite preconiu. Quā cū sepe
olim solus: tamē precipue nuper mecum breui qdē
nec nisi die. xxv. spacio degustasti. **M**ecum inquam
Quāuis enī ego assidue tecum essem. **T**u tamē huc
non nisi mei causa venisse. **N**eq; nisi propter me ma
nere: sepe tam rebus ipsis quā sermone p̄fessis: ostē
disti. qui mecum tuus est mos: quanta sit in exequē
dis ī paribus vis amoris. **Q**uam obrem persuadere
tibi perfacile fuerit q̄ tacito me noscis expert9. Idē
si probare vulgo velim: frustra nitar. nec vulgo tā
tum insto. **S**ed multis quoq; qui sibi litteratissimi
videntur. **F**ortasse etiam nec fallunt. **S**ed copia lit
terarum: non semper modestum pectus inhabitat.
et sepe inter liguā et animum: inter doctrinam &
vitam cōcertacō magna est. **D**e hiis autē loquor q̄
litteris impediti et onerati: potius quā ornatī: rez
pulcherrimā scire: turpissimis morib; miscuerunt
tanta animi vanitate: vt scolas nūquam vidisse mul
to melius fuerit. qui hoc vnū ibi didicerūt superbie
et harum fiducia vaniores esse cunctis hominib;. q̄
quieturum libenter **A**ristotilem ventilantes per to
pica cuneatim vulgo mirante pretereūt. quiq; vicis
atq; porticibus effusi numerant turres: equosq; et
quadrigas: qui plateas et menia meciunt. femineo
q; inhiantes ornatui: quo nihil est fugacius: nihil in
anius obstupescūt. neq; solum in niuis: sed et in mar
moreis herēt imaginib;: et ceu collocuturi subsistūt
Attoniti occursibus statuarum: queq; nouissima ps
isanie est. turbis et strepitu delectātur. **H**ii sūt qua
si tritam: venalem suppellectilem: tota vrbe circum
ferunt stulticiam litteratam. **H**ii sūt solitudinis in
imici: sed et proprie domus hostes quos primomāe
digressus ad inuisum limen vespera: vix tandem re
uebit: hii sūt quibus inproverbium venit. **B**ella res

est gentes videre: cum hominibus conuersari. Meli
us equidem videre rupes ac nemora: versari cū vr
sibus et tigribus. **N**eq̃ enim vile tantūmodo fedū
q̃: s̃ q̃ iuit⁹ dico. qđq̃ vtinā nō tā late notū expien
cia feciss̃. assidueq̃ facēt p̃niciosū q̃ et variū et īfi
dū et auceps et ferox et cruētū animal est homo. ni
si quod rarum dei munus est. humanitatez induere
feritatemq̃ deponere. **D**eniq̃ nisi de homine vir es
se didicerit. **Q**uid si hos ipsos interrogēs. **C**ur tam
cupide cum aliis semper sint si verum loqui volent
nil aliud respondebunt. nisi quia secum esse non pos
sūt. de quo suo loco dictur⁹ sum. hoc vno modo dixe
rim. **A**lte radicos errores non facile verbis extir
pari. **E**t ne quisquā suaderi aliquid: quibus psuade
ri nūquāz possit. neq̃ enim perdere verba leue esse
silenciū audis. **I**taq̃ desinant opinionibus veris ob
strepere. **N**am neq̃ me talibus loqui. neq̃ magnifi
care. quoniam ista supercilio lecturi sint. que utiq̃ n̄
sibi sed longe aliis ingeniis scripta sūt. **E**t hoc qui
dem illis. **T**ibi vero pater amabilis vt dixi: persua
sore sollicito: non est opus cui persuadere contrariū
posset nemo. **C**uiq̃ iam paridem conuulsis errorib⁹
sentencie veriores medullis ac precōdiis inbaserūt
Et tamen vt rem certam loquendo: non cerciorem
tibi: sed clariorem faceam: amatorē vite huius cri
stum inuocans: ac paucorum dum id explicem die
rum: inducias petens: ab aliis maioribus et ātiquio
ribus curis meis: que me obsidēt atq̃ circumsonāt
Conceptum opus agrediar. **T**u cum tuis par vt fi
dus in eas queso: et maximis interim rebus abstrac
tum mihi animū accomedes: non semp̃ exquisitissi
ma delectent. sed interdum nec diuitibus ciborū.
Sic sapiētibus studiorum vicissitudo gratissima ē
Adesto igit̃ audies quid mihi de toto solitario hoc

5
vite genere cogitanti videri soleat. pauca quidem
ex multis. sed in quibus paruo velud in speculo to-
tum animi mei habitum: totam frontem: serene trá-
quille q̃ mentis aspicias

Secundus prologus istius tractatus

Qredo ego generosū animum: preter deū
Vbi finis est noster: preter seipsum et ar-
chanas curas suas: aut preter aliquē mul-
ta similitudine sibi coniūctum animum:
nusquam acquiescere. Et si enim voluptas tenacis-
simo visco illita: et blandis ac dulcibus plena sit laq̃-
is. fortes tamē circa terram alas detinere diucius
non valeo. At qui siue deum siue nos ipsos et hone-
sta studia: quibus vtrūq̃ consequimur: siue confor-
mē. Nobis querimus animum: a turbis hominū vr-
biumq̃ turbinibus quam lōgissime recedendum ē
Id sicut esse vt dico. illi ipsi etiam forte non negēt
qui concursu populi mulcentur: ac murmure si mo-
do ita obruti: depressiq̃ falsis opinionibus non sūt
quin interdum ad seipsos redeant. seq̃ ad excellam
veri semitam vel reptando conuertant. Quod vti-
nam non tam multis accideret. et vt agri multarū
q̃ rerum milium: sic saltem excolendi animi mor-
talibus cura foret. vt enim pinguis ager sentibus
sic humanus animus habundat erroribus: quibus n̄
diligenter euulsi erunt nisi vterq̃ iugi studio ac la-
bore purgabitur. vtriusq̃ similis in ipso flore fruc-
tus extinguitur. Sed non canimus surdis. De his
ergo alii vt libet: quanq̃ facile. consensuros vero
oruditorum animos atq̃ ora confidam. Quod si ōs
negent. tu mihi saltem non negabis. Nempe q̃ ne-
gantem prius argueres. Sic eneniet: vt et tu i ver-
bis meis tuam sententiam agnoscas. et ego sup̃maz
metam cuiq̃libet eloquentis attigisse videar. Au-

ditoris animū nouisse quo volui. Idq; nullo negotio
Tunc enim suadenti magnus est labor: quādo in su
am sententiam trahere nititur animū reluctantem:
Contra quod difficile habet oratio ī illius aures vē
tura: qui quod audit secum conferens non exempli
imaginē: nō actoritatis pondus: non rationis acule
um vt credat. nihil deniq; nisi sui ipsius testimoniū
querit. et tacitus dicit ita est

Cio quidem sanctos quosdam viros mul
ta hinc scripsisse. nominatim vero magn9
ille basilius librum parū: de solitarie vi
te laudibus inscripsit. de quo preter titu
lum nil teneo. **E**t q; illum in quibusdam vetustissi
mis codicibus: sic interdum petri damiani opusculis
insertum vidi. vt dubium me fecerit an basiliū esset
an petri. **I**n hoc autem tractatu magna ex pte soli9
expergencie ducatum huiusmodi: nec alium ducem
querens. nec oblatum admissurus: liberiore quique9
gressu: quanq; fortassis incaucius sequō animū me
um: quā aliena vestigia. **P**lura ergo audies ab his
qui vel plura sūt expti: vel ab exptis acceperūt: **A**
me nūc audies quid occurrit ex tempore. **N**eq; enī
magno studio incubui. **N**eq; id necesse ratus sum.
aut futuram veritus materiam de re vberissima scri
benti: quod ad superficiem saltem eius actinet. **S**e
pe mihi hactenus agitata: multimode familiariter
q; notissima non excussi. libros ignis assumpsit. ne
q; magnope stilum compli: sciens me illum alloqui.
cui vel inpeius placeo. **S**ed sententiis veris atq; cō
munibus et sermone domestico contentus: partim
e medio vite huius. partim ex alterius recenti mēo
ria: quem legis elicui. **Q**uoq; te ante alios testem vo
co. non dissimulas inter multa: quibus valde me vo
lentem cogis: vt te diligam. **I**llud esse nō vltimū q;

amore solitudinis et huic coniuncto libertatis studio
vicinam tibi nunc et prope contiguam Romanam quae
vocant curiam fugis. ubi non mediocrem forte ho-
die sortireris gradum: si quantum solitudo semper
tibi angelica. tantum tumultus ille tartareus placuisset.

Nus autem sum mihi facillime felicitatem so-
litudinis ostensurus: si simul frequentie do-
lores miseriaeque monstrauero percurrentes ac-
tus hominum: quos vel hec vita pacificos:
atque tranquillos: vel illa turbidos atque sollicitos & a-
belantes habet. Unum enim est hiis omnibus funda-
mentum: hanc vitam leto ocio. illam tristi negotio
incumbere: quod si quando forte conuulsus. casus ali-
quis: aut fortune natureque vis ostenderit. quis id
per rarum: et velud inter portenta mirandum sit: ta-
men si accidat mutare sententiam non pudebit. &
iocundam ociosamque frequentiam solitudini meste:
ac sollicite preferre non metuam. Neque enim solitu-
dinis solum nomen. sed que in solitudine bona sunt
laudo. Nec me tam vacui recessus et silentium de-
lectant. quam que in hiis habitant ocium et libertas
Neque adeo in humanis sum ut homines oderim: quos
edicto celesti diligere iubeor. ut meipsum sed pecca-
ta hominum et in primis mea atque in populis habitan-
tes curas et sollicitudines mestas odi. De quibus om-
nibus (ni fallor) significacius age. si non quicquid
ad hanc aut ad illam partem dici posse videbitur.
seorsum explicuere. Sed utrumque miscuero: nunc hoc
nunc illud attingens: ut vicissim huc illuc animus
flectatur. et alterno velud oculoque flexu: ad leuam
dexteramque respiciens. facile iudicet. quid inter res
durissimas iuxta se positas intersit. Consulto autem
amariora premisi. quo dulciora subnecterem. et su-
auior gustus extremus: ubi nam desinendum esset

ipsum animū admoneret. Sed quid opus est multis. agamus ipsam rem et quod promittimus per solvamus duos homines contrariis moribus: quos tibi describam: ante tue mentis oculos pone. Et quod in illis vides in cunctis existima

Qualiter dives surgit nocte media **Ca. pmi**

Vrgit occupatus infelix habitator urbiū nocte media: somno vel suis curis vel clientium vocibus interrupto: etiam sepe lucis metu: sepe nocturnis visis perterritus. mox in felici scampno corpus applicat animū mendacis: illis ē totus: seu illis mercibus precium facere: seu socium seu pupillum fallere: seu vicini coniugem pudiciam armatam expugnare blandiciis: seu litigio iniusto iusticie velum fando pretendere: seu denique publici privatique aliquid corrumpere meditatur. nunc ira preceps: nunc ardens desiderio: nunc desperatione gelatus: Ita pessimus artifex ante lucem diurni telam negotii orditur. qua sese atque alios involuat

Qualiter solitarius surgit

Vrgit solitarius atque ociosus felix: modica quiete recreatus: somnoque brevi: non fracto: sex expleto. et interdum pernottantis philomene catibus expectatus: thoroque vix dum leniter excussus: pulsisque corporibus quietis. psallere incipiens: ianitorem labiorum suorum: ut egressuris inde matutinis laudibus aperiat devotus exposcit: et cordis sui dominū in adiutoriū suū vocat nihilque iam viribus suis fidens et imminentiū conscius: metuensque discriminū: ut festinet et obsecrat nullis texendis fraudibus intentus. sed dei gloriam et sanctorū laudes: non in dies tantum: sed in horas: et in defesso lingue famulatu: et pio mentis obsequio: repetens. Nequādo forsitan ingrato ani-

mo diuinorum munerum memoria euanescat. Et sepe i
terea (mirum dictum) securi timoris ac spei plenus
trepide quietis memor preteriti ac futuri prouidentis
leto. Dolo et felicibus lacrimis habundat. Quem
statum nulla voluptas occupatorum: nulle inquam ur
bane delicie: nulli regnum fastus equauerint. Inde
suspiciens celum ac stellas: et illic habitatem domi
num deum suum. tota mente suspirans et patriam
cogitans: de exilii sui loco. protinus ad honeste cuius
piam iocundamque lectionis studium conuertitur: atque
ita cibus pastus amenissimis: multa cum pace animi
venture lucis initium prestolatur

De exercicio utriusque adueniente luce. Ca. secundum

Diuersis votis expectata lux adest. Ille vel
hostibus vel amicis limen obsessum habet
salutatur. poscitur. attrahitur. truditur
arguitur. laceratur. Hinc vacuum limen et libertas
in limine manendi scilicet eundemque quocumque fert animus
Vadit ille mestus in forum plenus querelarum: plenus
negociorum: & in mitis diei primordium alitibus au
spicatur. Vadit iste alacer in vicinam siluam plenus
otii: plenusque silentii: & cum gaudio. fastum limen se
rene lucis ingreditur. Ille ut ad potentium superba pa
lacia: siue ad formidata iudicium subsellia ventum
est. veris falsa permiscens: aut iusticiam premit inson
tis: aut nocetis rei pascit audaciam: aut prorsus ali
quid: vel in proprium dedecus: vel in alienam perni
ciem molitur. mordente animum conscientia: sepe
metu etiam verba rumpente. et sepe vera promen
daciis verba pro verbum referens: plenusque ruboris aut
palloris: seque vicissim increpitans: quod non potius deserti
fama: quam deserti fama concupierit. et aratum quam ora
tum esse maluerit. Napti in facto negotio domum redit
et turpibus latebris non magis hostium quam clientium

hō. 1. and
in hō. 1. and
in hō. 1. and

hō. 1. and
in hō. 1. and

hō. 1. and
in hō. 1. and

suorum se furatur aspectibus. Iste vbi primum flo-
reum sedile: salubrēq; nactus collē constitit. iubare
iamq; solis exorto in diurnas dei laudes. pio letus
ore prorūpens eoq; suauius si deuotis forte suspiriis
leue murmur proni gurgitis aut dulces auium com-
cinant querele innocenciam in primis ligue frenum
litis nesciū visus tegmen vaiitatibus obiectum puri-
tatem cordis: vecordie absenciā et domitricem car-
nis abstinēciam deprecatur. Nec multo post terciis
ī laudib; tciā. ī trinitate personā veneratur et sancti
spiritus poscit aduentum. liguam quoq; et mentem
confessione personātem salutifera. et caritatē celico
igne flamantem ac proximos attēsuram. Que si de-
uote postulat iam habet multum ī hoc mentis ardo-
re quā quolibet auri seu gēmarum splēdore feliciō
Inde autem pedetentim sua relegans vestigia scan-
dēte iā ī altū et qui maue nouum illustrauerat meri-
diem accēdente solis radio nil potius quam extigui
flamman; litium. quas certatim flatu et fomentis
alter suscitāt et quo ille cupide peruritur hic omnē
malarum cupidinum calorem noxium auferri flagi-
tat. Denique qđ vnum poeta Satiricus sine peri-
culo posci docet. In corpore sano mētem sanam orat
Quis horū oro hacten; horas suas expēdit honesti;

De prandio diuitis **Capitulum tertium**

Uenit prandii tempus ille subingenti et rui-
nam minitante aula cōpoitur puluinaribus
obrutus. sepultusq; Reboant variis tectā
clamorib; Circūstant canes aulici muresq; domesti-
ci Certatim adulatorum circumfusa acies obsequiē
et corrosorum turba familiarium confuso strepitu.
mensam īstruit Verriē putre solum et fedo puluere
cuncta complētur volat atrius argentum auro in sec-
tum et pocula cauis gemmis expressa. Scampnum

serico vestitur. ostro paries: terra tapetibus dum
seruorum interim cohors tremit Instructa acie dat
tandem lituo signū pugne **C**oquine duces aule du-
cibus concurrunt. Ingens fragor exoritur. **C**onue-
hantur terra mariq; cōquisite epule et vina priscis
calcata consilib9. **A**rdent rutilo in auro nostre gra-
ueq; vindemie vno ī cīpho gnōfos & meree vesenus
valermisq; miscentur surrentimq; colles et tāla-
bri. **N**ec satis est nisi bachus. **A**usonius uel bibleo-
melle uel succo medicat9 harūdīs baccisq; nigran-
tibus odoratus naturam arte mutauerit **P**arte alia
par diuersi generis: pompā conspicitur fere horribi-
les pisces incogniti volucres inaudite puluere preci-
oso oblite et oblite veteris patrie quedā voce testā-
tes originem nomenq; iam solum dephaside retinen-
tes fumāt ipsis edentibus. stupenda fercula et omē
cocorum passa ludibrium que si quis valde licet esu-
riens cernat. quam fedum quantoq; sint coagulata
lenocinio. solo spectaculo satur abscedat: Ita mixta
videbit inuicem certācia nostra excetis marina ter-
restribus nigra caudidis acria dulcibus hirsuta pen-
natis mansueta ferocibus et quasi ouidianum chaos
illud antiquū renouatū atq; ī angustias sit coactum
non solum corpore in vno. sed in vna parapside frigi-
da pungnabunt calidis humencia siccis. mollia cum
duris sine pondere habencia pondus. **S**ub hac tanta
colluue diuersarum simul et aduersarum irum sub
tot croceis atq; atris liuentibus que pulmētis suspe-
ctum non inmerito venenū sedulus pregustator ex-
plorat. **Q**uin et aduersus cecas īsidias aliud remedii
genus inuentū est. Inter vina dapesq; liuida serpen-
tum cornua prominēt aureis insita solerter arbuscu-
lis et quasi voluptaria exarte contra mortem miseri
mirares ipsa mors ex cubat. **I**lle autem sedet obduc

ouidi9
metamorph. 98

ta fronte: grauibz oculis: supcilio vmbroso: rugosa
nare: genisq; pallentibus egre viscosa labra: disglu-
tinās. vix caput ad tollens fulgoribusq; et odoribus
attonitus vbi sit nescit: vespertina tumens crapula
et matutini negocii confusus euentu: futurisq; iam
fallaciis intentus: quo se vertat. aut quid agat. su-
det. olet. ructat. oscitat. singula morfitans vniuersa
fastidiens

De solitario

Iste vero vel paucis vel vno vel nullo fa-
mulo contentus: hesterno sobrius veget?
q; ieiunio: modesto sub lare: mūdā men-
sam: nulla re magis quā sua presēcia exornat p tu
multu requiem: pro strepitu silēcium habet: pro
multitudine seipsum: ipse sibi comes: ipse sibi fabu-
lator ac conuiua est: nec metuit solus esse dum secū
est. pro auleis nudus paries exagrestī cemento. pro
folio eburneo quercus ē sibi vel fagus pura vel abi-
es. **C**elum spectare non aurum: terram amat calcāe
non purpuram sindicē gratus et assidentī surgē-
tiq; dulcissimū cātus est benedictio et grāciarum
accio. **V**illic? si res poscat. pincerna cocus et verna
est. quicquid is apposuit hic equāminitate et mode-
stia preciosum facit. **C**ibum omnēq; peregrinis sil-
uis aut littoribus aduentum: omneq; potum ligurū
atq; piscencium collibus expressum: dicas ea frons
est. isq; animus vtentis: sic in deum: inq; homines g-
tus. **S**ic cōmūibus inemptisq; letus dapibus nō tan-
tum vt maroneus ille seniculus regum opes equat
animo. sed trāscendit nulli penitus inuidet. nullum
odit sorte contentus sua et fortune iniuriis in acces-
sus. nihil metuit nihil cupit. **S**cit. non spargit ve-
nena fictilibus. **S**cit vite hominū pauca sufferre et
sūmas verasq; diuicias nil optare. sūmum imperiū
nil timere letum agit atq; trāquillum eū: placidas

noctes: ociosos dies et secura cōuiuia: It liber sedet
intrepidus: nullas struit aut cauet insidias. Scit se
amari et non sua. Scit mortem suam nulli vtilē nul-
li dampnosam vitam. Neq; multum inter esse arbi-
tur quā diu. sed quā bene viuāt. Nec vbi aut quan-
do moriatur magni extimat sed qualiter in id vnū
sūmo studio intentus vt bene actam vite fabulam.
pulchro fine excludat

De deposicōne mense diuitis et de eius amenitate

Capitulum quartum

I Abitur sensim dies et fugiūt hore ac iam
prandio finis est turbāt illum familiaris
exercitus. hostesq; collaterales. et ruina
mensaz et hominū vasorumq; collisio. Et ebriorum
iocis tecta mugiunt et querimoniis famescētū. ha-
bet enim vltimū hoc malum mensa diuitum iniquis-
sima ē. Itaq; hic fames: hic nausea temperies nūq;
aule quidem insuauis odor: inamēnus color: iter in-
certum: solum omne salsamentis effusis late olidum
cruentumq;. Idem et vino lubricum et fumo nubilū
et spumis horridum: et aspergiē tepidum. et adipe
tabidum: et ossibus albicās et sanguīe rutilum. De-
niq; vt verbo vtar Ambrosii non coquinam: sed car-
nificinā dicas et licet vt maioribus placet aparādio
prādium quasi parandium dictum sit q; bellatores
ad prelium parat non parari tamen aliquid. sed fie-
ri vereq; prelium ibi gestu putes esse non prandiū.
Ita dux sancius ac tremēs. ita mero percussi omnes
micantesq; abeunt. mensa pro acie fuerit. p blando
et fallaci hoste voluptas cubilia pro sepulcris cōsci-
encia pro inferno

De solitario

Huic nostro diuersa omnia angelorum
aula cōuiuīs quā hominū aprior odor co-
lorq; optimus. iudex morum testisq; mo-

destie: mensa pacifica luctus ac tumultus nescia: gu-
le domitrix expers inuidie vbi gaudia inhabitet
vnde voluptas feda exulet .vbi sit regina sobrietas
Cubile castum et quietum: consciencia paradus .
Surgit ille igitur vel ebrius: vel indignas . **I**ste tra-
quillus et sobrius. **I**lle de morbo dubius ac pauens.
Iste fragilitatis sibi conscius omniūq; quibus hūa-
num cōpus subiacet securus . **I**lle vel irascitur vlti-
dit. hic vtrūq; declinans deo gratias agit. Tota de
hinc illi dies inter luxuriam somnūq; et curas anxi-
as et dura negocia dilabitur. **H**uic inter laudes dei
et liberalia studia et nouarū inuencionem rerum ac
veterum memoriam et necessariam quietem et ho-
nesta solacia nihil aut modicum perit

De sollicitudine diurna diuitis **Ca. quintū.**

Iam celi medium sol tenet. quando ille estu-
at. angitur. accelerat. oīa fallaciarū machi-
namēta cōgeminat. nequit ei per segniciem
illa luce depereat. ne vltus torpor mali cōsibi fe-
cūdam animam optatis frustretur effectibus. vt la-
tentes doli ante crepusculum erumpant. **E**st enim
hoc fere malis conatibus adiunctum. vt precipites
eciā sint. iniqua mens. impaciens est more: quicquid
optauerit differri: vel momento temporis egrefert.
Neq; soli auaricie cōuenit. **I**llud satiricū diues qui
fieri vult et cito vult fieri. habet hoc cōmune cupi-
ditas: indiuisimq; cum sororibus suis ira et libidine.
Que patre: conceptuq; tartareo edite: confusionem
et precipitium et horrorem et naturarū proprie ori-
ginis non dediscunt. hee sūt enim furie: quas non ī
merito **A**cherontis ac noctis filias poete dixerūt q;
ignorancie tenebras pñi eq; materiam secum ferant
et hee quidem inferni vnde ortas phibent. nec non
et ciuitatum incole occupatorumq; pedisseque sti-

10
mulis semper ardentibus: cecum atq; trāsuerſū ani-
mū exagitant. vt quod peſſimū inſtituit. primū ex-
pleat. ne quod forte cunctando reſiſcencie ſaneq;
mentis obrepat. Nulli equidem vicio frenum pla-
cet. & vt honeſtati grauitas atq; maturitas: ſic con-
ſiliis inhoneſtis in cōſulta ſemper amica celeritas.

De ſolitario

Contra autem hic noſter nil proprie operis
Sed fugientis temporis curſum videns &
cupiens illic eſſe vbi ſine fluxu temporum:
ac ſine metu mortis degitur. Iterū verſus in preces
non vnius tantum lucis. ſed tocius eui clarā veſpe-
ram et nūquam occidentis vite gloriā eamq; non
ſuo merito. Sed ſacre criſti mortis poſcit in premi-
um. ſciens plus eſſe quā q; homini debeatur niſi tē-
peralis mors peccatum non habentes: tāte eſſet ef-
ficacie: vt de natura mortalibus peccatoq; iam mor-
tuus facere poſſet eternus. Nec ita multo poſt labē-
tem celo diem: ſeq; ſimul collabētem humi cogitās
tetramq; caliginem illabentem terris preuidens ſu-
perni luminis auxilium. Et ſeu veniens ſuorum cri-
minū preſſa ponderibus: celo exulet: cum lacrimis
precatur: ſeu fidei puram lucem ſeu mentis aduſte
refrigeriū: abſterſionem ſordide: elize ſuſtentulū.
litigioſe pacem flagitat. matutinoq; laudum carmi-
ni veſpertinaſ preces: et laudes de inexhauſto pie-
tatis fonte cōcinnat.

Qualiter inhabitator vrbiſ exit in die Ca. vi.
Ogitur ille iterum abeūte iam ſole: tecto
egredi. vrbeſ lustrare: cenū te rere: con-
cuſſare obuiis: ſudare. laborare. anbelare.
eſtuare. Cūq; in omnes ſeſe formas fraudum verte-
rit. omnes laqueos: ingeniūq; nodos explicuerit. ſe-
ro tandem feſſus rediens: et multū de artificio ſuo

questus: bone fame: pureq; consciencie nihil omnio
auri forte aliquid plurimu sterilis. atq; odii domu
refert

De solitario

Iste vel apricam frontem vel herbosam ri-
pam: vel equoreu litus adit. gaudes diem
illum sine dedecore transmisisse. et lucis a-
te terminu: aduersus secuturæ noctis pericula: dolos-
q; et insidias ac rabiem leonino more: rugientis ad-
uersarii: vigilem sobrietatem atq; orationis et fidei
clipeum: Aduersus somnia pollucionemq; et noctur-
na fantasinata excubare: sibi solitam clemenciam sui
creatoris implorat atq; in manus eius commendo spi-
ritu et angelis suis: ad habitaculi proprii custodiã
inuocatis: sese in suam domu recipit. vt nihil iusti-
questus: sic vel male cupidinis: multu vero decore
laudis referens multumq; cottidie in melius muta-
ti animi. Ad sumam totis ille diebus viuos spoliât
hic pro defunctis orat. Ille matru ac virginu pudici-
cia attetat. hic virginem matrem: officiosissime ve-
neratur. Deniq; ille martires facit: hic celebrat. Il-
le sanctos persequitur. hic honorat

De cena diuitis

Capitlm. vii.

Ecce redit nox: Ille redit ad crapula: pom-
pa ingens ante retroq; logum agmen. viui
hominis fumus putes. precedut funeralia
et tibi: ne quid desit exequiis et sumptuosissimum
cadauer: perfusum caris odoribus. Rursus int pul-
uinaria sepelitur. adhuc tepidum ad hoc spirans in-
de grauem cenam indigesto supaddens prandio ve-
ture luci nauseam parat. et alteri pradio precludit
iter. Iste vel se cenasse persuadet sibi: vel ita cenat.
vt platonicum illud reprobet. nullo modo mihi pla-
cet inquit bis in die saturum fieri

De modo eundi dormitum diuitis

Ca. viii.

Dost hec multum dissimili habitu corporis
et animi cubitum vadūt. Ille plenus curis
plenus epulis: plenus mero: plenus metu:
plenus inuidia. deiectus repulsis. superbia elatus.
merore tractus. ira timidus: impar sibi: impos ani
mi: obsessus satellitibus: obseruatus emulis: pulsatur
clamoribus: sollicitus litteris: interpellatus nūciis
suspensus fama: rumore perterritus: stupefactus au
guriis: elusus mendaciis: fessus querimoniis: et ne
noctu quidem litibus immunis: par vita: demonibus
odiosus. preterea vicinis: grauis ciuibus: vel formi
datus vel irrisus: suis suspectus omnibus: fidus nul
ludiu in somnis: purpureo voluitur grabato. omnes
q̃ libidinum species expertus: et ad fruendum pre
sentibus: sollicitato in felici corpusculo ad absentes.
vago animo vix tādē victus somnū oculis admit
tit. **S**ed vigilant cure: vigilat mens anxia: quā vrit
ignis inextinguibilis et immortalis consciencie ver
mis rodit. Tum diurna negocia deceptos clientes:
oppressos pauperes: pullos finibus agricolas: stup
tas virgines: circūspectos pupillos: spoliatas vidu
as: afflictos: necatosq̃ innoxios. Cumq̃ hiis omnibus
vltrices scelerum furias videt. sepe itaq̃ dormiens
exclamat. sepe conqueritur et sepe metu subito som
nus abrumpitur.

De solitario

Iste autem plenus honesto gaudio: plenus
sancta spe: plenus amore pio: non curiali vt
nisus. sed vt petrus cristi plenus conscien
cie integritate: securitate hominum: dei metu noci
turi cibi. et inutilium vacuus curarum solus. taci
tus: tranquillus: angelo similimus: deo carus: fōmi
dabilis nemī: cūctis amabilis. cubiculum somno nō
pudiciciis idoneum ingressus: dulcem et impturba
tū excipit quietem: et si quid cōsopitus videt: plex

q̃ similia vigilantis operibus: sūt somnia dormien-
tis: et hac eciam vite parte felicio. meliores aspicit
visiones. neq̃ solum leciore animo. sed saniore ecia
corpore mebrorumq̃ misterio promptiore vtitur.
Cōstat enim animi virtutes precipueq̃ modestiam
sanitati multum conferre corporee. et frequenter
qui plus corpori seruiūt plus obesse

N pater vnus occupati et vnus ociosi ho-
minis: vnum diem ante oculos tuos omniū
hominum dierumq̃ omnium vna ratio est.
nisi q̃ cottidie illius labor: tanto amarior: tātoq̃ hu-
ius quies est dulcior: quanto validior fit tractu tē-
poris: habitus animorum: quātoq̃ per temporales
motus acceditur ad eternitatis statum et viuendo
proximior efficitur. Illi quidem sine fine labor: huic
requies.

De diuersitate hominū. Tractatus secundus

Capitulum nouum

Nisi forte felicior esset illorū condicio. qui
alienis negociis occupantur. alieni nutus
arbitrio regunt. Et quid agere illos opor-
teat. in aliena fronte condiscunt omnia illis aliena
sūt. alienum limen alienū tectum: alienus somnus.
alienus cibus. et quod est maximū aliena mens: ali-
ena frons: non suo iudicio flent et rident. sed abiec-
tis propriis. alienos induūt affectus: deniq̃ alienū
tractant. alienum cogitant: alieno viuūt. De his
poeta nobilissimus loquebatur vbi ait. penetrāt au-
las et limina regum. Hos alter modaciū atq̃ libe-
rius notabat in satira illa qua curialem vitam agi-
t et eum qui sūma bona putz aliēa viuere quadra
Equidem inter hos et perpetuis dominoꝝ ac regū
carceribus ad dictos: qui inter sit. Nescio: nisi q̃ il-
li ferreis: isti aureis compedibus vincti sūt. specio

sior catbena: par seruitus maior culpa. **S**ponte ete-
nim sua faciunt ad quod alii vi coguntur. **E**go ve-
ro istos: vt sententiam meam breuibus absoluā. oc-
cupatorum omnium extremos ac vero miserrimos
miserorū voco: quibus nec breuissimo saltē premio
malarum arcium vti licuit viuere alieno imperio.
suo periculo morituri. et aliis laborando. peccaue-
rūt sibi. felices si sine culpa et sine premio laboras-
sent. **N**unc crimen dumtaxat est pximum. **Q**ue ex
crimine venit fallax licet et fugitiua delectacio ali-
ena est. **A**t qui dure dicimus codicionis agricolaz
qui cum labore serit arborem cuius fructū nūquā
sit visurus. **Q**uis ait apostolus: plantat vineam et
de fructu eius non edit. qui tamē sortem suam cō-
solari potest: eo q̄ alteri saltem seculo profuturus
sit. Itaq̄ non mihi dubitans quod agit ad se non p-
tinere. sed sciens eciam non omittet: interroganti-
q̄ cui serat. **Q**uod est apud **C**iceronem: diis sit in ī-
mortalibus responsurus seu rectius inmortalī deo.
Quanto miseres qui serūt vnde ipsi penas solas
Alii vero penales voluptates legant. **Q**ui quod in-
utiliter agunt sibi aliis imputare non possunt. non
etati sue: cui sepe numero laborando prereptam si-
bi libertatem eripiūt. **N**on posteritati cui seruiciū
parat. nō deo quem offendunt vt hominibus place-
ant. **D**eniq̄ nō hiis ipsis quibus placendo nocuerūt
quibusq̄ perpetua mortē sua breuem peccādi: hoc
est in eternum quoq̄ moriendi licenciam peperunt
ceci nimium dementēsq̄ aduersisq̄ sideribus in lu-
cem imo in tenebras proiecti: qui cum alte alios ex-
tulerint ipsi cōtinue iacuere: ab eisdem illis. quod
sepe iam vidimus forsitan opprimendi. **I**nterim tñ
multa aliis quesierint multa cupidinum instrumen-
ta conflauerint. tantorū semper cōmodis facinorū

caruere. hanc vnam feralis industrie gloriam cōse-
cuti: principū auaricias: dominorumq; libidines consi-
liorū suorum pauisse successibus. Quid vis amplius di-
cam? non equidem minus mordax nostrorum mihi quā
cretēsium videri solet imprecacio. Cum enim sono
verborum neutra terribilis sit subest virus utq; mō-
tiferum: illi hostibus suis optant ut mala consuetu-
dine delectentur. nostri autem ut occupati atq; sol-
liciti esse nūquam desināt. Quo si profundius non
verba. sed ipsam rem inspicias. Quid tristius dici
possit vix inuenio. De hīs occupatis loquor quos
videmus. et quorum plena est vita vulgaris. Alii
enim nulli vel tam rari sūt ut nusq; appareant. vbi
sane veritas queritur. ficta fantasmata loqui piget.
Itaq; ut iam tandem semel expediam parum abest.
quin meo certe iudicio. omnis occupatus miser: oc-
cupatusq; sub alio bis miser: q; et miseriam suam ha-
bet et ipso miserie fructu caret

De vtili occupatione quorundam

Ca. x.

Non q; ignorem fuisse et fortassis esse occu-
patissimos quosdam: simlq; sanctissimos vi-
ros. qui seipsos et secum cristo deuias ani-
mas adducerent. Quid vbi accidit ingens fateo et
inextimabile bonum est. ac geminata felicitas: du-
plici de qua multa diximus abiecta miserie. Quid
enim felicius. quid autem homine dignius aut simi-
lius deo est: quam seruare et adiuuare quam pluri-
mos? Quod qui potest et non facit preclarum mi-
hi quidem hūanitatis officium abiecisse et obeā rē
hominis naturam ac nomē abiecisse amisisse videbi-
tur. Itaq; vbi hoc posse datum sit desiderium pro-
prium vtilitati publice. sponte subiciam. desertaq;
solitudine vnde mihi soli obsequebar. vltro repetaz
vnde vtilis mūdo sim Ciceronis nostri iudicium se

quens: magis est enim inquit secundum naturam pro
omnibus gentibus si fieri possit conseruadis aut iu
uandis maximos labores molestiasque suscipere imi
tates herculem illum: quem hominum fama benefici
orum memor in consilio celestium collocauit: quam
vivere in solitudine non modo sine ullis molestiis sed
etiam in maximis voluptatibus habundantem omni
bus copiis ut excellas etiam pulchritudine et viri
bus quo circa optimo quisque splendidissimoque ingenio
longe illam vitam huic anteponit hec Cicero: Cui
sic se rebus habentibus haut coactus assencior. Sed
de hiis omnibus iudicium meum habet paucissimis
quidem instanciis vniuersale verum dogma non qua
ritur. Multi sunt qui occupationes in comune utiles
et in solitudine qualibet sanctiores profitentur. Scio
Sed quot queso te vidimus qui quod profitebantur
impleuerunt. Sunt fortasse aliqui: sunt plurimi ostendit
de mihi vnum et silebo non inficior doctos quosdam
et facundos viros: et qui multa subtiliter aduersus
hec disputent. Ceterum non de ingenio sed de mo
ribus est questio: ambiunt ciuitates declamant in po
pulis multa de viciis: multa de virtutibus loqui vix
temperare mihi potui. quominus vnum: Satirici de
tes morsum: huic loco valde nisi fallor congruentem
interponere. Sed cogitans ad quem sermo mihi: sti
lo potius aliquid: quam verecundie subtrahendum cre
didi. Multa quidem inquam loquuntur vtiliter au
diui: et sepe aliis presunt: credo. Sed non statim sa
nus est medicus: qui consilio egrum iuuat quin eodem
sepe morbo quo multos libauerat iterum. verba stu
dio elaborata atque arte composita pro multorum salute
non respicio: et quicumque sit opifex vtile opus amplec
tor. Verum hec nobis non rethorice stola sed vi te est
nec inanem ligue gloriam sed solidam quietem mentis

intendimus neq; mihi excidit Senecam cum dixisset omnia impedimenta dimitte et vaca bone mēti confestim addidisse nemo perueit occupatus. Quā ego non prestare quidem solitudine sed conseruare et plurimū adiuuare contēdo. Nam nec illud eiusdem autoris oblitus sum. non multum iquit ad trāquillitatem locus confert: vt sit ita. Sine dubio tñ confert aliquid quod nisi sic esset. cur idem dixisset alibi: non tantum corpori sed etiam moribus salubrem locum eligere debemus. Et idem alibi: Conspēctum quoq; et vicinam fore pcul fugiam. Nam vt loca graua etiam firmissimā valitudinem tentant ita bone quoq; mēti. nec dum adhuc perfecte et conuascēti: sūt aliqua parum salubria. vnde ergo hec morum mentisq; salubritas ac discrimen si ihil esset i locis. Est i locis aliquid pace Seneca dixerim. Est multum sed non totum fateor: illud quidem vt sibi videtur in animo est. Nam sic ait animus est: qui sibi cōmendat omnia. Id enim vero suo more recte dicitur. vnde aut animo limen veritatis iudicii: Aliunde procul dubio. Itaq; q de locis dixi de animo repetam esse in illo aliquid multum esse: totum mīme. sed in eo tantum qui opōtunitatem locis tribuit animo rationem

Qualiter cōtemplacio in solitudine acquiratur

Capitulum. xii.

Agna enim et diuina quedam res ē animi tranquilla serenitas: et que nō alterius donū sit quam solius dei. sed quam sepius ille largiri soleat in solitudine cōstitutis. Quid utrūq; pro breuitate temporis: vel ratione vel cōtrariorū collacione mōstratum est et mox exemplis illustribus astruetur. Quod si forte datum sit: vt aliquis veri capax non ad liguā: sed ad cor. horū cuiuspiāz

quos credulum vulgus stupet: penitus a vestre cor-
dis admoueat puto sine cōtencione fatebitur: q̄ con-
scienciam nudam .ingenue confitentem audierit .
felicitatem nō verbis sonantibus: sed rebus tacitis
et veritate intima non ex tñis plausibus: aut falla-
cissima hominum opinione constare: multa quidez
illic audiet. multum hiis contraria que in pulpitis
cū populo iurabatur et intelliget quod inter cuti
et precordia inter sit. **E**t nimirum hec animi natu-
ra est vt in vnam rem vebementer intentus mltas
negligat. hinc est vt eloquēcie studiosi: sepe sint ad
actum tardiores et que res magnas agunt sint in-
culciores eloquio. **S**ic et modestie cultores volup-
tatem fugiunt. **E**t quibus voluptas in precio ē mo-
destiam aspernantur. **S**ic et quos agende rei fami-
liaris studium tenet sepe rem publicam atq; amici-
cias contempnūt et illiberalius vitam ducūt. **A**t q̄
liberalitati animū applicant. quiq; rei publice curā
habent. sepe videas rei domestice negligentes. **N**on
potest ventus idem ex quo placere hiis quorum na-
uigacio contrarios fines spectāt. **Q**ue idcirco dixe-
rim ne mireris si in eo quam quod nūc agimus .idē
cernas: et si sollicita vita strepitum amat. multiloquo
delectatur. **C**ontemplacio autem omnis amica silē-
cio ē queque se finibus suis tenet et viceuersa illa
silencium odit hec strepitum. **Q**ue nam vero tucio
via est hoc est pater: quod hodierno colloquio vesti-
gamus

De periculo pastorum

Capitulum .xiii.

Nic igitur mihi ex hiis ipsis quoz mēcio no-
bis oborta est. quociens putas pastorem of-
ficio perisse .quociens auem et dum vagaz
alligat in laqueum incidisse: et dum pfugam sequi-
tur cōruisse. **Q**uociens credis aut medicum bene va-

lentem dum egros circum it egritudinem contrax
isse. aut bustuarium dum mortuos sepelit causam
mortis contagio repperisse. **N**emo vero fallatur q̃
si minora sint animorū contagia : quam corporum.
Maiora sūt grauius ledunt. alcius descendunt : ser
puntq̃ latencius multis inquit prodesse meritori
um : mltis subuenisse laudabile. **Q**uis negat ? **S**ed
ordinate caritatis initium scimus. **C**rede aut̃ mihi
non est parue fiducie polliceri opem decertatibus
consilium dubiis. lumen cecis : leticiam mestis : secu
ritatem metuentibus : spem deiectis : salutem egris
requiem fessis : refrigerium afflictis : mōstrare iter
errantibus : subiectare humeros cadētibus : dare dex
tram prostratis. **M**agna sūt hec si fiant. parua si p
mittātur. **N**eq̃ enim magne q̃ parue rei promissio
sed exhibicio est maior. **V**erum ego non tam aliis
legem pono : quam legem tibi mee mentis expono.
quam qui probat teneat. cui autem placet abiciat.
et relicta nobis solitudine : solitudines suas sibi ha
beat contemptorq̃ ruris nostri viuat contentus in
vribus

Optarem fateor talis esse qui possem pdesse
quam plurimis vel ut ait **H**aso. totiq̃ salu
tifer orbi. **S**ed primū paucorū hominū pxi
mum cristi solius est proprium. **E**t profecto quisq̃
in tuto est. vt vel tantis per diuersum sencientibus
condescendam. peccat in legem nature nisi quibus
potest laboratibus opem fert. **M**ihi qui adhuc mag
no naufragio laboro sufficit illius opem implorare
qui solus potens est prestare quod poscitur. **C**upe
magna : sed modicis contentabor. vellem cum homi
nibus saluus esse : si minus cum mltis. **V**ltimo quid
expectat vt dicam : mihi si non pereor satis est : mul
tum habende feliciter. **E**t heu quam nereor ne qui

forſan ex hiis: qui ſe cuſtodes iſſimarum ouiu dicit
volunt: lupi ſunt ſanaſq dilauiet. At ne diucius me
conſideracione non mea implicem: de ſe illi: nos de
nobis: libret vnusquiſq quid preferat. Impoſſibile
eſt enim et ſi vnum omnes finem vltimu intenda-
mus. vt vnam omnibus vite viam expediat ſequi.
Qua in re cuiq acriter cogitandum erit: quale eu
natura: qualem ipſe ſe fecerit

De quibuſdam odientibus ſolitariam vitam

Capitulum. xiiii.

Vnt enim quibus ſolitaria vita: morte gra-
uior ſit. et motem allatura videatur: quod
precipue litterarum ignaris euenire ſolet
Quibus ſi confabulator deſit. quid ſecum: quid ne
cum libris loqui valeant no habent. Itaq multi ſut
Equidem ſolitudo ſine littris exiliu eſt. carcer ecu-
leus. Adhibe litteras patria eſt libertas delectacio
Nam d ocio quidem illud Ciceronis notum. Quid
dulcius ocio litterato Contraq non minus illud Se-
nece vulgatum ocium ſine litteris mors eſt et homi-
nis viui ſepultura. Et ſi plane notum duo iſta tam
dulcia philoſophoz diuerticla. ſolitudinem atq oci-
um vt incipiens dixi interdum litteratis hominib
eciam per moleſta: In promptu tamen eſt raco: hiis
enim hoc accidit qui vel voluptate aliqua copediti
carcerem ſuum amant: vel vulgi comercio et vulga-
ri negocio victum querut. vel ad lubricos eorum ho-
norum gradus populorum ventofis ſuffragiis aspi-
rant. Et quibus que ingens hiis temporibus turba
eſt. littere non animi lux atq oblectacio vite ſunt
ſed inſtrumentum diuiciarum. Ad quas hodie di-
ſcendas magno rei familiaris impendio. Sed ml to
maxima lucri ſpe: pueri a parentibus non quaſi ad
liberale gnaſiu. ſed velud ad ſeruile mercimoniū

desināt vt mirari nemo habeat eos venaliter et aua
re litteris vti: quas vt venderent quesierunt equi
bus improba spe: non sibi cētesimum fenus: sed mil
lesimum statuerūt. **Q**ue omnia diligēter ī vite elec
tione tractanda sūt. **N**eq; enim tales in solitudine
voco: neq; si veniāt admitto libens. **Q**uā multos igi
tur excludam: vides. **N**am quid piscis lōge ab aqs
quid hii pcul ab vrbib; acturi. **Q**uid illi olim mol
li et effeminato caufidico sepe dixi. qui hec loca nō
quietis amore quam non venerat. nō appetitu ocii
quod oderat. sed nescio quonā imitandi studio: fre
quētare ceperat incertum. an sibi ipsi molestior: an
mibi. Verum ille confestim tedio locorū et vrbano
rum desiderio voluptatum victus abiit. **Q**uod nisi
sic venturū: animo preuidissem vltro ipse cessissem
locis: tam nulla rerum opinionum ve proporcio ēat
q̄uis amicum ille se diceret et essemus eisdem ī stu
diis a puericia versati. sed vt res docuit studiorum
finibus longe disparibus redeo. autem ad inceptū.
Quod ingressio vite solitarie utilis sit senibus.

Tractatus tercius

Optimum quidem esset nisi consilii inopia .
iugis adolescencie comes ostaret vt ab in
eunte etate circa vnum: aliquod vite gen⁹
apprehendendum vnusquisq; nostrum accuratissi
me cogitaret: nec ab eo calle quem semel elegisset:
nisi magnis ex causis: aut graui necessitate diuerte
ret. **Q**uod inicio pubertatis herculem fecisse autor
Xenophon ille. **S**ocraticus pestis ē **C**icero. **S**ed q̄a
id non facimus. neq; enim nostro iudicio pleriq; vi
uimus. **S**ed vulgi atq; adeo per deuia raptamur. et
quasi per tenebras alienis vestigiis insistentes: sepe
periculosas et īexplicabiles ingredimur vias. et eo
vsq; prouehimur vt ante simus. nescio quid: quam

quid esse velimus: circūspicere atq; examinare per-
missum sit. Idcirco quam sibi personam: vel natura
vlt fōtūa vlt errō aliqd īposuit si iuueis n̄ potuit q̄s
q̄ secū senex cogit3. et qđ errās viatō sol3 añ vespe-
ram: quantum licet saluti sue consulat: vnum sciens
naturam totum haut facile posse conuelli. **Q**ui aut
ī īgressū vie huius quādo vt dixi sintilla nostri con-
siliū nulla erat. celeste aliquod lumen affulsit vt vel
securum vel pericli minoris: et facile īmeabile iter
arriperet. habet vnde semper deo gratias agat. **A**t
cui sinistrior fors fuit plus negocii post quam tamē
aperire oculos cepit. et quam dubium iter agat in-
telligere: omni studio incumbat adolescencie deuiū
et errores: vel in senectute corrigere: memineritq;
Terenciani senis in **A**delphis: qui mutande sub ex-
tremū vite: consultor idoneus: simul et delectabit
et proderit difficile negociū in primis. sed et ī pri-
mis vtile. & nequaquā impossibile: neq; vero serū
putet quod salubre cognoscit assint huius sentēcie
non spernendi autores: **S**apientissimus principum
princeps philosophoz **A**ugustus cesar ait. **S**at cele-
riter fieri quicquid fiat satis bene: **P**lato ait: **S**ac-
tum cui eciam in senectute cōtigerit. vt sapienciā
verasq; opiniones assequi possit

**De deliberacione habenda circa ingressum vite
solitarie**

Capitulum. xv.

In omni quidem ordinande mutādeq; vite
consilio illud in primis ante oculos haben-
dum. vt non concupiscencia in aui. sed natu-
ra ducere freti: iura teneamus non q̄ speciosissima
videbatur. sed que aptissima nobis erit. vbi maxie
rectum: ac seuerum sui ipsius extimatorem ac cen-
sorem exigo: ne oculoꝝ aut auriū voluptate decep-
tus ab erret. **Q**uid quibusdam accidisse ē: scio qui

dum mirantur alios inmemores fui atq; aliena tem-
ptates ridendi materiam populo prebuerunt. hoc
vnū sūptū a philosophis cōsiliū est mihi: secundū
quod vel solitariam vel vrbānā vitam: siue aliā q̄pli-
bet nature moribusq; suis comparās: norit q̄sq; qd
suū sit. **Q**uod si ingredientibus est vtile: quāto pro-
gressis vtilius quibus super eligēdi laborem extir-
pande etiam veteris radicateq; sentencie labor est.
Apud me sane cui nihil: quod quidem nouerim cō-
mune cum populo & cui literularū tantū obueit
quātum nō inflet animū. sed delectet. & solitudis
amicum faciat. vbi illas sine loquaci doctore: sed et
sine tenaci corpore: atq; vtinā sine sequaci liuore di-
dici: quem non amica: non coniunx. non vadimoniū
nō vsura: nō depositum: non lucellum: nō rostra: non
balneū: non taberna: non cena: nō porticus in vrbe
deuinciūt: **A**pud me inquam cui vt verum fatear
non tam proprio studio. alienoue monitu vt ita sen-
tirē quā nature ipsius psuasione consultum ē: vita
pculdubio singularis: ac solitaria non modo trāquil-
la. sed alciore est atq; securior. **E**t vt extimare alios
iubeo suas res: et vt ipse res meas noui valde solitu-
dinem atq; ocium: de quibus multa hodie tecū ve-
lud quasdam scalas: ad id quo mens nostra suspirat
amplector ac teneo turbas atq; solitudines: ceu re-
pagula vectesq; permetuo. **S**ed ita vt si qua me ne-
cessitas in urbem cogat solitudinem in populo atq;
in medio tempestatis portum mihi conflare didice-
rim artificio non omnibus noto: sensibus impitādi
vt quod sentiunt non sentiant. **Q**uod cum per me-
ipsum experientie creditum in consuetudinem de-
duxissem. multo post tempore acutissimi cuiusdā
doctissimiq; viri consiliū esse cognoui: memorieq;
mandauī. eoquidem attencius quo gaudebam fac-

tum meum vetustatis autoritate fulciri. **N**empe
Quintilianus in eodem libro ubi oratorem a **C**icero
ne armatum bullis ac faleris curiosissime prepoliuit
de hoc loquens. **E**st inquit lucubratio quociens ad eam
integri ac refectionis venimus, optimum secreti genus.
Sed silentium et secessus: et undique liber animus: ut
sunt maxime optanda: ita non semper possunt contin
gere. ideo non statim: si quid obstrepet abiciendi
codices erunt et deplorandus dies. **V**erum in com
dis repugnandum et hic faciendus usus: ut omnia
que impediunt vincat intentio: quam si tota mente in
opus ipsum direxeris nihil eorum que oculis vel au
ribus incurfant ad animum peruenient. **A**n vero fre
quenter etiam fortuitum hoc: cogitatio prestat: ut ob
uios non videamus: et ita ne de erremus non conse
quemur idem et si voluerimus non est indulgendum
causis desidie. **N**am si non nisi refectionis: non nisi hila
res: non nisi omnibus curis vacantes: studendum esti
mauerimus: semper erit propter quod nobis igno
scamus. **Q**uare in turba et itinere: conuiuiis etiam faci
at sibi ipsa cogitatio secretum: hec **Q**uintilianus qui
libentius inserui quia secretior locus erat. **N**am **S**e
nece de hoc ipso vulgacior epistola est. **I**deoque nihil
apposui preter finem solum. **C**um enim multa trac
tasset: qualiter aduersus vulgi strepitum durandum
est animus studiosi: tandem ad se uersus. **Q**uid igitur
inquit? non aliquando commodius est carcere con
uicio. **E**t respondens sibi fateor ait. **I**taque ego ex hoc
loco migrabo. quasi quaecumque dixerat necessarie: mo
re solacia hoc ultimum voluntarie perfectionis consiliu
daret. **E**t profecto sic est. **N**am et ego vnum hoc in
necessitate remedium inueni. ut in ipsis urbium tu
multibus imaginariam mihi solitudinem secessu a
quino quantum sinor et cogitatione conficiam: vin

cens ingenio fortunā. Quo remedii genere sepe quidē
hactenus usus sum. Et quoniā futuri semper incer-
ta condicio est: An adhuc vsurus sim? nescio certe
libera si contingat electio solitudinem veram pro-
priis in sedibus quesiturus

De beatitu-
dine solitudinis et bonis eius

Ca. xvii.

Quod et dum licuit, semper feci: et quā nunc
faciam vides. Solitudo, equidē sancta, sim-
plex et incorrupta vereque purissima rerum
est omnium humanarum. Cui etenim sepe ostentat in
siluis: cui sese comat inter vepres: Quem preter pi-
scis hamo: quem preter feras ac volucres visco fal-
lat: ac laqueo. Quē cātu: quem gustu mulceat: quē
coloribus delectet. Cui purpuram explicz. Cui ole-
um vendicet: Cui verborum florida ferta cōtexat.
Cui demū sese approbet. Cui placere studeat: pret
illa. Cui ī intimas solitudines penetranti: solitariū
nihil est. Neminē illa vult fallere: nihil simulat aut
dissimulat, nihil ōnat, nihil palliat, nihil fingit. Nu-
da prorsus et in compta est: Spectaculis enim carz
et plausoribus veneficis animaz: vite rerumque om-
nium: deū vnicum testem habet, nec vulgo cetum
nec mendaci: sed cōsciencie proprie credit, de qui-
busdam quoque parū illi fidens dubitat: recolēs scrip-
tum esse. Delicta quis intelliget: et illud eciam si
simplex fuero hoc ipsum ignorabit anima mea: nec
tamen illud oblita: quod suavis dominus vniuersis
et misericors eius super omnia opera eius: quod alleuat
dominus omnes qui corruūt: et erigit oēs elisos. quod
prope est omnibus inuocantibus eum: quod nō secundum
peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates
nostras retribuet nobis. quoniā secundū altitudi-
nem celi a terra corroborauit misericordiam suam
super timentes se, quod quātum distat ortus ab occidē

te longe fecit a nobis iniquitates nostras. Deniq; n̄
iudicialiter sed paterne nos aspiciens: quō miseret̄:
pater filioꝝ: misertus est dominus timentibus se:
quoniā ipse cognouit figmentum nostrū: et recorda
tur quoniam puluis sumus: et homo sicut fenum et
flos agri: egreditur et cōteritur et fugit velud um
bra. **M**isericordia autem domini ab eterno et vsq;
in eternum: quoniā ipse fecit nos et nihil odit omni
um que fecit atq; ita manētibus hinc scripturis hīc
spem dantibus de se intecta et nesciens: **A**n amore
an odio digna sit trepidat sed et sperat ac se ipsam
de certa et nota regis sui misericordia consolatur.
Sic se sic demonū vigil insidias inq; id solum occu
pata circūspicit et diuino presidio fulta compnit.
Sic vndiq; felix ac trāquilla et vt proprie dicā arx
munita tempestatumq; omniū portus est. **Q**uem q;
fugit quid sibi aliud preter: portu careat: voluatur
reū pelagus viuat in scopulis moriatur in fluctib;
Nec tamen vsq; adeo propositi improbus sentencie
q; tenax sim vt decipere alios putem vel i verba iu
rare cogam mea adfatendum multi ad credendum
nemo cogitur. nulla maior quā iudicii libertas: hāc
itaq; mihi vendico vt aliis non negem. **S**it sane. po
test enī esse sic honesta sic sancta omnium intencio.
Esse autem occultissime pfundissimeq; rei huma
ne consciencie iudex nolim. **E**t possunt omnes deo
lāgente bene viuere nullum respuit infinita clemē
cia. sed a multis ipsa respuitur: ipsa eciam humane
philosophie institutio gradaria est. **N**ō possunt enī
omnes summum locum prehendere: **A**lioquin ima
omnia vacarent tantum vt vitetur obscenitas: et q;
in imis esse solent sordes. Id enim ouinibus ē neces
se qui quolibet in genere vitam agere: pcul ab infā
mia decreuerūt. **S**ic obscena vitare debitū in altū

niti virtus peruenire felicitas.

De quadruplici distinctione virtutum: secundū philosophos

Capitulum .xviii.

Non sum oblitus distinctionem illā quadruplicem virtutum a plotino ingenti platónico inductam: a macrobio corroboratā. Sed in ea ipsa politice virtutes infimū gradum tenent que occupatorum esse possunt eorumque non omnium: sed illorum quibus occupacionum finis propria virtus et multo maxime rei publice salus est. Cernis ad quas paucos vno verbo: tota occupatorum innumerabilis acies sit redacta: proximū ascendendo gradū possident purgatorie virtutes: haud dubie: linguencium vrbes: atque ociosorum: et vere philosophantium ornamenta. Et passiones quidem animi: quas prime temperant: hec couellunt. Tercius gradus altior illarum est: quas purgati animi virtutes vocant: Quarum munus est proprium passiones quas polite molierint purgatorie conuulserint obliuisci. hec perfectorum sunt: que vbi sint nescio. Sed qui fuerint solitudinem amarunt. Et si quis vsquam super est: quis hoc virtutum gubernaculo tutus in alto nauiget. puto tamē solitudinis portum amet. Quartus ac supremus exemplarium est locus que supra homines sunt. et vt aiunt in mente solius dei habitat. Vnde quod ipsum nomen indicat tamque ab exemplari aliquo et non: siue vt plato vocat adideis: quas in eadem dei mente vt ceterarum rerum sic virtutum posuit tres alias humanarum virtutum species velut ortas. In his autem aduersus passiones: non modo non eosdem effectus esse quos in ceteris: sed ipsum passionis nomen audiri: nefarium prorsus atque sacrilegum: et istis sane nil dicturus fueram. nihil enim ad id quod nunc agitur: nisi quia cum de politicis purgatoriisque vir-

tutibus loqui aliquod tempus admonuisset plotini
quadridam catenam: multa arte confectam: stilo
soluere ac dissociare non libuit

**De dulcedine vite solitarie et spiritali pugnā
solitariorum**

Capitulum. xix

Uides ne quāto verborum ambitu vtrumq;
cum occupatis in gratiam redire voluerim
tempus est: vt hīs iam disgressionib; mo-
dus sit. **A**d me igitur te ad solitudinem reuertor.
Cuius ego veram intimāq; dulcedinem: vtinam p-
fundius haussissem vt fidencius ī hoc tecum sermo
ne versarer. **N**ūc de re sanctissima: p-
fanum ingeni-
um fari pudet. **Q**uis enim fando equet quod vix p-
cipit cogitando. **C**elestis et prorsus angelica vita
est. de qua terrenus non dicam terreus homūcio lo-
qui vult: splendore nominis captus fama q; rei op-
time et vt vere dicam. odore magis quā sapore de-
lectatus. haut aliter quā si natus in siluis pastor et
in siluis educatus: sitim fluuio: herbis famem suda-
re siluestribus: humi cibum sumere solitus: dumoso
q; requiem sub antro casū aliquo ad amplissime cu-
iuspiam atq; opulētissime vrbis muros accessit. Et
dum in vestibulo fessus sedet: oculosq; auide circū
flectit īq; vrbē ipsaz īiat custodū domos aut cohe-
rēs portis augi portū viderit. **E**o inde ruerus ī sil-
uas sociis narret: quid in ea vrbe inspexerit. quid ī
atriis. quid in vicis. quid in curia. quid in foro. qd
in officinis artificum. quid in thalamis procerum.
quid in publicis priuatis cōsiliis agatur. **A**ut si q-
primū forte religiosissimi templi limen attigit. Id
circo quicquid amictuū: seu vāforū. Imis penetra-
bilibus abditum seruatur cūctas librorū formas: sin-
gula sacerdotum officia: omnes sacrorū ceremonias
nosse putat. **R**e enim vera quantum ego ab hui9ce

modi pastore differo. nisi q̄ is urbē semel adiit aut
templum. **E**go sepe solitudine. **I**s ex tuis subsistit
ego intro. **I**lle mox abiit: ego permāsi. **Q**uid tamen
ego cicius noui: quis solitarie vite status interior
sit antra colles et nemora eque omnibus patēt. **N**e
mo arcet intrantes. **N**emo pellit ingressos: deserti
nullus est ianitor: nullus custos. **S**ed quid locorum
solus itroitus: quid ambitu vebunt amnes: quid lu
strate iuuāt silue: quid infesti prosunt montes: si q̄
cumq̄ iero animus me meus insequitur: talis in sil
uis qualis erat in urbibus. **I**lle ante omnia deponen
dus: ille inquā: ille domi relinquendus erat suppli
citerq̄ poscendū a domino: vt cor in me creat mun
dum: et spiritum rectū hiis in visceribus innouarē.
Tū enim vite solitarie abdita penetrassem: hec enī
Quid alieno glorier? hec solitudo vtq̄ nō solitaria
vita est ea. scilicet quam suspiro: quāuis exterius si
mularia videatur: eque hominū turbis educta. sed
non eque passionibus expedita. **O** si vidissem q̄ na
dulcedo illa ineffabilis sanctarum animarū: quā de
preteritorum cōmemoracione discriminū: et ventu
ri gaudii expectatione percipiūt: sine quibus triū
phatus hostis: sine quibus sepe quidem victus: sed
vincendus adhuc. et in acie: nūc etiam standum est
non sine spe certa victorie militandūq̄ nō solis: sed
suffultis angelico comitatu. **E**t quibus indutis ar
maturam dei loricamq̄ iusticie: vt verbo vtar **A**po
stoli: munitis scuto fidei: gladio spiritus. et salutis
galea aduersus p̄cipes et potestates: aduersus mū
di rectores tenebrarū harū. iterum atq̄ iterū nullo
quidem spectante mortalium. sed celicolarum max
imo cōsensu: et eximio omniū fauore cristoc̄q̄ ihesu
spectaculis presidente pūgnandum est. **Q**ue nā illa
suspriorum quies: de pfundis ad excelsa tendenci

um: fatigato animo gratissima. Que nam suauitas
lacrimarum de purissimo cordis fonte cadentiū. Que
nam militū cristi vigilie: excubieque psalmoz in tur
ribus iherusalem et in propugnaculis sion: aduersus
exercitum babilonis. tota nocte canēcium: vallium
que et castra seruāciū: loco arduo: et munito. vbi nec
pabulum desit nec aquacio: vbi fidant: hostibus in
fidiis: tentari se posse non obrui: eoque se gracie sub
vectos: vt ferocissimi hostis incurfus. Iphis obsequi
um: supplicium illi sit: vt qui saluti iam amplius nō
obest: sepe prosit. ad gloriam exercendoque fiat cau
cior milicia: forcior victoria: clarior triūphus: xpi
pugilum in vite huius agone certancium

De remuneratione eternoꝝ pro temporalibus

Capitulum. vicesimum

Quod illud solacium: quāta iocunditas gau
dere: presentibus sperare meliora p breui
solitudine hominū perpetuam frequentiaꝝ
angelorum. et diuini vultus aspectum: vbi totius sa
cre concupiscencie et desideriorum omnium est finis
pro paucis lacrimis intermiabilem risum: pro tem
poralibus ieiuniis etna cōuiuia: pro volūtaria pau
pertate inestimabiles verissimasque diuicias: pro in
colatu siluarum: ius ciuitatis et beree: pro fumoso
tugurio stellācia cristi pallacia: pro agresti silencio
cantus angelicos et celestis dulcedinē armonie que
que omne melos excesserit illam dei vocem: tot trans
actis laboribus: suos eternam in requiem euocātis
Pro que hiis omnibus sponforem veracissimū ac locu
pletissimum habere. Cogitare cottidie: quid est:
quid reliqui: quid est quod secutus sum. Quale est
quod pacior: quale que expecto. Quātum est quod se
ui: quātum est quod metam: Estimare quam breui
temporis iactura: imo vero non iactura: sed lucro.

et innumerabiliū tedium fuga. felicitatem nego-
 cientur eternam: et dimissis hominū fastidiis: vrbi
 umq; periculis. vbi vere est infernus viuenciū: cu-
 ius meminit psalmista: ad supernam patriam ppe-
 rantes iam hinc ceperint esse felices. **S**iquidē mise-
 rie finis: felicitatis iniciū est. natura cōtrariorū
 exigēte: vt vbi hoc desinit. illud incipiat: postremo
 et cogitatus altissimos: et collocuciores spiritus et
 visiones beatificas habere. et sepe presētez crīstū
 familiarius compellere. **S**emper enim presens est.
 q. vbiq; semp est. **Q**uis est autē hic nisi de quo scrip-
 tum est. **S**i ascendero in celum tu illic es. si descen-
 dero ad infernum ades. **S**i sūpsero pennas meas di-
 luculo et habitauero in extremis maris. **C**ui si faci-
 le fuit oculos nobis atq; intellectūq; largiri: multo
 est pfecto facilius nos videre audire et intelligere
Videt ille igitur nos auditq; prius eciam quam lo-
 quamur. Ipse est enim qui tacito moisi ait: Quid cla-
 mas ad me? preuenit vota nostra et affectus anti-
 cipat. **C**ogitationes nostras intelligit de longi quo.
 hoc est mltō ante quā fiant. preces nostras exaudit
 antequam sonent. necessitates nostras aspicit ante
 quā veniant. exitus nostros speculatur: antequā na-
 ti simus. **S**ed ita nos aspicit vt indignos licet inue-
 niat. misereatur tamen nisi forte quod procul absit
 a nobis contumacia pertinaci misericordiam repel-
 lamus

Qualiter quidā philosophi dix-
 erūt testem imaginariū vtilem esse ad mores &
 de crīsto teste omniū.

Capitulum. xxi.

Abentes ergo testem patrem: iudicem te-
 ste illo imaginario non egemus. de quo ali-
 bi scripsi. quem philosophoz quēdam que-
 rendum nobis esse dixerūt **E**pīcurus quidem qui-
 busdam licet opinionibus: licet infamatus. magno

rum tamen iudicio magnus vir amico scribens : sic
fac inquit omnia : tamq̃ spectet **Epicurus** : **Marcus**
Cicero in epistolis quas ad quintū **Ciceronem** fra-
trem suū scribit : post adhortaciones magnificas ad
virtutem concludens. Id inquit facillime facies si me
cui semper vni : magis quam vniuersis placere vo-
luisti tecum semper esse putabis . & omnibus hiis
rebus : quas dices et facies interesse . **Multum** haut
dubie confidebat nostram presenciam profuturā esse
germano : qui memoriam sui solam efficacem adeo
virtutis ad studium estimaret . **Secutus** hoc **Seneca** :
sed non ausus sibi tantum tribuere lucillum suū
monet vt alicuius clarioris viri presenciam sibi fin-
gat . **Aut** enim prodest sine dubio custodem sibi im-
posuisse et habere : quem respicias : quem interesse
cogitationibus tuis iudices . **Nec** m̃to post . **Sic** fa-
cies inquit : quęcūq̃ facies tāquam spectet aliquis .
Et post pauca aliquoz te inquit auctoritate custo-
di . **Aut** **Catbo** ille sit : aut **Cipio** : aut **lelius** : aut cu-
ius interuentu perditū quoq̃ homines vicia suppri-
merent . **Et** vt intelligas hanc eciam esse **Epicure-**
am doctrinam **Seneca** idem alibi aliquis inquit vir
bonus nobis eligendus est ac semper ante oculos ha-
bendus : vt sic illi tanquā spectante viuamus . et oīa
tanquam illo vidente faciamus : hoc mi lucilli **Epi-**
curus precepit custodem nobis et pedagogū dedit
Deinde quibusdam interpositis quibus hoc consili-
um adnumerat adiecit . **Et** elige itaq̃ **Catonē** ait .
si hic tibi nimis videtur rigidus elige remissioris a-
nimi virum **lelium** elige : cuius tibi placuit : & vita
et oracio : et ipse animū ante se ferens vult⁹ . **Vides**
vt aliquot enumeratis vtrobq̃ nobis liberum linqt
eligere quē velimus modo aliquem eligamus . cui⁹
nobis non genus : non potencia : nō opes . sed virtus :

et ouersacio et testis animi frons et motura animi
verba placuerint. **E**t hoc quidem de imaginario te
ste vite philosophicum cōsiliū inter suos non iūti
le nō necessarium: hunc ī hiis litterulis optineat lo
cū: vt quod diximus appareat tali teste cristianū
hominem non egere. **C**ui non **E**picurus aut cicerō
non **C**attho non **C**ipio non lelius imaginacione fingē
dus. sed angel⁹ bon⁹ vite custos: dat⁹q; comes ho
mini: quo spectante si quis est pudor: audere nō de
bet: quod coram homine non auderet: et quod sum
mū et terribile dixerim. **C**ristus ipse locis omnib⁹
atq; temporibus est presens non actū: sed et cogi
tationū omnū verus testis: quos et si vere afforet
testis **E**picoreus non videret. **F**igere hic animum
libet et cogitare. **Q**uis tam impudenti rabie fuit vn
quā tantaq; scelerū licencia: qui non dicam cristū.
sed amicoꝝ cristi aliquem coram cernēs nō raptati
se precipitantq; libidini frena substringeret. **A**t q
cristum ipsum in abditis eciam anime penetrabili
bus semper assistere. **E**t quid illis geratur introspi
cere et aperta omnia videre. **N**emo vsquam cristia
nus: qui dubitet nec ab omni dedecore tanti testis
metu saltem et veneracione desistitur. **Q**uid hic p
stigiū ē? nisi quia quem presentem corde credim⁹
oculis non videmus eoq; velabimur: in quo veteres
Cicero: qui cristum certe nō nouerat arguebat vbi
ait. nihil omnino videre poterāt ad oculos omīa re
ferebant. **Q**uod si et nobis accidit et cōsiliū op
tamus. idem nobis audiendus est **C**icero: non q; alii
precipue ex nostris desint. **C**um augustinus in hoc
maxime librū vere religionis mihi texuisse videat
sed iuuat in re nostra peregrinū: vt ita dixerim ho
minem audire. presertim cum vnus idemq; loc⁹ sit
Vbi et vulnus aperuit et medicamenta composuit.

Ait enim: **M**agnum est ingenii reuocare mentem
a sensibus et cogitationem a consuetudine abduce
re. In hoc ergo sumis et nos viribus euitamur ut sen
sibus domitis et victa consuetudine aliquid animo
videamus aperiamus tandem atque purgemus ocu
los illos intrinsecus: quibus inuisibilia cernuntur cri
stū adesse videbimus. **E**t si d. **M**arco **C**atone scrip
tum est: quod puduit gementē teste illo mori. quā
to magis pudebit cristo spectante male viuere ma
le mori. aut omnino facinorosū aut turpe aliquid.
tanto sub teste cōmittere. **S**ane noster hic testis in
fallibilis atque perpetuus ut ad propositum fmo re
deat. et si ubique presens sit: nusquam tamen esse pre
sencior. nusquam quod familiarius: nos audire et nobi
scum loqui quā in solitudine dignatur. **N**imirum.
Nam et nullus interstrepit et quod ab intencione
mentem distrahat non est. **S**ic humanus animus a
suescit celestibus frequētiq; colloquio fiduciam sa
lutarem cōcipit. et ex hospite atque aduena fit dome
sticus dei. **M**agno enim ex amore continuoque et fi
deli cultu inter deum et hominē familiaritas tanta
est: quāta inter hominem et hominē non est. **Q**uaz
obrem ut laboriosus homines et mōtalibus semper
rebus implicitos ac terrenis occupationibus tota in
tēcione dimerfos: iam nūc occupationum mortaliū
et inferni laboris habere primicias crediderim. sic
similimū veri putem. **S**olitarios dei amicos: piis af
suetos curis: iam hinc eterne vite presencie delicias
nec incredibile dixerim. posse aliquem ex hoc nume
ro cui secularis ceni vestigium nullum extet ad eū
gradum misericordia subleuante consurgere ut ad
huc terris inclusis: cōcinētes in celis angelorū cho
ros audiat et videat in excessu mentis: quod ad se
rediens nō possit exprimere. **S**ed quid horū omniū

scire: quid ne de hiis loqui possim? peccator infelix
et peccati mei pondus: ac vincula circumferēs: qui
vel amore litterarū amicum ocio: litteris locū amo
vel fortasse odio quosdam: ex dissimilitudine morū
orto: populū fugio. Et fortasse cōsciencia vite mee
multiloquium testem vito.

solitarii et studio mentali

De libertate
Capitulū .xxii.

His igitur pretermiſſis quāquam bone ibeſu
ad hunc finem creati abs te: vt in te requi
eſcamus ad hoc nati et ſine hoc iutilit atq;
infeliciter nati ſumus. Quanti tandē pater eſtumes
illam coram viuere vt velis. ire quo velis. ſtare quo
velis. vere inter purpureos floꝝ choros. Aut ump
no: caducarū inter frondium acervos acquieſcere. a
precacione hiemē imbris eſtatem fallere: venturaz
ſentiē niſi q̄ vel. In v̄tq; tuū eſſe: et vbiq; fueris eſ
ſe tecū: pcul a mal: pcul ab exēplis ſcelez: nō im
pelli: nō collidi: nō affici: nō vrgeri: nō dū eſurire mal
in cōuiuium trahi: dum carcere cupias ad loquēdū
cogi: non importune ſalutari: attrectariq; ac detine
ri in compitis et vrbānitate incondita et inſulſa to
tos dies in eculeo pendere: obſeruare preteruntes.
quis te vt monſtrū aliquod intueatur admirās. q̄s
pedem figat occuſu: quis flexus intergum hereat
et aut neſcio. quid raucum in aurem comitis inſu
ſurret ait de te obuium i terroget. quis i turba vel
moleſte vrgeat. vel aliquāto moleſtius loco cedat.
quis manum porrigat: quis ad caput illam referat
quis multa in anguſtiis loq; paret. quis tacitus ocu
lo ſignū det et ſtricto tranſeat labello. Demū non i
ter tedia ſeneſcere: interq; ſaltanciū greges preme
re ſemper et premi. Artari ſpiritum meſtiſq; vapo
ribus afflatum hieme licet media ſudare. non hūa
nitatem inter homines dediſcere. Affectumq; faſti

diis: odisse res: odisse homines: odisse negocia: odi
se quos diligas: odisse teipsū: non obliuisci tuarū re
rum: vt multis ingratis vaces. **S**ine pre iudicio tan
dem apostolice sentencie ad romanos que est. **Q**ue
mo nostrū sibi viuit: et nemo sibi moritur: siue enī
viuimus domino viuius. et siue morimur domīo
morimur. ita tibi viuere et mori: vt nō aliis quam
domino viuas & moriaris. **S**tare iterim velut ī spe
cula: res curasq; hominū sub pedibus intuentem vi
dere omnia: teq; in primis cum vniuersitate transi
re: nec senectutem tacite sub repentem: prius mole
stam pati quā proximā suspicari: quod omnib; pro
pe modum occupatis accidit. **S**ed eam multo ante
prospicere & preparare illi integrum corpus, equū a
nimū nosse vite: vmbra hanc: non vitam: diuerso
rium non domū: viam non patriam: non cubiculum
sed palestram: non amare que fugiūt: optare que p
manent. hec ipsa dū assunt: ferre pacifice. **S**emper
te meminisse mortalem: sed cui sit immortalitas re
promissa: mittere retro: memoriam: per que omnia
secula & per omēs terras animo vagari: versari pas
sim et colloqui. cum omnibus qui fuerunt gloriosi
viri atq; ita presentes malorum omniū opifices: ob
liuisci: nūquam et teipsū: vt supra se eleuatum ani
mū inferre rebus ethereis: meditari quid illic agat
et meditatione desiderium inflāmare teq; vicissim
cobortari et ardentium quoq; verborū fatulas cali
dis admonere precordiis: qui q; ī experti nō intelli
gūt nō vltimus solitarie vite fructus est. Inter hec
vt nociora nō sileam et lectioni dare operā et scrip
ture: et alternū laborem alterno solacio: lenire lege
re quod scripserunt primi: scribere quod legam vl
timi & beneficii litterarum a maioribus accepti: q̄
in illos non possumus: ī posteros saltem gratum ac

memorem animū habere. In eos quoq; qua possum⁹
non ingratum: sed nomina illoꝝ vel ignota vulgare
vel obsolefacta renouare. vel senio obruta eruere et
ad pronepotum populos veneranda trāsmittere. Il-
los sub pectore. illos vt dulce aliquid in ore gestare
deniq; modis omnibus amādo: memorādo: celebrā-
do: si nō parem certe debitam meritis referre gra-
ciam

Capitulum. xxiii.

Qualiter antiqui in ventoribus arcium: diuinū
honorem attribuerunt

Inventores arcium quarundam post mor-
tem diuinitatis honore cultos audiui⁹.
grate quidem potius quā pie. Nulla enim
est pietas hominis q̄ deus offenditur: sed erga me-
moriā de humano genere bene meritorum in cō-
sulta gratitudo humanis honoribus non contenta.
vsq; ad sacrilegas processit ineptias: hinc appollinē
citbara: hinc eundem ipsū: atq; esculapiū medicina
Saturnū liberūq; et cererem agri cultura: vulcanū
fabrica. deos fecit: hinc egiptus osirim **A**thene di-
co vrbs mineruā coluere. q̄ ille liui: hec olei vsum.
artēq; lanificii reperisse fertur. Longum est singu-
la prosequi. quod apud veteres huiusmodi vai⁹tatē
nullus est modus. Quas palam dampnare non aus⁹
Ille poetaz maximus atq; cautissimus: vt qui vero
paratum forte supplicium verebatur: late vterq;
vtiq; nec minus eleganter irridere non metuit: qñ
quidem animas eoꝝ inuentas: qui vitam excoluere
per artes: quoꝝ nomina vulgus mendax: et omniū
fons errorum in celum: celi domino indignāte loca-
uerat apud inferos ponit nominatim insuper ipsum
medicine reportorem omnipotentis dei fulmine de-
tractum: ad stigas aridas canit. verum hec questio
inter eos maneat. **A**pud nos enim nulla de diis est:

questio. **N**ec vero mirari vsq; satis possum viros in
ceteris omnibus tam perfectos in solis supersticio
bus tam de liros. et quasi velocissimos cursores eu
tes indiuisum et ante oculos metam positam no vi
dentes vt quoru pernicitem miror. misereor ce
citatez. **S**ane si talium rerum primis autoribus bo
nor aliquis debetur quem deberi magnu modo hu
manum modestumq; non inficior. quid non littera
rum arciumq; nobilium repertoribus debeat. qui
non vomerem sulcis. non telam lateri: non fidiu tin
nitum auribus: non oleum aut vinu gutturi: quis
et auribus et gutturi suos sonos. quasq; delicias: si
feliciora quedam instrumenta: ad cibum et ornatu
cultumq; et medela animi peperere. **E**nimvero id
debitum vbi queso potissimu persoluat. aut quis e
qui dubitet hec ipsum litteraz negocium. quo vel
nostrum: vel alienu consecremus nomen: quo mul
to perbennius qua ere: vel marmore viroz illustra
um imagines: excidamus. **N**usquam omnino melius
nusquam liberius: qua in solitudine posse tractari.
expertus hoc saltem loquor. **S**encio quos animo sti
mulos: quas alas ingenio: quod illa operi vacuu te
pus accomodat. **Q**ue omnia preter illam vbi queru
nescio. **V**acuitatem vero seu vacationem dici mai9
litterarum atq; arcium fontem esse. si mihi forte n
credis aristoteli crede: qui primo methaphisice sue
libro circa egiptum constitutas mathemathecas ar
tes ait. rationem asserens: q; ibi gens sacerdotu va
care dimissa est. **Q**uod nec plato ipse tacuerat de
eisdem loquens in thimeo q; sacerdotiis prediti se
peratim a cetero populo manent: ne cogitatione ali
qua prophana castitas polluat. **D**e quoz vita vt
vnus e sacerdotib; nostris ait **C**heremo stoicus vir
eloquentissimus narrat. q; omnibus mudi negociis

curisq; post positis: semper in templo fuerint. et rerum naturas: causasq; ac rationes siderum contemplantur sunt: nunquam mulieribus se commiscuerint: nunquam agnatos: nec propinquos nec liberos quidem viderint. ex eo tempore quo cepissent diuino cultui deservire. Carnibus et vino se semper abstinerint. Addit ad hec quod biuana ac triuana medici humores corporis ex ocio atque immobilitate vastantes acerrime comprimere et castigare: sint soliti. Multa quoque de cibo de potu de accubitu. Quibus moribus diuinam ingenii vbertatem facile crediderim contigisse.

De diuersis sententiis eorum qui dicunt solitudinem esse inimicam virtutum.

quartus

Tractatus

Capitulum. xxiiii.

Nec sum nescius: ut hoc loco mihi violenter occurritur ab hiis: quibus solitudo et litteris inimica videtur et virtutibus: dicant enim in primis carere solitudinem magistris quibusdam quasi litterarum dispensatoribus atque ut ita dixerim tenerorumque altioribus animorum: sine quorum ope continua profecto rara vique ingenia surrexere. Ita vero hoc dicunt. quasi ego pueris loquar. et non hiis qui domi ferulam pedagogumque dimiserint. Instant tamen acrius et eruditus viris: distrabi ingenium huc illuc: prospectu vago et celo liberiore confirmat. Quod quidem ubi gracie aliquid molitur rapidi more. Coruipedis magno quem saltui prepares frenandum: colligendumque: doctus nemo negauerit. huius sententie patronum Quintilianum hunc: qui libro oratoriarum institutionum mihi fallor nono. Cum secretum et liberum arbitris locum: et quam altissimum silentium: scribentibus maxime conuenire de quo hoc neminem dubitare dixisset. procul dubio hac in parte mecum sentiens. mox adiecit unde dissensiens videretur. Et non ta-

men inquit protinus audiendi: qui credunt aptissi-
ma in hoc memoria siluasq. q̄ illa celi libertas: loco-
rumq̄ amenitas sublimē animum: et beacionem spi-
ritum parent mibi certe iocūdu. hic magis quam
studiorum hortator videtur esse secessus. Nāq̄ illa
ipsa que delectant necesse est auocent ab ītencione
operis destinati. **N**eq̄ enim se bona vidē in multa
simul intendere animus: totum potest et quocumq̄
ipse respexit desinit intueri quod propositum erat
Ratis utiq̄ dixerat. et tamen ut penitus ita sibi p̄-
suasum scias insistit ac repetit. **Q**uare inquit silua-
rum amenitas et preter labencia flumina: et inspi-
rantes ramis arborum aure: volucrumq̄ cantus. &
ipsa late circumspiciendi libertas ad se trahunt. &
mibi remittere potius voluptates ista videat̄ cogi-
tacionem quā intendere. **E**cce igitur ut aduersum
me non spernēdu testis in iudicium: qui velud au-
toritati proprie parum filius demoscenis haut vul-
garis equidem note viri: sed absq̄ emulo graie fa-
cūdie principis factum profert. opinioni sue cōsen-
taneum. **E**t demoscenes quidem inquit. Melius q̄
se in locum ex quo nulla audiri vox: et ex quo nihil
prospici posset recondebat. ne aliud agere mētem
cogerent oculi. habes o studiose siluarum sectator
imitatorq̄. **D**icat aliquis: qui siluas et colles: et se-
cessus auios: non tantum inutiles studiis opinētur
sed damnosos quid dicam. **N**egem aut locatū vera
Quintilianum: aut recte fecisse demoscenez īmo ve-
ro: vel in sentenciam horum ibi vel hos in sentenciā
meam trahant. **C**onuenire securius quam luctari.
Roteram nempe per facile hos incurfus auertere.
quod oratores ambo: hic quidem clarus: ille clarif-
simus. nec dubium nulli studiorum generi minus
siluas et ea de quibus hic loquitur atq̄ omnino soli

tudinem conuenire quod expressius dicam cum ad exemplum peruenero. **S**ed nō hinc euadem. est animus: nec fuga nec bellum placet. concordiam quero. **I**taq; quāuis ego nusquam infelicius quam in siluis ac montibus ingenium experiar: nusquam mihi paracius et magnifici sensus occurrūt. sicubi tamē aliquid magnificū occurrit et eā conceptib; verba respondeat. nolim tamen: quod ni forsan singulare est: ad vniuersos trahens dictū factum ne tantorū hominū damnare: quin utrūq; potius amplector & probo. neutrum nostro proposito aduersū. **N**eq; enī studiosis impero: vt ī siluis ac montibus libros scribant. **S**ed permitto vt tali spectaculo: recreatū animū in angustias cogant tacitas atq; reconditas: q̄s tñ nullo loco apcius: quam ī solitudine posse continere. quis est qui non quālibet vrbium amicum intelligat: fuscum igitur ac silentem locum: qui ad scribendum venit eligat. **H**oc enim iubentibus non obisto. **Q**uod diuino scriptori dictum: nocturnus non respuat lucubrador: **Q**ua in re ipsius **Q**uintiliani consilium non inefficat expertus: tecum studiosissime pater: et cum lectore cōmunico. **I**lle est laudans demoscenis hūc morem ad extremū ait. **I**deo lucubrantēs silentium noctis et clausum cubiculū. et lumē vnum velud rectos teneat. nihil horum vt arbitror solitudini obstare. sed fauore cuncta fateberis. **I**taq; si inter tantas voces audior: consiliū nouū non despicitur. **E**t hos sequor et longius euect9 si loci opcio integra est. **S**cripturum noui aliquid admoneo: quociens se exēplo demoscenis includit

Quomodo et quibus silue cōueniunt

Illud ante prouisum **Ca. xxv.**
sit vt post secundos ingenii successus egressu facili in siluas et loca virēcia quoq; nihil

est multis amicus quam quod amicus in ripam graue
dine possit fatigationemque deponere. Nec ideo mi-
nus in aruum ingenii rerum semina iacere. et inter
ipsum quietis reparandique animi tempus venturo
labori maculam preparare: utile simul et iocundum
opus et actiuosa requies et quietus labor ut cum in
angustam illam demoscenis: ac secretam aream re-
ditum fuerit. sententiarum sementem inutilibus ex-
cussis. votiuua verborum messis equiparet: atque ideo
nullum studio tempus in eis aut inane proficit. **Q**uod
his precipue dictum sit qui oraciones texunt aut
historias. **N**am qui philosophiam ac maxime quod poe-
ticam meditantur: quibus acuta potius et arguta quam
multa coquere mens est. eos libertati proprie relin-
quendos censeo: impetum ingenii sequatur. **C**onside-
rant ubicumque est animus ubi locus tempusque suase-
rint: ceu celo aperto: ceu clauso tecto domus: ceu so-
litude rupis obtentu: ceu patule pinus umbraculo
non multo: euolucione voluminum est opus. Illis
ante iam per lectis in animo legunt sepe etiam in
animo scribunt lectione preterita. sed presenti inge-
nio sese attollunt. **N**empe supra humani modum ra-
pantur oportet si supra hominem loqui volunt. Id
sane locis apertissimis expediri fieri interdum et
alacrius animaduerti. **V**nde sepe montanum carmen
quasi edum e toto grege letissimum atque lectissimum
vidi et nitorem visito admonitus: originis dixi me-
cum gramen alpinum sapis: ex alto venis. **E**quidem
ut huic tandem articulo finem faciam. et **M**arcus
Tullius et **V**irgilius maro: quos eloquentie princi-
pes latine nemo eloquens negabit. huic consilio be-
rebant. dum alter cum sepe alias: tamen presertim
ad tractatum: legum civilium accessurus frondosas
quercus et delectabiles secessus quodque ibi scriptum

memini ripam et vmbra: et procerissimos popu-
los: et concentum auium: et strepitum fluuior: ita
q̄ equas in partes scissi amnis ī medio insulam par-
uam. et huic nostre similimā quereret. **A**lter autez
suum **A**lexim quisquis is est pastorio carmine lau-
daturus. Inter densas vmbrosa cacumina fagos assi-
due veniens: solus in montibus et siluis id faceret.
Platonem secuti ambo qui iter ociosa cupresseta et
spacia siluestria: de institutis rerum publicarū deq̄
optimis legibus disputant. **N**ota nimirum et vul-
gata cōmemoro. **M**ultum tempore posteriō **C**ipri-
anus fide aurem prior et mātirio clarus nec obscu-
rus eloquio: tale quiddā et sensisse videtur. et scrip-
sisse quod vnum ex multis ingens mirator eius **A**u-
gustinus in libris suis quasi illius īgenii experimē-
tum: et eloquencie gustum ponit que in eo quanta
esse potuerit: nisi grauitati rerum deditus: verbo-
rum neglexit ornatum loci illi? cōmemoracione no-
tum nobis esse voluit. **V**bi ingenium exercens non
ait: hunc thalamum loco abditum: cinctum muris
cōmunitum seris: māmorea opacum: celatum q̄ te-
studine: aut tale aliquid sed quid petamus inquit
hanc sedem: dant secessum vicina secreta vbi dum
erratici palmitum lapsus: pendulis nexibus: per ha-
rundines baiulas repunt. viceam pōticum frondea
tectā fecerunt. **E**cce quam porticum et quam sedē
vir sanctus et eloquens appetebat. vites palmites:
frondes harundines: et inter hec studiosis semper
amabile secretum: quod vbiq̄ non optaret et si pre-
ter muros ac tectum: nullis bene secessibus ingeni-
um crederetur. possem nūc apud alios hoc ipsum q̄
rere: & prelium testimonio rem firmare ni fereor
ne aut fidei minus habuisse: tantis testibus: aut cu-
re amplius suscepisse: dicerer quam oportet. **H**acte

nus ea lege differui quod sentirem. vt nullam inge-
niis legem imposuisse me sentiant: que hec legent.
si quis adeo habundans ocio erit vt ocium nostrum
legat. Singula igitur examinent de veritate rerū.
non tam mihi vel aliis quam experiēcie credituri

¶ Explicatio autoritatum Senecae qua impugnat
solitudinem

¶ Capitulum. xxvi.

Iam vero qui solitudinem virtutibus īmi-
cam volunt astipulatorem vident inter ce-
teros anneum Senecam habere: qui episto-
larum suarum quodam loco: omnia nobis mala soli-
tudinem persuadere. et rursus alio loco mala ibi cō-
silia agitari. cupiditates improbas ordinari: auda-
ciam acui libidinem irritare iracundiam instigari:
ait. Que si indiffinite aut vniuersaliter dicerentur
haut dubie vel Seneca resistendum vel solitudinis
patrocinium deserendum erat. Sed non ita est. Ea
enim non nisi de stultis et qui passionibus vincunt
dicta esse: luce clarius in ipsis Senecae verbis appa-
ret. lugentem inquit timentemq; custodire solem?
ne solitudine male vtatur. Audis aliquem solitudi-
ne prohiberi. Sed aduerte causam: luctum scilicet
et timorem acerrimas animi passiones. Quod ipsū
laciū extendens. Nemo est inquit ex imprudenti-
bus: qui relinqui sibi debeat. Id vtq; verum esse.
quis non videt. Qui enim inops sui ipsius est: mox
vt sibi relinquatur oportet vt ruat. Talibus quidez
ego non inimicam modo solitudinem. sed nec ami-
cam urbem iudico. eo tamē amiciores: q; illa vt cri-
minum ministros: sic et scrutatores habent. et vin-
dices hec impunitatis et latebrarum spe reicit legū
metum et ruerenciam honestatis. Ceterum altera
libertatem impudenciamq; peccandi. Altera fauto-
res scelerum atq; instrumenta suppeditat vtrumq;

pestiferum verum ea nature peruersitas. non solitudinis culpa est. Quod ut prorsus ita esse nec aliud Senecam voluisse peruideas eadem epistola illa ipsam solitudinem mestis et pauidis: ac imprudentibus interdictam lucillo suo non modo permittit. sed suadet ac precipit. Sic est inquit non muto sententia: fuge multitudinem: fuge paucitatem: fuge etiam vnum non habeo. cum quo comitatum velim et inde quod iudicium habeo audeo te tibi credere. durum nisi fallor ac precisum dogma. Fuge inquit multitudinem libenter id quidem. fuge paucitatem paucior non moleste. fuge etiam vnum nil est quod me ulterius trudas: ad extremam solitudinem coartasti. Quid iam restat nisi ut meipsum fugiam: sed et tunc tamen vnum fugero. non habeo cum quo comitatum velim mirum. Ego vero habeo cum quo te: & fortasse plures: sed profecto vnum habeo. O si nunc tale aliquid amico consulam. Exclamabunt undique solitudinis ac virtutis aduersarii. meque saxum et inhumanum dicerent. Atqui Seneca tantus vir carissimo omnium amico precipit vnum etiam fugere: ac profecto consummatoque viro loquitur hoc. si quis dixerit cum bona venia negabo. Proficiendum potius quam perfectorum ex numero fuisse lucillum iuratus testis. Seneca ipse fatebitur: quem et si frequenter laudet quam amicum mos est. si perfectum tamen nosset. nec toties hortaretur nec aliquando reprehenderet. Ac studiis saltem virtutisque dedito: dicat aliquis: hoc fatebor. Sed eo plane reuertimur quo volebam. Neque enim ego aliis quam litterarum et virtutum studiis loquor. reliquis salubre consilium nullum habeo nisi ut ante omnia vitam mutant. tamen de loco oportunitate videbimus

De sincera
amicicia in solitudine colenda

Ca. xxvii.

QUterum hiis ipsis quibus solitudinem opor-
 tunam dixi: nunquam suasi ut studio solitu-
 dinis amicitie iura contempnerent. turbas
 non amicos fugiendos dico. **Q**uod si quis esse sibi ami-
 corum turbas estimat: primum videat ne fallat. Id
 vero maxime deteget repentina necessitas: mutatio
 quod fortune: que sicut optanda non est, experiendi cu-
 pidine: sic si accadat experientie et discutiendis er-
 roribus multum confert. Deinde si ut reliquarum
 rerum si amicitiarum alter altero dicior fuerit non
 mouebor. Nec tam amicos fugere solitarium mo-
 nebo: quam optare ut ad se visendum: singulatim.
 potius quam cateruatim veniant. non ocio tedium
 sed solamen & auxilium laturo. **S**it ocium modestum
 et suauis non insolens. **S**it solitudo tranquilla non fe-
 rox. **S**it denique solitudo non immanitas: In qua qui
 venerit miretur humanitatem que ab urbibus exu-
 lat siluas incolere. sequi vrsos in populis ac leones in
 solitudine angelicum hominem videri. Ita plane sen-
 cio: atque hoc medium inter extrema callem teneo.
 Alter non nisi inter turbas gaudet huic misericor-
 dia magis quam redargutio debetur. Alter etiam
 inquit fuge etiam unum: huic nescio quid dicam agis
 fateor. Seneca et auctoritate premis tua inclinatu-
 rus forsitan nisi alter obfisteret non teminor. et si
 maiorem dixero credo non indignabere Marcus Ci-
 cero amicitie legem tractans non hos tantum qui-
 bus amicitia post virtutem iocundissima rerum est
 sed asperos etiam & immanes humanamque societa-
 tem: atque congressum fugientes: quorum vix unicum
 exemplum toto orbe reperit pati non posse ait. nisi
 acquirant aliquem non dixit amicum. Nam enim
 obstabant. sed apud quem euomant virus sue acerbi-
 tatis sumptaque hinc occasio. Tharētini archite dictum

refert cuius ea sententia est. **N**eminē non modo in
terris: quāta libet rerum affluencia. sed ne in celo
quidem presenti: siderum cōspectu mūdīq; noticia
felicem esse posse. nisi habeat: cum quo illa partici-
pet sic naturam nihil omnino solitarium amare. Idē
fomosiore alio quodam loco. **S**ed omnia nobis inq; t
que ad victum cultumq; pertinet quasi virgula di-
uina ut aiunt suppeditarentur cum optimo quisq; i
genio: negociis omnibus omissis totum se in cōgni-
tione et sciencia collocaret. **D**eniq; ut ironice locu-
tum scires: aperte ait. **N**on est ita. nam et solitudi-
nem figuret. **E**cce quam paucis verbis: quēcūq; de
solitudine loquimur dampnasse videbatur & fece-
rat nisi vltius processisset: ut non tam **C**iceronis
dictum exponendum nobis: quam oratoris testimo-
nium. licet i philosophie libris scriptum: ceu suspec-
tum ab hoc repellendum esset. **S**ed ut liqueat: quā-
de extrema & in humana tantum solitudine illum
loqui: quam qui profecto fugit: vnum etiam nō fu-
gerit. atq; ita non nostram. sed diuersam potius dā-
nare sententiam nec fuga solitudinis humanitas fu-
giatur. **V**ide quid addidit: cum enim dixisset et so-
litudinem fugeret non dixit et socios sed et socium
ait studii quereretur. tum docere vellet: tum audire
tū discere. **C**um igitur tantis bonis ornata solitu-
do. sed particeps careat. intollerabilis etiam feroci-
bus animis: humanūq; per os cōmercium videat.
quid mitibus & humanitate preditis videri debet
Quod si amicicie ignaris collocutor vnus: tantum sola-
cii afferre creditor. quid veris amicicie cultoribus
fidelis amici conuersatio allatura sit in quo sese vi-
deant. ex quo verum audiant eū quomō ut **C**icero
ait. sic omnia loqui audeant. ut secum de quo nulla
suspicio: sub quo nulla fraus. pro quo nullus labor

non suavis: sine quo nulla sit dulcis quies: a quo de
mū et aduerse presidia & prosperioris fortune pro
ueniant ornamenta: hunc ego si a solitudine secludē
dum arbitrer: durus sim: nec vero mihi vnquā a mi
ci presēcia interrūpi solitudo videbitur sed ornari
Ad postremum si alterutro carendum sit: solitudi
ne ipsa priuari maluerim: quam amico. **S**ic itaq; so
litudinem amplector: vt amiciciam nō repellam ne
q; fugia; eciam vnum: nisi forsan is ipse sit cui⁹ mo
res: eciam in vrbibus fugiendos: vite tranquillitas
non negligenda suadeat. **T**ota res igitur ad hoc re
dit. vt sicut cetera omnia: sic ipsa solitudinem cum
amicis pāciar: nullius boni siue socio iocundam pos
sessionem: humanius ab eodem **S**eneca dictum cre
dens solitudinem vero magnum et dulce bonū esse
non dubitans. **A**b ea autem non scelestos modo sed
inertes & ignauos arceam. **V**t enim tiberii solitu
do ociosa est. qua **C**apreas insulam in mericam: per
petua cōmaculauit infamia vbi se uicie at libidinis
officinam instituit: ferus & fedus senex. **S**ic serui
lii nacie solitudo ridicula est. **Q**ui non procul inde
Neapolitano in littore prope **C**ampanie **C**unias la
tens senuit ocio famosus inutili: & intra villule sue
septum non tam habitans quam sepultus. **E**t quāz
multos esse credimus vbiq; seruilios. **S**ed hic ante
alios occurrit quem **i**rrisor nobilis notum fecit &
prestitit. ne inferre coetaneis nostris: veritatis iū
riam: exempliq; molestiam cogeremur. Iam intelli
gis ad quos quēcūq; de solitudine dicta seu dicēda
sūt referam. **V**erum quia non omnibus est datum.
vel sanctitate litteris excellē preclaroq; ocio poste
ritatis amorē ac noticiā promereri. vt nec presens
gloria: nec sequentis cui fama sollicitet: **P**ro q̄ mul
ti vitam volūtarie profuderūt. et ob id ipsum clari

sūt habiti: quanti facias vt iam tandem ad proposi-
tum reuertar. hoc quātumlibet vite tempus: cui9
cum semel effluxerit recolligendi reperandiq; spes
nulla relinquetur: tuū esse. Quodq; nulli mediocrit
erudito vetitū ē cogitacio saltē legendog; placidis
focum curis: et rerum vinculis explicitum animū
habere deo et rationi subditum. cetera liberū. Cor-
pus quoq; graui iugo eductum: animog; soli serui-
ens. Et si quando per insolenciam rebellarūt: mox
imperat facturum: ereptum mille laboribus: mille
periculis: mille ludibriis: posse ire pro libito sedere
consistere: loqui: cōticiscere: meditari non interpel-
lantibus negociosis: atq; sollicitis quibus miseris ef-
se nō sufficit nisi ad miserie tumultum: alienisq; mi-
seriis abutantur. De speciali gaudio solita-
riorum in dimissione temporalium

Capitulum. vicesimū octauū
Quid de preterito gaudium dicam quod a
tergo venit. Est quidem illud virgilii no-
tissimum forsan et hec olim meminisse iu-
uabit: nec illud ignotum iuuat euasisse tot vrbes.
Agricolis: mediosq; fugā tenuisse p hostes. Apud
eundem poetam duo hec diuersa verborum sono. s;
eodem spectancia: vnus idemq; loquitur Eneas au-
dis vt prope inter labores futuri temporis verbo.
vsus illis exactis presenti vtitur. et vbi dixerat. Iu-
uabit meminisse iuuat inquit euasisse. Sic est enī
dulce non nūquam est amara recordari demulcent
q; animū transmissa pericula: quālibet in partē: ba-
bet enim et prosperitas pericula sua: nec pauciora.
nec leuiora: et profecto fallaciora quā aduersitas q;
metui: neq; libie tibi regna nocerent. Apud ipsum
Virgilium anxius pater ait. Quanta ergo delecta-
cio quāta securitas solitudinis metuenda: quelibet

emēse: et a tergo procul sua mala numeratis. Quā
delectat illesum trāsisse pestifera: et in biuio vbi ad
leuā mors erat. dextrorsum tenuisse. eoq; magis q̄
in partem alteram deliberacio pronior fuit. Habet
enim hoc natura vt vbi maius presenciusq; disci-
men fuisse icolitur. ibi de preterito plus gaudiū sit
Quod ita esse nūquam clarius: quam post ācipites
egritudines: post horrenda naufragia: post hostilez
carcerem formidataq; bella perpenditur. Itaq; sani
tati redditos: portumq; tenentes: et ex inspirato vi-
culis elapsos: aut victores crebro audias periculorū
historias suorum cum gaudio prenarrantes. Quan-
to vero suauiter in animū redeunt. vel sprete mūdi
blandicie: vel cōtempti honores: vel bene sparſe
diuicie: vel despecte voluptates: neglecteq; mine
vel alto animo calcata calamitas: vel quicquid om-
nino fallere potuit: nec fefellit. Sed tum potissimū
hec delectant: cum prorsus euaseris: vt nullus iam
periculi metus sit

Incipit tractatus quintus de tedio vulgarium

Capitulū. xxix.

H vt minima etiam que videtur attingā
parum ne tibi videtur cottidiano illo te-
dio caruisse. quo vix habitator vrbiū nū-
quā caret: q̄ scilicet non tantū homini homo. sed si
bi etiam egra mens parit secum ipsa discordās. Oc-
current tibi passim ex plateis vrbium stultoꝝ gre-
ges: quibus nihil sit ī ore frequencius quam verba
gramaticorum. illa piget tedet ac penitet. et illud
Terencii. Nec quid agam scio. Credo singula preci-
pueq; nouissimum. nam si quid agerent scirent: con-
festim querele omnes quiescerent. Cuius enim rei
tedet oro te: nisi ignorancie stulticieq; proprie Se-
nece verbum est. Omnis stulticia laborat fastidio

sui. **N**on placet eis vita: nec immerito. Nihil enim
habet stabiliti consilii: nihil firmi: nihil ad extremū
placiti: quin vt ibidem ait idem nisi sapienti sua nō
placent. **N**esciunt quid agant seq̃ id nescire non ne
sciunt neq̃ dissimulant. **C**onsequens est vt ad quid
viuant nesciant. **Q**uomodo igitur ament: quod cui
vsui sit ignorant: pleri itaq̃ viuunt: quasi ad nihil
aliud quam ad seruiendū gule ac ventri sese natos
putent. prorsus infauista mancipia tam turpibz do
minis addicta. **Q**uod ita se habere nequa dubitacō
sit: queri inter eos solet si qua natura parentis idul
gencia homini vitam daret: non sompni neq̃ concu
bitus: non cibi neq̃ potus indigencia. sed cui absq̃
hiis adesset. et quies et soboles iugisq̃ facietas. **A**n
optabilior ea vita esset: an nostra que necessitatibz
tam multis obiecta semper atq̃ subiecta ē. **E**t quo
ciens casu aliquo hiis discepcionibus interfui et in
finem tacitus intendens: raro aliquem ex his audi
ui qui nō hanc nostram miseriam illi beatudini pre
ferendam intrepide diffiniret. **Q**uin illud infania
exultantes dicere soliti sunt. **N**am quid si sompnū
si concubitum: si cibum potumq̃ subtraxeris: actu
ri sumus: aut que nam vita futura est: vite muneri
bus et officiis spoliata vt penitus pre se ferant et ī
pudentissime fateantur ad nil se aliud viuere: quaz
ad ea que cōmunia brutis animantibus sūt nobiscū
Quasi vero nō perditum illud tempus: quo breuis
simam hanc vitam cum sompno et voluptate parti
mur: melioribus: et vel in cōtemplacione dei vel in
cōgnicione rerum: vel in exercicio virtutum possit
expendi. **Q**uoq̃ grauius sto maceris: omni fere sani
oris consilii: spe sublata domini memoriamq̃ meam
testor. **H**ec me sepius ex ore senum audisse quā iu
uenum

De errore quorūdam senū

vulgarium et instabilitate mentis

Ca. xxx.

EA nostrorum senum grauitas: atq; maturitas est. vt a voluptate diuelli miserum ducunt mortem ante oculos habentes: mox e putri ruinosq; membrorum habitaculo miseros. euulsuram adeo voluptatis nomen ab adolescentia dilectum vsq; in senium dulce est. vt si voluptas desit: voluptatis effectum spernāt. nec nisi fedo et cenoso tramite velint quo capiunt peruenisse: prorsus infelices et erronei viatores: qui terminum oderit viam ament iam termino appropinquātes. Quorū si quis ad faciendum talia: tardior appareat: ita tñ dubitantem: ita disputantem audias: vt itelligi detur pudore: cum a falso magis retrahi: quaz animi iudicio verum loqui. De his in libro vere religionis Augustinus: Quibus inquit vilis est corporis salus malunt vesti quam faciri: & malunt frui gemitibus quam nullam talem cōmociōem pati. Inueniuntur eciam qui malunt dormire: quam nō dormire. tñ omnis illius voluptatis finis sit non esurire ac sitire & non desiderare concubitum: & non esse fatigato corpore. Nec longe post. Qui sitire inquit et esuriē volūt et i libidīez adescē et defastigari vt libent edāt et bibāt et acubāt et dōmiāt. n̄ dixit amāt miseriā et dolorē. Nēo ē eī tā auersus a salute vt doloris & miserie nomē amet. sed amēt inquit i digenciam quod est iiciū sūmorum dolorum. Cōstat autem sicut effectus in causis: sic in amore causarum amorem effectū cōtineri. Itaq; concludens terribiliter: perficitur ergo iquit i eis: quod amāt vt eis ibi sit ploratus et stridor dencium. vides vt ex causa effectum elicit. quia amarunt indigenciaz miseriā consequentur. Multa ibi preterea diuine in hanc sententiam disseruit. Res est autem vulgi

ipsius confessione notissima. Itaq; q; ait inueniri qui
hoc malint dicere possumus: inueniri iam paucos q;
aliud velint: q; et si oculos paulo altius attollere ni
tuntur. vulgare fumo ac puluere excecati neque
unt: nene ad meliora volatibus: aurem prestet stre
pitus ac popularium errorum fragor impedit. Ita
pars magna mortalium: se volens seu coacta belua
rum moribus procurua in terram & corpori obse
ques: ante negliens: sine virtutis illecebra sine sui
noticia: suimet spiritum trahit i glorium. atq; anx
ium: quauis enim natura melior interdum purgat
ac vellicet et admoneat sui. obstant tamen impedi
menta que dixi. **H**inc vite odium: hinc tedii radix
hinc illa inquietudo animi qua nil peius patit mor
talis homo dum viuit. **Q**uid igitur miri est si horz
actus & consilia fluctuant: sed quicquid iceperit
non delectat. **N**on est eni quod volebant cum nil pe
nitus certi velint. **C**ertum et semper vnum velle sa
pientis est signum votorum in costancia sumu stul
tie argumentum est. **N**on desinam tibi **S**enecam
incultare: ignorantem quem portum petat nullus su9
ventus est. Itaq; simul eunt: redeunt. et vtruzq; cu
tedio. **V**idisti aliquando vt se raptim loco moueant
vt gregatim prodeant: vt repente dissenciant. **C**u
vnus hac ire cupiat: alius illac. quomodo enim iter
mptos oueniat: cum secum quis dissideat: vsq; adeo
Libet enim immorari vt quem paulo ante videris
non agnoscat: et quem nunc nosce videre post pau
lulum percontari oporteat: cuius sit. **I**ta nunc leti
nunc tristes sunt: nuc humiles: nunc elati: nunc seio
graues sunt & immobiles. nuc puerili leuitate volu
biles: vt illa iam paru collusio et temeraria ire col
lectio: posicio et mutacio in horas: que in fantibus
flactus attribuit: propria & peccularia senum sint

Quorum instabilitas eo dampnosa quo liberior et
monitores aspernatur: & auctoritate se conteget &
exemplo nocet. Et si enī cuiusque natura suis viciis
habundet: magna tamen pars malorum: ex emula-
tione quadam imitandi libidine nata est. Nā quis
vniquam imitator sui ducis errore contentus fuit.
Transcendere delectamur: et conspici quos seque-
bamur: post terga relinquē dedit hoc preceptū (fa-
teor) eloquentie studiosis Quintilianus vt imitatio
quisque contendere quam sequi malit: ea scilicet rati-
one. quia forsitan quem transire nititur. et si non
transierit equabit. eum vero inquit nemo potest e-
quare: cuius vestigiis sibi utique insistendum putat.
Necesse est enim semper sit posterior qui sequitur
Ad hoc quod plerumque facilius est inquit plus facere
quam idem. Alias quoque causas affert dicti huius:
que vt illic cognitu pulcherrime: ita hic relata sup-
uacue sint. Ceterum quid vtiliter in oratoria: hoc
est bene ornateque loquendi arte precipitur: ad artē
male turpiterque viuendi dampnabiliter est transla-
tum: & quod ille iussit impleum contendimus: equi-
uimus vicimus. Iam de sequacibus duces sumus. Ve-
nient qui nos sequantur: et superent: vt vna eadem-
que res varie sit proposita: erat imitatio: edicta cōte-
tio. In vtraque tibi Quintiliane paruimus verū alio
fine proposito. Tu verborum claritatem imitandā
dicis: nos actuum tenebras imitamur. Inque hoc vnu
studium: et feruens ille conatus noster impenditur
atque vtinam tam cito boni imitatores (si qui sunt)
duces suos equent: quā cito mali vincunt suos. Quod
ad nos attinet: datum de orationis virtute consiliū
pessime artis additamento: morum viciis applican-
tes: relictā nobis a patribus magno cum fenore ad
posterorū: errorū exempla transmittimus. Et mi-

ramur auctum infanie cumulum: cui omnes adiciunt
destrabit nemo. Pocius mirer si quid iam ad amen-
cie sumam desit: tot in vnum vndique coeuntibus i-
nui tantoque studio magistrorum. Et quamuis actum
non viteque periculosior sit imitatio ubi maxima sci-
licet res agitur. tamen etiam in minimis furor iste
versatur

**De voluptuosa imitaci-
one vulgarium & varietate habituum**

Capitulum. xxxi.

Unde enim hec habituum atque incessum in-
ges mira simul: ac ridendi varietas: et nunc
pedes contegens: nunc pudenda nudans ve-
stis: nunc terram tergentes: nunc cubitum artantes
manice: nunc mamillas conterens: nunc sub inguina
fluens zona. unde illa musici modulaminis: non sine
gravi discrimine rerum publicarum: ac platoni vi-
detur. Postremo unde ista vel stili: vel cottidiani
etiam sermonis tam crebra imitatio. Nimirum has
inodiosas & amenas nugas: nihil magis quam pre-
ceps & importuna nec suis umquam contenta finibus
inuenit imitatio: inuictasque aluit auxitque. Quomodo
enim fieri potest ut viuendi tenor idem maneat: hiis
qui non se virtuti non suo iudicio: non amicorum con-
siliis regendos: sed emulationi: sed aliene demer-
e stultorumque furoribus se voluendos tradunt. deni-
que qui naturam propriam sic exuunt. patrios mores
abiciunt. nihil nisi peregrinum atque aduentitium ve-
nerantur. Tociens mutantur oportet: quociens ali-
quid occurrerit quod mirentur. Nullus itaque muta-
di quia nullus imitandi modus. Cuncta illis aliena
placent: sua omnia displicent: quodlibet esse ma-
lunt quam quod sunt. Idque vnum hercle non immerito
si non animi leuitate sed graui aliqua suarum rerum
estimatione contingeret vnus apud Senecam imitatio

Salustii armicius videtur. Sed mihi crede vicus omnis armicium suum imo vero armicios multos habet non verborum modo: sed rerum simias: quo habitu quo sermone: quo animo denique: quem se esse velit nemo determinat. & ob eam causam quisque dissimilis sui est: vestigiis senum delirantium ingressa: mirum docilis iuuentus: magno fœritu ad supremum stulticie acumen euasit: primos secundis: atque secundos tertiis: atque ita deinceps facile incrementibus. Sic per manus traditus et inter manus auctus furor, quātūscūq; ad nouissimos peruenturus sit. metiri animo difficile est: quāuis et illud forsitan est verum iam ad extrema peruentum esse: et in nobis esse completum: quod ante tot secula: dictum erat omne inprecipiti viciū stetit: vt sine ruina nullus interitū sit progressus. **E**t forte licencius instituisse videar huic loco quam sat est. **Q**uod si cui nota sit molestiarū mearum: prima et maxima ex humani generis: atque in primis, Italie cōmiseratione proueniēs. vnde olim virtutum exemplaria petebantur: quam heu nunc video peregrinorū rituum imitatione corruptam. & domitarum a se gentium: vt quondam spoliis: si cut nunc erroribus exundantem: fortasse mirabitur tantum me dolorem: tam breuibus absorbuisse gemitibus. **N**am quis tacitum ferat: hoc nescio vnde oriens rerum nostrarum indignum et turpe fastidium. vnde turpior admiratio: & cultus indignior nascitur eternarum. **A**d non sic maiores nostri: quorū dici vtinam posterī meremur sua illis placere poterant et placebant. **N**on reni vallem: nō danubii fluenta lustrabant ad concuerendas has insanias: quibus italicum decus inobstentam barbariem degenerare compellerent. sed imperii dilatandi studio: quod redeat glorie peregrinabantur signis erectis & ar

matibus exercitibus: non deformitatem patrii habitus. sic triumphos et clara cognomina relaturi. **N**ec tñ vsq̃ adeo suis delectabantur et cūcta passim aliena contempnerent. **A**mauāt quicquid vsquā vera laude dignū erat eq̃ apud hostes atq̃ amicos: eque apud alienigenas ac vicinos. **S**icubi virtus: sicubi mors: scilicet: sicubi belli: sicubi pacis artes: sicubi lingue vltigenii onacior aut opulencior doctrina: sed cupide suam in domum conchebant nulla omnium spolia opiniora censentes. **N**ec vero fallebat estimacio. nulle enim profecto diuicie cerciores quā que animo possentur. **S**icubi autem turpe aliquid vel castigare vel spernere studium erat. **N**ostra vero gloriosa posteritas: magnum si aliquid assecutum credit. si quis adolescens: & quod magis stomator: si quis senex: vel ignoti aduene turpe sagum: vlt stipendarii militis ridiculam togam sumpsit: aut eo profectus ē. vnde pubetenus abscisa veste domū redeat: seu ī signi aliquo ludibrio deformatus: et tale aliquid passus liber: quale dauid in suis seruis vltus est: tagrauit et quale nūc eciam si resurgat: ī sani auus imitatoris et misereatur & stupeat in nepote. **Q**ue quidem omnia non aliter: quam si ad me dedecoris aut glorie sūma pertineat iam pridem: nescio. **C**ur mestus intueor: & postquam obstruare primū cepi mirum inmodum fateor animo suspensus expecto quis nam varietatum modus: aut vbi res desinat. hic sum et mallē etate qualibet natus esse: et si enī nulli euo querelarū causa defuerit: et si tempus talium inuentor et cooperator non bonus vt ait **A**ristotiles sed malus iam dudum hec portenta decoxerit: non dum tamen ea consumator pessimus: tempus excuderat. **C**erti primi illi quod omnes audiuimus maiores nostri virtutem & gloriā mercabā

tur: que reposita est illis in memoria hominū sem-
piterna: nos quod omnes videmus obprobrium in
mortale: et meros iēptas nūdinamur. quod sepe nā
nemini & verbo & litteris questus sum: ne quidq̃
tamen incubuit nobis ira dei & iusta nos vlcio pro
sequitur: sic se Iesus omnipotens: sic se dominic⁹ or
bis vlciscitur. Ille de ingratis seruis. ille de super-
bis dominis supplicium sumit exclamorem. Quo p
gitis ach miseri? quo vos vltima rapit insania. co-
hibete gradum: subsistite et videte: quo ruitis de
seruistis patrum vestigia: & ambuletis vias hostiū
et quos a riuis vicistis: erroribus victi estis. Repe-
tite mores patrum: alienos finite: non vt honestius
tantum sed vt lecius viuatis. et aliquando diseatis
vnum velle de quo non quorūcumq̃ libidini: sed ra-
cioni insite iudicium tribuatis hec dicere: et quid
quid in rem presentem indignacio dolorq̃ dictaret
nisi obtorpuisse animos actūq̃ de rebus nostris cre-
derem

De quibusdam causis
errorum & temporis amissione vulgarium

Capitulum. xxxii.

Nempe qui aliis iter rectum ostendere sole-
bamus. nunc quod exicio pximum est. cecis
ducibus per arbuta rapimur alienoq̃
circumvolvimur exemplo quid velimus nescii. Nā
ceptum exequar: totum hoc malum seu nostrū pro-
prium: seu potius omnium genciū cōmune ignora-
cio finis facit. Nesciunt inconsulti homines quid
agant. Ideoq̃ quicquid agunt mox vt ceperint ver-
git in nauseam. Non agenda enim agunt: sed quid
agant querunt: et ī densissimis fruti: cecis difficul-
tatum causas ac negocia aucupantur. Hinc ille di-
scursus sine termino: hinc medio calle discordie &
ante exitum dampnata principia et expleti nihil.

Querunt quomodo diem fallant et quasi parum sol
ad occasum properet ingenio cursum iuuant. Et q̄
cōmunis illa vox talium: pellamus hanc diem: aga-
mus aliquid vt iterim dies transeat. At qui frenā
da dies erat non vrgenda. Sed longanimitiū v̄l dies
multumq; nox longior. Postremo longa ad fastidiū
vita est. nec tantum hieme estatem: estate hiemem
sed mane vesp̄eram: sero autem auroram exposcunt
votis vtrāq; cum venerit contempturi. Impletur ī
eis ad litteram. quod scriptum ē. Sicut ceruus de-
siderat vmbra: et sicut mercenarius prestulatur
finem operis sui: sic et ego habui menses vacuos &
noctes laboriosas enumeravi mihi. Si dormiero di-
cam quādo consurgam. et rursus expectabo vesp̄e-
ram et replebor doloribus vsq; ad tenebras. Quod
inops afflictusq; Iob dicebat. Hoc valitudine p̄spe-
ra: diuites nostri dicunt. queruntur replenturq; do-
loribus expectādo et cum rerum natura perpetuo
litigantes segnes horas increpitant pigra momēta
precipitant cum vt dixi freno non calcariibus res
egeat. si modo frenum vlla arte rapidissimū temp⁹
exciperet. Isti autem puto mōtem quam pre omni-
bus timent iam adesse: vitamq; quam pre omni-
bus optant abiisse: iam vellet: tanto visu fugam tempo-
ris impellūt. Quam exicii multis causam fuisse cer-
tissimū est: qui futuroꝝ auxilii et presenciam semp ex
osi viuendi tedio manu mortem ācessere sūt coacti
Qualiter solitudo preseruatur solitarium de his te
dis Capitulū. xxxiii.

Quid autem hec tam multa ad id vnum de
quo agimus forsan interroges. Nempe ab
his malis: et huiusmodi tedio preseruatur: so-
litarie vite iocūditas: lete presentibus vtitur. futu-
ra equanimiter expectat. Non pendet in crastinū.

nihil in posterum diem differt: quod hodie fieri pos-
 sit desiderio aut spe: quod alienum est. & nulle ca-
 sibus subiaceret: presens: quod vnum tuum est certum
 quod negligencia. **N**ūquam pendere desinet: quia cra-
 stinum pendebit: nullus dies preter vltimū cra-
 stino carebit: nullus preter primum non alicuius di-
 ei crastinus fuit: que res vite nostre malū: quo vix
 vllum: maius intulit viuendi spe: nūquam viuere et
 more canis ociosem se luporem insequentis semper
 inanes aures moribus captare: nūquam apprehen-
 dere quod intēdas: siquidem dies crastinus ubi ad-
 uenerit iam crastinus esse desierit. **E**cce iam vlt cras-
 tinus alter apparet: vel idem ille clam progressus
 & si enim dies alter est: vterque tamen est crastinus
Illum sequimur. ille semper iuxta: semper tamē a-
 est: et in ciuitate nos fallit: & cum ad eum veneri-
 mus: in prouisus elabatur. sic iterum atque iterum e fau-
 cibus nostris ereptus et semper ante nos fugiens
 nūquam consecutoros ad sequendum incitat. **I**ta ite-
 rim nihil sit eorum que hodie fieri possent. **S**olita-
 rio cui quid agere velit iam prouisum est cui nō mo-
 do de partibus sed de tota etate semel est constitu-
 tum: non dies aut nox longior sepe vero breuior ē:
 quam vellet: dum honestis in rebus occupatum de-
 serit. & ante suscepti finem operis lux finitur. No-
 uit tamen et diei noctem: et nocti diem addere. Et
 ubi res exegerit vtramque miscere: loquimur vtriusque
 porticus officia: et id omnibus modis agens: ne da-
 tum tēpus: cui neque stimulos addere vult. neque fre-
 num potest inutiliter affluat. In hoc omne consiliū
 omne studium ponit. hic se totis animi viribus exci-
 tat. **D**emum hec curarum omnium sūma est omneque
 molestiam omnem tēdii sensum demens hodiernū
 in diem hodie viuere: crastinum si dabit cras victurū

Illius interea spe suam rem agere non omittit: sciens illum multos fallere solitum et multa mentiri. Hic potius fidem habet. quod enim ille pollicetur: hic prestat & tanta est cecitas mortalium: ut spem quam rem ipsam cupidius amplectantur. nouit preterea quis habitus: quis sermo: qui mores: iuuetam: qui senectam doceant. Hiis animum coapta: nulla mutatio est nisi quam etas ipsa suaserit. Quippe non aut sunt quos imitari velit: quibus ve ducibus insaniat. Ad naturam respicit: hanc ut ducem ut paratam sequitur. A qua non verisimile est ut ait Cicero cum ceterae partes etatis bene descriptae sint extremum actum: tamquam ab inerti poeta esse neglectum. Scio hominem non dicam ut paulus: sed hominem in corpore verum et in solitudine constitutum. Agresti victu: & studiis contentum suis: cui et si multa de sint ad felicem vitam: hoc non exiguum solitudinis munus adest: quod sine concursu hominum: et sine tedio sine ullis angoribus: totus illi animus lete ac tranquille: quasi unus dies agitur: cum isti interim delicati urbani inter vicia & epulas inter rosas & vngenta inter cantus & spectacula: bacho madidi: somno marcidi: rerum fessi: undique tedio simul & voluptatibus diffluentes diem unum: anno iudicent esse longiorē: & vix paucas horas possunt sine munere fastidioque traducere. ¶ Solitarius debet regere animum sicut boni reges regna.

Capitulum. xxxiiii.

NActenus que pro tempore: cuius mihi penuria est. partim visu: vel audita commemini: partim ex visis auditisque conicio. Et de alioribus quidem ut peccator trepide de communibus ut expertus audacius. Quid mihi conuersatio hec & libertatis studium notusque litterarum ac soli

36

tudinis amor prestāt. Quibus iam tādē finis esto
si vnum addidero: solere prouinciarum presidens.
rectoresq; urbium. vbi primū fines dicionis sue in-
gressi sunt: edicto denūciare maleficis vt absistant
qui mos adolēcente me per italiā frequens erat
an sit adhuc nescio. Nam et inde nūc absum et vbi
q; terrarū: cuncta paulatim indeterius cedūt: om-
nes boni mores. breuis enī sunt: mali autē imor-
tales. Videbamus passim sub presidibus nouis. ma-
nifestum ex urbibus circum scriptorū: furū &
leonum fugam quāquam si ad antiqua respicimus
aliquāto vetustior ea consuetudo est. Qua oportu-
ne admodum: vsus fertur: clarissimus ille dux ī ex-
ercitu. Numantino quem superiorum ducum secor-
dia: licēciaq; militum corruptum: acerrimo correx-
it imperio quando ex castris coquos & leones: et
institutorum magnam aciem: ceteraq; id genus fo-
menta libidinum: cum duobus scortorum mili-
bus: que luxuriari & fugere solitum exercitum seq-
bantur: eodem illo die quo castra primū contigēat
vna preconis denūciatione submouit quē res mltū
preclare illi & quasi iam desperate victorie contu-
lisse creditur. Secuti sūt alii clari duces. sed claris-
simum nominasse suffecerit: nobis vt ad rem veniā
qui non vrbes: non regna non exercitus: sed nostri
pectoris statum regendum corrigendumq; suscepi-
mus: parua quedam obuenisse videretur prouincia
Verum vbi ad cōprimendos motus rebellantis ani-
mi rationis imperium accesserit: tam en primū ītel-
ligitur q; graue bellum difficilisq; prouincia est se-
ipsum regere. Quid igitur hic agēdum ē. Nempe
si me roges quod presides ducesq; solitos dixi. Ma-
ius illis forte negotium numero quidem fatear. Il-
lis enim magnorū populorum aut exercitūū nobis

vnus anime cura cōmissa est. periculo autem vegē
Quid enim periculosius quam perire: quāuis solus
pereas cum quibusdam potius mali: solacium vide
ri soleat perisse cum multis. Itaq; nobis quoq; pellē
da flagicia: nostris e finibus fugande libidines cō
primenda licencia: castiganda mollicies: erigendus
ad meliora animus & quod eleganter ait flact⁹ sce
lerum si bene penitet. eradēda cupidinis prauē sūt
elementa: et tenere nimis mentes a superiorib; for
mande studiis. **A**lii regant vrbem populi: alii mili
tum exercitum: & nobis vrbs animi nostri ē: nostra
rum exercitus curarum: bellis ciuilibus et ex tñis
quatimur. **A**n putamus vllam iniquiorem esse rē
publicam quam humani status animi est. an credi
mus leuiiores nobis hic hostes esse quam apud nu
manciam. **C**ipioni ille vnam vrbem & vnum popu
lum oppūgnabat. nos aduersus mūdum carnem et
demonia certamus. **Q**uales hii tibi vidētur hostes
quam cōcordes: quam solliciti: quam feroces. **V**eit
ille dux vt dictum est ad exercitum corruptū: vic
tis fugiatiscq; ducibus secessit. **Q**uid nos nūquid nō
satis inlanguidum cōruptumq; vrbem venimus: et
exemplis ignauie refertum non aliene tantum: sed
& nostre. **Q**uod cadētes audimus quod prostratos
vidimus. **Q**uociens ipsi credimus. **Q**uod cadendi p
iculis subiaceamus omnia circum plena terroribus
nostri molles et eneruati effectus: hostes multi et ī
domiti: ingens paratumq; discrimē nullus sompno
locus aut inercie. **S**i salutem: si victoriam optamus
Vtamur exemplo victoriosi ducis: quādo & nos re
rum nostraz; duces sumus: & piculi paritas: parū
exigit caucionem. **Q**uid loquor īmo quidem et pe
riculum nobis maius & preuium. **I**lli enim aliena
tantum vicia nobis propositum est et nostra corri

gere. Ille mortalis aliquādo periture patrie statū
sibi vero temporalem gloriam procurabat nos imō
talis anime salutem & eternam vitam. Quā obrem
si maiora minoribus: et si alienis nostra preponim⁹
sūma diligencia quecumq; huic proposito officiant
propellamus. Et quomodo inquires hoc fiet. tu ne
vicia ī exilium pelles: quod nec leges vñquā potu
ere. Nec reges tu ne nouis artibus res inenodabi
les vt absoluas: disparatum ad hoc tempus: it agre
diere: luxum diuitibus: furta seruis: lamenta paup
ribus: inuidiam plebi: nobilitati superbiam: fraude;
curie: voluptatem foro: discordiam mltitudini aua
riciam fere omnibus ex torquere: vellem posse. sed
non spero: & facilius fateor. omne sulphur ex etbne
visceribus: omne cenū e cunctis paludibus egredi
posse quam mala hec: hos scelerum ardores has mo
rum sordes exurbium sentina. vbi talium pessima
mercium sedes est. Inter quas infelicitē felix: licz
ingenium coahescat: & vñ felicius sit abesse. Quid
ergo ad meum: illud familiare consilium recurro.
vt pestes quas fugare non possumus fugiamus: in
quam rem vnicū solitarie vite portum ac profu
gium scio de quo tam multa disserui: vt iam vereā
ne fastidio tibi sim neue ipsis vrbibus solitudo tibi
loquacior videatur

ExPLICIT liber prim⁹ francisci petrache poete lau
reati De vita solitaria. Incipit secūdus

Capitulum primū. Tractatus primus **D**e
laude vite solitarie et multis exemplis solitiorū.

Sencio tamē adhuc aliquid deesse & vi
deo nūc eciam quid expectes rē suapte
natura validam exemplis armari longa
est historia qui philosophi: aut poete q̄
se se alcius attollerent primum pedem in solitudine

posuerūt. Nam de sanctis et vulgacior et longior
qui vrbes spontaneo dampnantes exilio: sacra sui p
sencia solitudinē illustrarūt. de quibus si exacius
loqui velim non possum nō iculare notissima etenī
in hac parte quid incognitum est tibi. Illud ne ex
pectaueris vt transcribam tibi. quas vocant patrū
vitas. **Q**ue libri titulum sūpsisse nostros a Marco
varrone arbitror. qui et ipse de vitis patrum scrip
sit. sed alio quodammodo non tam in flāmandis deuo
cione animis quā noticie rerum studens non dicam
qua in spelunca sexaginta ānos latuit dorotheus. vt
pater **A**mon coniuge dimissa: que secum continen
cia virginali diu vixerat: solus reliquū vite temp⁹
in deserto nitrie mōtis habitans nouissime felicem
deo animā reddidit. quā conmitantibus et gauden
tibus angelis ad celū euntem tredecim inde spacio
dierū se motus **A**ntonius vidit. **N**on referā qualez
eodem in monte vitam duxerit. aut **P**ambo ille: q
cautis in responsionibus a non nullis scriptoribus
ipsi quoq; nō tantum **A**ntonio comperatur: sed pre
fertur. aut discipulus eius vnus ex multis **A**ntoni
us: quem dum studium ac noticia litteraz sacrarū
clarum faceret. proptereaq; per vim in episcopum
peteretur fugere aliter nō valens: captumq; se cer
nens ne solitudine priuaretur aurem sibi secuit sic
saltem pontificio futurus inabilis: cum ea quidem
arte proficeret minatus vrgentibus: si perstarent
liguā se propter quam eā sibi importunitas fieret
abscisurum. **N**on loquar felices solitudines vtriusq;
Macharii in quibus mirabilium patratores operū
Alter ad nonagesimū: alter ad centesimū vite ānū
venit. **N**on attingā qualiter **M**oises quidam ethiops
de latrone factus est prespiter solitarius cristi ser
uus. **Q**ualiter **A**rsenius e senatoe glorioso maxim⁹

est cristi amator: & suimetipsi contemptor euasit.
Ad quem est illa vox celestis fuge homines et salua
beris. et illa **A**rseni fuge tace: et quiesce. Qualiter
paulus simplex cognomen nactus ex moribus: dum
conuictu fugiens vxoris adultere solitudinem percussit
intantam familiaritatem cristi: gratiam venit: ut
spirituum principem in puerorum quem a se pelli non
posse **A**ntonius fateretur: ille de obsessio pectoris: pu
rissima quidem et efficacissima prece depelleret.
Non exponam quas tentaciones corporis atque animi soli
tarii senex vicerint **P**athomius ac **S**tephanus: non
requiram quo consilio paphuncius tres dei amicos
ex urbibus ad deserta perduxit: quasi ad tuciores
et deo propinquiores locum. Quia virtutis admiratio
ne monachorum turbas in solitudinem traxit **H**elpi
dus. Quia caritate **S**erapion bis se hominum seruum
fecit: ut dominos suos peccati seruitutis liberaret. **N**on
narrabo pietatem diaconi **E**ffren prioris constantiam
Sudores **A**dolii: misericordiam innocentii seuerita
tem **E**uagii industriam ac labores. **N**on scrutabor qui
in solitudine **M**alcus in mitis domini gregem pascit
Quo in specu simulata cum coniuge latuit et leena
per trepidis decertante furor heri persequens euasit.
Non ostendam qua iohannes egipcius virtute claruit.
quantaque prescientia fuorum. **A** quo tam longe posito
Theodosius: anceps animi responsa deposceret et con
silio solitarii pauperis armatus pia: sed maxima et in
credibilia bella conficeret. **Q**uo alter quam licet inferior
dux romanus graui ethiopum in cursu infinita mul
titudine atque aliquod in faustis aggressibus exterritus
cum prelium decertaret. in eo statu non per internuncios.
sed presens ipse vix dei: per consilio adiunxisset. **A**d spe
certe victorie erectus: prefixa etiam pugne die: quodque
et victor hostiles predas ageret: et suorum res praecep

tas ab hoste reueheret et impatoris sui gēciā mere-
luit iā secur⁹ pūgnauit: strauit hostē: spolia retulit
gēciā est adeptus. **C**ui viro tam sancto: tamq̃ futu-
ri prescio. si quid de p̃sentibus et exptis credit. Ac
cipe quid hic idem de solitudine senserit. me quid
enī me p̃posito fauētem immutasse quisquā credat
ipsa ei⁹ verba subscripsi. **A**b hiis relata q̃ ex ore lo-
quētis acceperant. **M**ultū iquit p̃dest habitacio &
solitaria ouersacō. **E**t itez ad effugienda picula in-
quit vel lapsū: et conq̃rēdā dei gēciam atq̃ ipsius di-
uinitatis euidēciore noticiā capiēdā: plurimum p̃-
dest secreciore ouersacio et heremi interioris habi-
tacio. vt q̃ quod verbo docebat: facto p̃basse eum
scias. Ipse Ieronim⁹ hor⁹ q̃ inserui verboꝝ scriptor
Hunc Iohānem iquit vidim⁹ ī thebaidis ptibus in
beremo: q̃ adiacet ciuitati ligo ī rupe quodā mōtis
ardui cōmanētē. **A**scēsus ad eū difficilis adit⁹ mo-
nasterii obstruct⁹ et claus⁹: ita vt q̃dragēsimō eta-
tis anno vsq̃ ad nonagesimū quē tūc gerebat. cum
eū vidim⁹ monasteriū ei⁹ null⁹ int̃uit: Aduenienti-
bus vero p̃ fenestrā se vidēdū prebebat. **N**ō descri-
bam habitaculū **H**elie monachi p̃pe euntis mirabi-
lius vt desertū horrēdū: vt solitudo vastissima: &
nullis equāda sermonibus: vt spelūca scrupea: vt a-
sper ad illam et angust⁹ trames quicq̃ vel suspensos
pedes lederet: vel itentos adēūcium oculos frustra-
rēt: vt illic corpore tremul⁹: sed animo constans se-
nex excentū ac decē ānis quos habebat etatis totos
septuaginta transegerat. **C**ogitabis autē p̃ teipsū
quātus et hic solitarie vite magister esse potuerit:
qui tantū ī eo studio tamq̃ otinuū temp⁹ exigisset
cum nostri homines ābiciōne: et auaricie studiū: nō
dicam popinas vrbiū: ac tabertas et lupanaria reli-
quisse: vel triduo grande suppliciū oppinēt. **N**on

i mediū trabā **E**ntithianū illū circū **O**limpū bithi-
nie degentē et celesti gēcia: et terreni principis ami-
cicie insignē. **N**ō **T**heonē mitē ac modestū hominē
et iuramēti expertē et mendacii iustiū: et triginta
annoꝝ iugi silencio in sūma omniū fere litterarum
erudicione mirabilem. **N**on thebaidis incolam **A**p-
pollinem qui q̄draginta annis in intima solitudine
abditus: nec sic latuit miraculoꝝ fulgore tandē p-
ditus. **N**ō **B**eniāmin senē idropicū morbo clarū: et
cū interim egrotantes sibi adductos eximie cura-
ret: de sua enormi elicit egritudine nō curantē: so-
lantēq; alios atq; orātem: vt p anima orarēt sua nō
p corpꝝ: addito verbo illo memoriabili. **C**orpꝝ enī
hoc aiebat: et dum sanū esset nihil mihi pfuit. **N**ō
Epiphaniū quē famosū prius heremiculā solitudo
episcopū **C**ipro dedit. nō seu **A**ffrateꝝ iopem ac pā-
nosū seniculū quē pietas fideiq; zelus e speluncis in
vrbes medias eduxit: imperatori impio respōsurū
premordacit atq; acriter. **S**eu **I**saac monachū: illi
us impietate diuinū cōminacione iudiciū retudentē
Seu **M**acedoniū iugi siluestris habitatorē virū īfi-
nite simplicitatis atq; cōstācie ad frenādum pii qui-
dem: sed irati principis impetū mōtis: euertice de-
scendentē. **N**ō **A**ccepsenā sexaginta ānis ī cella re-
conditū semp tacitū vlli visū. **N**ō ceu **M**acium aut
Didimū: ambos cecos illustres: etiā videntū ac pi-
orū omne munus implētes. **A**lterū vero insuper et
litteris clarū. **N**on deniq; innumerabiles alios: quoz
vel nomina nō capiūt libri. **P**ostremo et sūma etiā
quia puulgata erāt omisise me noueris: nō insistaz
eloqui vt adhuc ī hospitā ac pene solis heremū notā
feris: orientaliū atq; orienciū monachorū princeps
Antonius penetrauit: vt crebrescente fama nomis
et ad gēciā sanitatū turbis egroz ofluentibus tedio

affect⁹ et metues: ne tāta illa celebritas: aut sibi inanis glorie: aut alicui erroris et false cuiuspiā de se opinionis materia esse posset. dum paucis paucibus p viatico assumptis: ad ripā flumīs sederet. fugam cogitās: vox ad eū de celo facta ē. **Q**ue nā vero vox illa forsitan: fuge solitudinem vrbes cole locus hic tedii. Ille gaudiū locus et qetis **A**lexādriā pete. In patriā tuā redi: et nō poci⁹ illa vox fuit. **S**i qescere cupis **A**ntoni. **V**ade nūc ad iteri⁹ desertū: cui mox obtēperās oblato diuinitus viaꝝ duce pfect⁹ ē. vt ī deserto manēs et semp ī acie armat⁹ oēs demonū vicit īsult⁹ vt philosophia mūdiciꝝ sapiēcia tātū dū nomē ab homili et illitterato seniculo validissimis atqꝫ clarissimis rōnib⁹ cōfutata atqꝫ cōculcata ē. **V**t eū romāi impatores miraclo fame ei⁹ illā familiarib⁹: ad illū epistolis quasi patrē venerati: et qꝫ re spōso dignati essent vehemētissime sūt gauisi. **V**t tot iam spiritalibus bellis vict⁹: tot inuisibiliū hostiū exēcitib⁹ triūphatis: cū ad nonagesimū vite ā nū pueniss⁹ et nullo vspiā apparēte hominū se iā solum heremicolā cogitaret. mltō vetustiorē atqꝫ remotiorē solitudinis incolā alteri⁹ paulū thebeū admonit⁹ reuelacōe nocturna paruit: quesui⁹: iuenit horrificis ī itinē primū mōstris iuent⁹ vt cōgressis tandē. et post lōgum silenciū collocutis ad ripā fontis exigui: et vetis vmbra palme: secretissima ī spelunca: miss⁹ e celo panis vnus: duob⁹ cristi fortissimis vetanis: multo ieiunio ex haustis habūde suffecerit. **D**eniqꝫ vt paucis post dieb⁹ mest⁹ animi mltisqꝫ cum fletib⁹ hospes paulū sepeliuit ī effudiēda humo: leonū vnguib⁹ insueto pietatis officō adiut⁹ **A**d sūma: q̄liter ī desertis latitās et ī tantū omnis glorie fugitans: vt sepulturā qꝫ suā vellet abscondi tā ne qua vl gelidū cinerē mūdani fauoris aura cō

40

tingeret .a deo nobilitat⁹ et gloriosus effect⁹ ē vt
crist⁹ homūculū suū egipciacē solitudinis latebris
abditū: et vt ipsi⁹ Athanasii hered atq; istorici ver
bis vtar : alio pene orbe celatū Africe hispanie gal
lie: italie: illirico. Ipse etiā q̄ vrbium caput ē rome
vt ī exordio pūserat: demōstrarit. Nō exequar vt
ī solitudinē q̄ fugit hilariō Anthonii virtutū nobi
lis emul⁹: fama viri primum mox bimēstri obfua
cione vite ei⁹ ac monitis presentiq; citus exemplo
vbi ab adolescēcia ī senium p̄seuerās. bruine primū
et estatis ītempiē: āgusto tuguriolo: post aut cella
nihil āgustiore: neq; tā domus q̄ sepulchri speciem
habēte submouit. Vt inde dum ad viri nomē: turb
coeuntib⁹: et solitudinē vna: mltaz vrbū ingeta ne
gociis: fugā meditareē re cōgnita: decē et eo ampli
us hominū milia it ei⁹ impedire. Quo dolore: cum
media cōsupt⁹ pene esset: populo paciēte. s̄ dolēte &
p̄sequēte: tādē abiit ī pfundissimas solitudines et
ad Antonii locū: q̄ paulo āte tāto vacuus habitato
re remāsit: pueniēs atq; ibi discipul⁹ ei⁹ iuentis: au
ditu flebile: piū dictu: audisse cūcta p̄quirēs ortu
lū ei⁹ et lectulū: vñ ad celū felix ille cōdescēderat ī
uisit. Atq; ī eo dulci q̄dam tāti viri memoria p̄cu
buit. ipsū recēti velut Antonii: a cubitu calentē se
pe cōplectēs atq; deosculans quodq; nō tam lectione
q̄ opinione fret⁹ addiderī alienū stratū suis lacri
mis rigās. Vnde inde alias atq; alias solitudines pe
tēs q̄ optatā sibi iuidēs qetē: semp eū sua fama pre
curreret īterdū etiā ad barbaras naciōes clā decre
uerit pficisci: vbi nec ītellect⁹ nec cōgnit⁹ respiraēt
vt eadē fama nomis eū p̄sequēte: primo qdē ī cici
liā nauigarit: Inde ī dalmaciā. Postremo aut ī cip
rū īsulā suis morib⁹ lōge dissimilē: cui⁹ tñ vna ru
pes: duro viri p̄posito cōueiret: vbi locū nact⁹ tribi

le valde vt scriptoris pconisq; sui Ieronimi verbum
ponā ac semotū subsistit. Et vt cūctis eū ne furtim
dilabereſ obſuātib; q; vno ī loco diu illum nō poſſe
subsistere publice pſuaſū ēat: ibidē laboz; vite finē
habuit quē ī terris imitat⁹ fuerat ad celos ſecut⁹

Anthoniū
dus

Incipit tractatus ſecū

Is igit breui admodū: et ſuccincta ome
moracōe preteritis vt ſic dicā atq; ſepo
ſitis et reliquis ſilencio obrutis: q̄tquot
ſūt id genus: quib; ſola heremi celum
fuit in tris: q̄ copioſa et amena et varia et penetra
bilis atq; ignea lectio eſt. et q̄ precioſe materie ſilū
habens ac magnis texta ingeniis natura parit atq;
arte delectet. Aliquot exempla minus trita p ſecre
ciores ſcriptaz; reſeſſ⁹ ſparſa recolligam

Capitulū. primū

De Adam

T vt a primis ordiar Adā public⁹ ille pa
rens generis hūani: q̄ diu ſolus fuit. nemo
felici⁹: mox vt comitat⁹. nemo miſeri⁹: ſo
lus ſtetit: comitat⁹ ruit: ſol⁹ beate ciuis patrie: co
mitat⁹ ī feliciſ exiliū peregrin⁹: ſol⁹ ī rege et gau
dio: comitatib; ī laborib; et dolorib; multis. Deni
q; ſolus ī mortalī fuerat: iūge ſociā mortalis efficiē.
Iam tūc claz; et inſigne preſagiū quid de ſocietate
feminea: ſperāe poſteritas debēt

De Abrabā

Ed ne ī limine hereaz; magn⁹ ille multarū
q; genciū pat̄ Abrabā: nō ī palaciis intq; de
licias vrbanas: ſed ī tabernaculū inq; cōualli
bus collocacionē deū meruit. et pmiſſa illa magni
fica: q̄ iugit ī nob; extremis: vtinā q; nō peſſimis ho
minū implent. Idem nō ī aula cortiuis obſita et vil
lis ī ſtratu criſpātib;. ſ; ī ſolo herbido et agreſti vt
q; geneſeos text⁹ habet: ī cōualle vt ioſeph⁹: ad ili

cē m ambre sedebat: quādo dignus est habitus dei
āgelos habē diuinas: Ne ue quid fōte aliud q̄ quod
verba sonāt suspicemur. Non equidē sub auratis la
quearibus tectorum. sed sub quercus vmbra glan
difere. rurale cōuiuiū celebratū ē. Et ille certe sac
tissim⁹ atq; omni diuino fauore dignissim⁹ vir fuit
tāte obediencie: vt dei cū iussis obsequit̄ vnigeito
filio nō pceret. Vt reliq; laudū ei⁹ sileā: de qbus tē
pus forte aliud: Alterq; loc⁹ oportunior dabit̄: ex
qbus oībus minime mi⁹ sit: si talē viz arcus ē am
plexa diuinitas. Illud magnū quod suo merito ācil
la eius Egipcia fugiēs ab āgelo reuocata: et itez ī
extremis posita atq; desperās: rurs⁹ ab āgelo recre
ata est. Et vt ad ppositū spectet altez iuxta fontē
aque: altez subter vnam arborē vtrūq; certe ī soli
tudine gestū est. vt ne id mi⁹ sit īfantē suū quē fu
ge comitē gestabat: in solitudine seruātū celestisq;
beneficiū memorē: et ipsū post solitariā euasisse

De ysaac

Quid hic patre satus ysaac: qñ sibi de terra
lōginq; fecūda vxor aduecta ē: quid putas
agebat. Erat forsan ī foro: porabat causas
exercebat iudicia. emebat aliquid: aut vēdebat: da
bat mutuū v̄l poscebat: vel datū exigebat: acceptū
q; soluebat: nihil horū oīo. Quid igit̄ deābulabat īqt
eo tempe p viā q̄ ducit ad puteū: cui⁹ nomē ē viuē
tis et vidētis. Vere aut̄ viuēs et vidēs: hoc ē ietnū
viuēs et vidēs oīa. Nō sol vt Quidius et Apuleius
dixerūt, s̄ creatō sol et sidez rezq; omniū omni po
tens deus: apud quē pute⁹ siue vt psalmista loquit̄
fons vite est: q̄ nō dormiēdo nec p inuia gradiendo
s̄ p viā ābulādo puenit̄. Et sequit̄ habitatat enim
in tra australi. Et egressus fuerat ad meditādum
ī agro īclinata iā die: vbi similit̄ nihil ē. quod mini

sterio vacare putē. **H**abitabat enī in tra australi tra
humili et denexa et clara et etherei solis ī ciuitate
sferuida et egress⁹ erat. **V**n̄ **R**eris nisi ext corpīs
sui domū: egress⁹ inq̄ ext seipsū: et miserie mōtal
ergasculū: nō ad infame ociū. **S**ed ad meditādum
Nā que oro: alia homīs vita ē: aut quid aliud agēs
ab animalib⁹ brutis differt preclare **C**icero docto
viro inq̄t viuere ē cogitare: in hāc rē nō vrbē aliq̄
nō tbeatrū: s̄ agrū locū. **P**ror⁹ ydoneū: insup et ī
clinate diei comodissimū tēp⁹ elegerat. **N**ull⁹ enim
loc⁹: nulla pars etatis apcior meditāti quā et agre
stis solitudo et iuuenili feruore preterito: relictis
q̄ vt ita dixerī meridianis boris a tergo placatio
ris vite trāquillitas iā vergētis ad vesperam

Quid hui⁹ eciā nat⁹ magni **D**e iacob
q̄ nepos **A**brahe patriāchaz: maxim⁹ iacob
q̄n scalā illam celoten⁹ erectā: ascendentes
descendētesq̄ angelos et innixū scale dominū vidit
vbi fuisse illū opinamur: quā magna in vrbe quam
pulchra ī domo: quā locuplete cubiculo. **E**rat ille n̄
modo pcul ab vrbib⁹: s̄ eciā pcul domo. vt enī ipsi
us ioseph verba non mutē: ppter odiū puincialiū
apud nullū qdem succedere voluit. s̄ sub dino iace
bat: caput suū lapidib⁹ subditis supponēs. **E**idē ge
mina cōiuge: et natoz: turba seruisc⁹ et ancillis: om
nigenūq̄ gregū possessione aucto ī patria remanti
occurs⁹ affluit angeloz. **S**ed vbi naz q̄so: nūquid in
vrbib⁹ quiescētī: nō vez cepto itinē abeūtī: quo nō
dū pacto eidē luctator ille nocturnus. **V**nde nouū
sibi nomē inditū claz: māsit ī postosteris nō ī vrbis
amphiteatro: neq̄ int turtas hominū: s̄ dū remāsis
set solus ī trāsitu torrētis apparuit

De Moise
et pphetis
Ei erat ille familiarissim⁹
deo vir **M**oises: quādo legē colloquūq̄ dei

qñ salutē populi memorabilēq; victoriā: absens sol⁹
et solis precū āmis obtinuit. **N**empe nō ī aliq; ciui-
tatū **S**irie vñ egipti. s; in siluis et altissimi mōtis in
vertice. In solitudine ēat dū aquas amarissimas co-
egit ligni ī missione vni⁹ dulcescere: dū pdigia illa
fecit q; vix plegere ne dicā recēdere sufficim⁹. Idez
certe ī mēso exercitui ī quo tā mlti iusti atq; ī de-
um et ī hoīes ingti erāt: nō de soleo aureo: s; de soli-
tudine horrida puidit: et ī sūma iopia mira neces-
sariāq; rez; habūdanciā pcurauit: qñ ī castris cotur-
nices: ortigias affatim celo lasas: popul⁹ legit esu-
riens: et de rupe pcussa: dulcis aq; copiā siciēs bibit
qñ diuinū illud atq; incredibilē: et neq; cupiditati
neq; parsimonie subiacentē cibū n̄ qdē ī vrbib; nec
e foro cupidinario petitū. s; celitus destinatū qdra-
ginta ānis habuit ī deserto. **V**ides vt solitudo diui-
nis beneficiis atq; colloquiis et angelicis fit amica
cōgressib;. **Q**uo min⁹ mirer vt preclare vite viri il-
lius. **S**ic et gloriose morti solitudinē deputataz dū
ex hominib; migraturo quod frat ei⁹ iā antea acci-
derat. loquēs de⁹ ī hāc: aut illā vrbē. s; ascēde ī mō-
tem īquit et morare. **Q**uod nob; ī omni vite mortis
q; cōsilio nisi fallor sūmope trutinandū ē. **De**
Quid singula replicē. plena exēploz. **Helia**
sūt oīa. **V**bi erat helias: quādo clariorib; pō-
tētis emicuit: qñ popul⁹ int̄ vrbes fame peū-
tito illū iussa dei ī solitudine latitātez: cōui pauere
soliti. **Q**uādo e sūmo cāmeli mōtis pnus humi triē-
nem siccitatē: tras ac populos affligentē in sperato
imbre leniuit. **Q**uādo octingētos et quinquaginta
falsos pphetas ī eodē mōte **C**armeli: deo iudice sa-
crificio teste superatos ī torrēte **C**ison populo fauē-
to mactauit. **Q**uā ob causam irate regine minis ac
furori cedēs cū deserti latebrā peciisset sub vmbra

Uniperi consopitū excitauit āgel⁹ et vt manducaret
admonuit: nō magni precii cibū: sed tante virtutis
vt ī fortitudīe illius q̄draginta diez⁹ iter ac totidē
nocciū ieiunādo pficeret. Quo pacto inde vt ī spe
lūca manēs dominico visitat⁹ alloq⁹ reges in vnge
re mittit ac pphetas vt ī cacumine mōtis sedēs im
pat īopinabili fiducia: vt ignis e celo descēdat sup
quīquagenaries regio: et paretur statim vt scisso
ampne tactu palii: iordanē sicco pede ptransit so
litariū sanctū viz⁹ venerātib⁹ elemētis vbi inquam
erat helias: dū hec ageret pfecto ī solitudine vnde
tandē ad celū flāmante vehiculo rapt⁹ ē. **V**bi erat
Heliseus qñ geminū rapti ducis cōsecut⁹ ē spiritū
Quādo ferrū cōtra naturā et cōsuetudinē suā natans
flenti restituit amico: quādo trib⁹ regib⁹: totidem
q̄ regiis exercitib⁹: ne pirent siti repleto sine vllis
imbribus torrēte subueit: priora quidem ad iorda
nis ripā terciū ī deserto ydumee cōtigit. Illud que
fisse sup vacuū: vbi erat dum palio magistri diuisis
aquis p arentem iordanis alueū solus retrāsit qui
trāsierat comitat⁹. **V**bi erāt deniq⁹ tot pphete: qñ
tam certis: et tā presagis visioib⁹ illustrati sūt de
quibus singulatim nūc agere lōgum ē. Neq⁹ soli p
phete. sed filii eciā pphetaz⁹: quos monachos vt le
ronimus ait ī veteri legim⁹ testamēto: edificabant
sibi causulas ppe fluēta iordanis et turb⁹ et vrbib⁹
derelictis polenta et herbis agrestibus victitabant

Ipsē quidem Ieremias **De Ieremia**
silencio supprimēdus nō videt. qui verbo
eciā huic vite testimoniū māifestū prebuit
vbi ait. Bonū ē cū silēcio prestolari salutare domi
ni. Bonū ē viro cū portauerit iugū ab adolescencia
sua. Et q̄si nisi ī solitudine fieri nō posse diffiniens
cū hec dixisset adiecit: sedebit solitari⁹ et tacebit

ga leuauit se sup se: En audio felicē paciēciā expec
tātis: audio libertate q̄libet meliorē dominici iugi
tollerāciam. Audio eleuacionē animi: audio q̄etem
sessionis et nō semel: s̄ i principio positū et i fine si
lenciū ciuitatum audio int̄ vnā solitudinē cōtineri

Cōmendacio vite solitarie

O Vere vita pacifica celestiq̄ similima. O vi
ta meliō sup vitas: vita laborū vacua: bonorū
q̄ tantoq̄ capax: vbi expectat salū suauē iu
gū domini portat: taceť et sedet et sedēdo cōsurgit
Vita salutaris hominib⁹ formidabil: et i visa demo
nib⁹: quod nisi ita esset: haut quoq̄ id vite genus in
gressos: tā multis et tā variis tēptacionū generib⁹
infestarent: vita reformatrix reparatrix morum:
innouatrix affectuum: lotrix sordium: purgatrix
scelez: cōsiliatrix dei et hominū ruinarū innumerabi
liū iustauratrix. Vita cōtemptrix corpū: cultrix i ge
nitorū: moderatrix precipitū: torpenciū excitatrix:
appetituū genitrix nobilium. alma virtutū nutrix
vicioz penutrix: pemptrixq̄: palestra luctaciū: are
na currecium: cāpus pūgnaciū: arcus triūphanciū
biblioteca legencium: cella meditaciū: penetrale
oraciū: mōs cōtemplaciū. Et quid dicā nisi simul
oīa vita felix et ad omne bonū opus aptissima vita
philosophica: poetica: sancta pphetica vita: nō i me
rito singularis dicta. Et si dicere audeā quod sencō
vita tā singularis vt ea sola vera vita sit reliqs omī
bus cōueniat quod ait **C**icero: et **C**iceronē secutus
Augustin⁹ q̄ hec nostra q̄ dicit̄ vita mors ē. Vita
demū nisi exptis iōgnita: et vt habenti p amabilis
sit sup optabilis nō habēti. Quod nō ignorabat Ibe
remias idem q̄ duce ad hec eiusdē vite precoīa pre
missis accumulāda puenimus dū in illa calamitate
publica: pias simul lacrimas: et lacrimis oportunaz

solitudinē exoptabat. Quid dabit iquit capiti meo
aquā: et oculis meis fontē lacrimarū: sciensq; fontem
hūc: nō in vrbibus aut in turbis nitidum scaturire
subsecut⁹ adiūxit. Quis dabit mihi ī solitudine di
uerforiū viatorū. Cogitatu pfacile est quid nobis ex
pediat: quādo vir vbilibet deo pximus: deo plenus
Ad honestum illud seq; dignū officium: hoc est ad
lugendū infectos populi sui qua vnam sine altera
nō speraret: simul vtrāq; poscebat solitudinē et pie
tatem vbi illud minime negligendū rear: q; cum in
solitudine diuerforium optasset addidit. et dereli
quā iquit populum meum et recedam ab eis: quia
omnes adulteri sūt. ceterus preuicatorū et reliqua
deinceps que cogitaē ne dicam loqui. horret anim⁹
tam pprie nostris hodie: cōueniūt populis tam pa
rum ymo vero tam nihil est fidei: nihil veri vsq;
nihil tuti: nihil deniq; vel humani: cū dicant homi
nes et effigie sunt humana vt ea mihi vel sola certe
vel maxima atq; iustissima p colēde solitudines et
declinādarum vrbium causa sit

tificibus

Tractatus tercius

NE forte autem vetustatis referencia vel in
memor recencium: vel cōtemptor appareaz
latuit Soractis monte: Siluester diuitū: pri
mus ille pontificum et locum moribus et loco cōso
num nomen habens. At qui nisi audire verum pu
det e solitudine humili et inculta: opes iste: bone
vtinam quas modo vix vrbes capiunt fluxere: hinc
calteus auratus: hinc eburneus Cipeo: pastoralis ī
modū baculi recuruus: suburbano cultu rustice me
mor originis: hinc clamis coloribus mardeus: hinc
stellatum diadema carbūculis: hinc niueus sompes
tronus aureus: purpureumq; verendi capitis vmbra
braculum: hinc deniq; totus habitus triūphalis: to

tus hic vt dicitur militantis: licet et late iam reg-
natis ecclesie status que e siluis egressum stupent
reges et quē qui diligenter inspexerit nescio an so-
litudinem tante veneracionis inicum venerabilem
negaturus sit: Sed progredior

Ambrosius apud mediolanum magis populi
curam deo volente: ac cogente fortitus: et
tam necessarij debiti tantiq; sibi conscius
officii: continue solitariam vitam degere non aude-
ret: quociens tam ē & quibus potuit modis: quid op-
taret ostendit. habitauit vt nunc est ambitus mu-
roz: in extremo ciuitatis angulo. vbi adhuc sacrum
corpus habitat: et ab eodem fundata sacra domus
stat sūma deuotione per celebris: & magis populi
frequentata concursibus tunc quantum certis iudi-
cis intelligi datur longe semotus: penitusq; solitari-
us locus erat. Ad hec quociens episcopalibus curis
liber: ac laboribus relaxatus: quos impellendis ad
ecclesiaz romanis graues diuturnosq; pertulit. ali-
quantisper se negociis subtrahere: furariq; poterat
in secreciorem solitudinem se conferre sanctissimus
vir solebat. **S**ilua erat quāuis p̄xima: contemplaci-
oni tamen ydonea in medio parua domus: ingentis
certe: sed humilis iuri capax: que multo dignius: q̄
domus olim Methapontina pictagore in templi li-
cet exigui speciem versa est. **N**unc silua conuulsa ē
Mutacioq; loci habitu mani nomē Ambrosij nem9
vulgo dicitur sinistrorsum ad Arthou latus. **Q**uod
annis hic vndiq; magnis motibus et multa rerum
collisione memorabilis intra urbem ipsam: et extre-
ma vrbe molimine aucti ambitu septa traxit. Illic
vt audio & vt auguror librorum mellisluos flores
sparsit quorum hodie per omnes tract9 ecclesie gu-
stus suauissimus & fragratissimus ē odor. **V**t vero

non actuum modo. sed verborum vnum quidem ex omnibus testimonium viri huius proferam. In epistola quadam ad sabinum pergam inquit frequentius te in meis scriptis et cum sim solus alloqui deinde de suum faciens **S**cipionis verbum de quo post dicam. **N**ūquid enim inquit minus solus sum: quam cum solus esse videor. nec minus ociosus: quam cū ociosus: **C**erte pro arbitrio arcesso quos volo atque adiungo mihi quos magis diligo et quos apciores arbitror. Nemo inter pellat: nemo interpolat. **T**ūc ergo magis te teneo & descripturis confero & prolixiorem simul sermonem cedimus. **S**ola erat maria et loquebatur cum angelo. **S**ola erat quando superuenit in eam spiritus sanctus: & virtus altissimi obumbrabit eam. **S**ola erat et operata est mundi salutem et concepit redemptorem vniuersorum. **S**olus erat petrus & totum per orbem consecrandarum gentium cognouit misteria. **S**olus erat **A**dā & nō est preuaricatus. quia mens eius adherebat deo postquam ei vero mulier adiuncta est nō potuit adberere mandatis celestibus

De conforcio mulierum fugiendo

Abi vt me Ambrosii dicto parumper ī miscram illud: non silue: non quod omnibus notū multi dissimilant. **N**ullum virus adeo pestiferum vitam hanc sectantibus vt muliebri conforcium. **F**emineus enim decor eo formidolosior funestiorque quo blandior. **V**t sileam mores quibus omnino nihil instabilius nihil studio quietis infestius. **Q**uisquis requiem queris feminam caue: perpetuā officinam litium ac laborum. **R**aro sub eodem tecto habitant quies et mulier. **S**atirici verbum est. **S**emper habet lites alternaque iurgia lectus: In quo nupta iacet minimū dormitur in illo nisi forte tran

45

quillior est concubine accubitus: cuius et fides mi-
nor & maior infamia & litigium par. Scitum est
illud clari oratoris dictum. *Qui non litigat celebs*
est. Quid vero melius quam nō litigare. Aut quid
per ibesum cristum oro te. quid inquit solitudine
presertim nocturna: ac silencio & quiete: & lectuli
libertate felicius. Nil ergo felicius celibatu: nil ve-
ro celibatui apcius quam solitudo. Quisquis litem
fugis: & feminam fuge. vix alteram sine altera ef-
fugies. **F**emine & si (quod rarum est) mitissimi mo-
res sint. ipsa presencia utq; ita dixerim umbra no-
cens est. Cuius siquidē (fidei mereor) vultus ac ver-
ba: cunctis qui solitariam pacem querunt. non alit
vitandi sunt (non dico: quam coluber). sed quam ba-
siliſti: spectus ac sibilus. Nā nec alit oculi q̄ basiliscus
intificit: et an tactu ificit. De qbus aut poti⁹ q̄
de nobis dici estimes: quod in longinqua materia
vere ne magis: an proprie ait Maro. **C**arpit enim
vires paulatim vritq; videndo. femina nec nemorū
patitur meminisse nec herbe. Sane quod visu solo
corporis atq; animi vires carpantur: vrantq; tange-
re poterat vniuersos quos ea pestis extenuat & ac-
cendit. **A**t q̄ nemorum herbeq; memoriam eadem
pestis eripiat. si ut de equis ac bobus dixit: sic de
hominibus dixisset: quos alios quam nos intellexis-
se videretur: quibus precipua nemorum & herba-
rum oblectacio est. Proinde mulieres illecebras.
tum omnibus quibus suum sanctum vas sancte &
honorifice custodire propositum est. tum nob̄ max-
ime fugiēdas vitandasq; denuncio: quod qui neglex-
erit norit se non ob aliam causam e paradiso solitu-
dinis pellendum: quam e paradiso voluptatis pri-
mus hominum pulsus fuit hec interfatus ad Am-
brosium reuertor. **Q**ui illam ad sabinum epistolam

concludens liquet iquit ex his. quia soli cum sum⁹
tunc nos offerimus deo: tunc mentem ei nostrā ape-
rimus. tunc amictum fraudis exuimus. Quib⁹ die-
tis primo iterum parente ad memoriam reuerso.
Solus inquit erat Adam quando in paradiso est cō-
stitus: sed non erat solus quādo de paradiso eiectus
est. **S**olus erat dominus ihesus quando mūdum re-
demit. nō enim legatus: neq⁹ nūcius: sed ipse domi-
nus solus saluū fecit populum suum. si nūquam sol⁹
est: in quo pater est semper. Ad postremū cum con-
silio clausur⁹ epistolā. Vnde & nos inquit soli sum⁹
vt dominus nobiscum sit. Quod cōsiliū ne soli Sa-
bino datum sit vt ad nos trahamus: nostrumq⁹ faci-
amus obsecro.

De sancto Martino

Hunc solitarie vite statum & ab ifancia quo-
dammodo concupisse martinum. et cū pri-
mum per etatez: perq⁹ necessarie milicie oc-
cupacionem licuit apprehendisse nouimus tanto ar-
dore animi: vt in vita priuata ceptum morem: nec
presul factus omitteret. Aut⁹ est seuerus: qui res
eius quibus interfuit: viteq⁹ seriem scripsit. Quo
tempore queri solitū accepim⁹: ante epistolā: curā
se maiorem fuisse virtutis. Mirum: quāuis enī ni-
hil illi viro nisi sūmū atq⁹ perfectū fuisse credendū
sit: tñ pontificali faste curuat⁹ nescio. quid in se dū
esset expediciō alci⁹ atq⁹ pfect⁹ recolebat: tps il-
lius memō: q⁹ liberi⁹ sol⁹ erat: ne quis fōte miretur
eundē antea libez⁹ frequētasse solitudines q⁹s et du-
ri seru⁹ officii dū licuit frequētauit. Ne enī cūcta
vestigē: quod lōgū atq⁹ difficile ē. In ipa pri⁹ vrbe
mediolano. vbi qd cōstat primū ex multis: q⁹ diuer-
sis ī locis ab eo fundata sūt: mōasteriū exstruxit ali-
quātū tēp⁹ exegisse fertur: vicino qdam Ambrosi-
ane domui: ac menibus vrbis habitaculo loco ecia⁹

46
nunc solitario ac repolito. Ad quem presul Ambrosi-
us tanto levis hospite: clam solus exire consuevit: secumque
dum posset audire morari. Bone ihesu qualem hominum
par: quod suspiria: quod sermones. Quicquid principes im-
perant: quicquid consules deliberant. quicquid prelores
edicunt. quicquid statuunt legiferi: quicquid fabula
tur populi: quicquid philosophi disputant: quicquid
rethores clamant: quicquid sophiste cauillant: sacro
illi tranquilloque colloquio ad motum meras nugas dixisse
non vereor. Sinnesse quidem erat Horacius poeta.
dum sibi Plinius et Varus et Virgilius occurrerunt: pul-
chra nepe societas doctissimorum hominum: iuicemque fa-
miliarum amicorum. Ita ait. O quam complexus et gaudia quan-
ta fuerunt. Credo edepol et multa ibi per tempus facetissi-
me inter tales viros ac disertissime dicta non dubites.
Sed dulciores amplexus et sanctorum gaudium fuisse cre-
dideri Mediolani inter Ambrosium et Martinum: locus
ostendit: ubi congrederi et colloqui solitos fama est. Quibus
ego congressibus et colloquiis: si datum esset: interfuisse
maluerim: quam regum omnium consiliis: quamque vino vel auari-
cia: vel feritate ebriis: cum purpuratis suis agitant. Fe-
lix ergo et quamquam minus adusta: minus horrida si minus
forte gloriosa: quam thebaidis solitudo quam tales duos ac-
colas vno tempore meruisti.

De sancto augustino
Magnus autem dum vos Mediolano egredi: magnus autem
eiusdem urbis habitator finit Augustinus: quere-
de Ambrosio malis erroribus infectum: quasi egro-
tum filium docto medico pius pater dedit. ut is eum vnde
salubribus ablutum: curatumque deo redderet ille ego cum ig-
narum omnium: quam erga se clara diuina pietas ageret Medio-
lanum veniens ubi tunc sacer florebat Ambrosius: vitam
tandem mutare decreuisset: ciuitate relicta: solitudinem ru-
ris appeccit. ut quam cum multis insanierat solus insipisceret.
Caseatum vocat ipse: et id manet hactenus ruri nomen

Quoniā eciā ipso die quo primū hoc factō desiderio
exāsit ī ciuitate posit⁹ int̄ illas fluctuātis animi p
cellas p q̄s cōsiliū nauigiū vergēte deo ad trāz viue
ciū: et ad portū salutis applicuit. quid egerit: q̄lit̄
ue se gesserit: eodē ipso narrāte cōnouim⁹. **C**erte n̄
pcessit ī publicum neq; populi cōcionē: classico ad
uocās. quid actur⁹ esset exposuit. **S**ed dimisso focō
fidissimo cōsurgens. eo q; vt ip̄e ait: solitudo sibi ad
negociū flendi apciō suggeret̄ et secedens remoti⁹
quā vt posset ei onorosa esse eciā tal̄ amici p̄sencia
quod vnū loci q̄litas: ac t̄pis p̄mittebat secretū oī
angulū p solitudine habuit. **V**bi amarissime secum
loquēs int̄ singult⁹ et lacrimas: int̄ vulsū capillum
digitis āplexū: genu et quecūq; magnus ac sanctus
dolor elicit. tādē semel de se statuit vnde in ppe
tuū exultaret. **D**einde p omnē vitā: solitariis et ge
tis locis: atq; int̄ cetera p̄fani mōtis ocio delectat⁹
et illic heremitico habitu traxisse moras credit̄: et
ad loci illius heremitas liber suo q̄dem p̄scriptus
ē noīe. **C**eter⁹ de hac re: quia nō vacat nūc hominis
illi⁹ scripta reuoluere. vnico ei⁹ quod occurrit bre
ui vtiq; sed apto testimoīo cōtent⁹ ero. **I**s ergo euā
geliū lohānis exponens: difficile ē inq; ī turba vide
re ih̄esum: solitudo quedā necessaria est menti no
stre quāz solitudo intencionis videtur deus: turba
st̄ repitum habet. visio ista secretum desiderat. **A**u
dis vt tante vidēdo deo necessariā nō quālibet. sed
solitudinē dixit itēcionis: itelligi volens dum suas
intus turbas tumult⁹ q; suos humana mēs habeat.
acuendis ad tantum lumē: purgādisq; oculis solitu
dinem corpoream nil prodesse. **I**am vero proximis
tribus explicitis non mediolano tantum: sed italia
digredi st̄ilum sinam

De sancto Ieronimo:

Sileo nunc preconem huius vite: **B**asilium
Sileo magnum virum **G**regorium nazancenum
Preclarum huius viri discipulum non silebo
Ieronimus vrbe **R**omana dimissa: Roma-
uis quod opibus contemptis: eterne patrie spe ac desiderio
illectus: & ut ipse fatetur: ob gebenne metum: In il-
lam primo vastam solitudinem: horridum monachis
habitaculum prestantem: quam de virginitate ad **E**-
stochium scribens. **S**alustiano verbo usus: solis ab a-
doribus exusta dicit sese: abdidit. **V**bi aliquot annis ad-
uersus indomite carnis insultus: & conspirantis ani-
me consensum: laboriosa militia exactis: quis victor:
non ex acie: **R**omani quasi iam securus ad triumphum
rediit: sed in bethlehemitas latebras festinabundus
aufugit.

De paula & matronis.

Igitur idem paula sancta & pia & illustris
& ut multa breuiter dicam: vere **R**oma-
na mulier: summumque suis temporibus femineae
specimen virtutis: & ut ad praesepe domi-
nicum mori posset: ubi et quoliter orta esset: oblita est **C**uius
etiam preclaram vitam: & felicem exitum. Ieroni-
mus: ipse tam fulgido depinxit epigramate: ut pro eum
mibi modestius sit tacere: **Q**uid enim dignum sim dictu-
rum in transitu: inque augusta opusculi mei parte clausum
ubi ille tanto vir ingenio hesit: & amore ac dolore di-
stantibus modum iusti voluminis implevit: **Q**uam-
uis non defuisse scientia: **Q**uod Ieronimus. ipse nec in-
gnorat nec dissimulat: qui vtriusque omni liuido den-
te momorderint: nec morsum scriptis mandare timu-
erunt. Ita vix ulla virtus: tam vel alta vel abdita est
ut inuidie iaculis non tagatur: sed solidam veritatem
vulgaris aura non conuertit. **S**ed quicquid de sua aliis
visum sit: solitudinem sapientis Idem ipse Ieronimus

720.

De melania

contra. Iouinianum scribens: commendat hiis vèbis
Sapiens nunq̃ solus esse potest: habet enim secum
omēs qui sunt: & qui fuerunt boni: & animum libe
rum quocunq̃ vult profert & transfert & quod cor
pore non potest: cogitatione complectitur. **E**t si ho
minum inopia fuerit: loquitur cum deo: nunquam
minus solus. **Q**uo nam vero nunc vertar. **C**ōfundor
multitudinem & acie occurrentium indiuerſum vo
cor: sed **P**aule nomen admonuit: vt ante omnia eidē
& genti & sexui solitarie glorie partem darē: pau
ca igitur ex multis excerpauī nec verebor: ne **R**oma
narum in laudibus matronarum nimius dicar: qbus
par esse non spero: pretereo. **E**ustochium: paule fili
am preconē. Ieronimo insignē: & **M**acellā & **A**sellā
& **H**abiolam & **B**lesillam alia ſq̃ clari nomīs virgi
nes aut viduas: **Q**uid autem de te dicam: feminarū
optima & glorioſa melania: **N**on ego tantas cōcines
ac vicinas: quas etas. patria crīſti fides animi pie
tas virtusq̃ coniungunt: ſtilo ſegregem: **I**uxta **P**au
lam ſedebis. **T**u q̃dem romani filia conſulis: romani
pretoris mater: genus: opes: & patriū decus: virtu
tibus ſupergreſſa: viduitatis ſtatū: tanto pudicie ſtu
dio: tantisq̃ miſericordie operibus honeſtati: vt vir
ginitatis laudem prope trāſcenderes: oblita ſangu
inis: oblita pignorū: oblita potencie: ſoliuſq̃ memor
crīſti: vtq̃ illum indueres: exuta ſoli natalis affectū.
exuta natalium reſpectum: & amorem tuorū: & cor
poris tui curam: **E**xoſa deniq̃ (crīſti conſilio) animam
tuam in hoc mūdo: vt in vitā eternā cuſtodires eam
mira ſolitudine ſanctos patres: in deſertis ſolitudi
nibus q̃ſuiſti: eoſq̃ etiā ad exiliū p̃ſecuta: de labore
tuo: ſanctum illis obſequium: de facultatibus piam
elemoſinā prebuiſti: **H**onoratrix ſanctorū: reuocat
errantium: peregrinorum mater: tuorū in crīſto tu

trix atq; consultrix: **C**ū ingentes enī opes inmensū
q; patrimoniū: ingentium alimenta: felicissima libe-
tate dispergeres: & quasi qdam exhaustus fons bo-
noz: nulla largicionū ex vndacōne deficeret: inq; ali-
ud nihil intenta: septem & triginta annos indeficiē-
te rerum facultate: & indefessa caritate animi per-
egisses: Iam sexenariam tuoz reuisendoz: non carna-
le sed diuinū & spiritale desiderium cepit. Itaq; **R**o-
mam rediens: natum: nurum: neptem **C**ut nomis
heredem: sic animi propositū tui) ac ne longū faci-
am: tuos omnes tua per vestigia: distractis patrimo-
niis in viam: cristi & amorem vite solitarie direxisti
Stupor est meminisse. Quod aurum quod nē argen-
tum: quas sericas vestes: quātas pecuniaz summas
tua illa quoq; neptis egregia: & sedula tuarū viarū
obseruatric: ecclesiis ac religiosis egentib; toto orbe
diffuderit: qd pro cristi seruitio: suorum milia seruo-
rum libertate: donauit. quas possessiones non mo-
do. **R**ome. sed in **A**quitania etiam & galliis hyspa-
niisq; vendiderit. pretio in misericordiam verso. &
hiis tantum agris. quos intra **C**ampaniam **S**ciliciā
atq; **A**ffricam possidebat. tam late se fortuna mulie-
bris extenderat. non ad aliud quā ad vsum pauperū
& iuge paupertatis exercitium reseruatis. **Q**ua pre-
terea etate bec ageret cū vicesimo scilicet etatis an-
no. tuis accensa monitis. & exemplo seculo q; renun-
tians. ipsū (vt ita dicam) pauperum vite florē. &
preclarū coniugium. & tātas diuicias & delicias ne-
glexisset. **Q**uaz sanctas intentiones adiutas celitus
vel huic par ē vlt illa iunior melania Ita illud ingens
pciū. e tantis possessionib; redactum thesaurūq; su-
um omnem oportūo tempore disparuit. deditq; pau-
peribus. vt si paululū distulisset. ad **A**larici manus
ilico **R**omā **I**taliāq; vastantis venturū omen fue-

rit. quod illa iam tunc in meliores usus magnis opū
ponderibus expeditam conuerterat : quasi se ipsam
suasque res prereptas : lupi faucibus : cristo libens : sub
multiplici fenore largiretur. **T**u autem felix anus : om
nibus tandem que iter ad cœlum pandūt : non femi
nea leuitate transactis : & quasi iam tēporis tui cursu
ac pauorum agone : plausibiliter consumato : nil in ter
ris agendum superesset : ante duos menses. ex quo Iero
solimam redieras : relicto ibi monasterio : finem rerū
transeunciū : & beatum vite laudabilis exitum inue
nisti : **C**umque tibi honorem cristus exhibuit : ut propter
feminā vnā tot virorum ac feminarū milibus pep
cisse : & decretū seu pmissum supplicium distulisse vi
deretur. **S**iquidem mox patria : & rebus humanis ex
cesseras : urbē **R**omā irruptio illa barbarica & hor
renda vastatio cōsecuta est : **O** ingens & pio mulier
insignis exilio : & nescio quidē an tali vita an mor
te felicior. **M**ulto certe clarior iaces solitario in pul
uere quā si **R**ome carens his meritis : inanibus titu
lis : in sculpto sepulchro marmoreo iacuisses : multoque
ibi glorioſius edes cristi : tuis manibus fundato con
spicitur : pauperibus seruitura : quā **R**ome palacium
auitum : aut barbaricis flammis arsurū : aut senio ru
iturū. **S**ed diu fateor me tue virtutis admiratio : in
hoc sermōe detinuit & iā satis multa de feminis de
que transmarinis rebus ad viros : & ad patriā redeat
stilus. **S**extum capitulum. De pontificibus &
aliis multis.

O Vid ergo. **G**regorius hic noster : **R**omane
sedis magnus antistes : nōne magnificas ac
frequentes domos : in solitaria tēpla cōuertit
antiquasque possessionis sibi preripiens : cristo dedit
Ita sibi quantum licuit in maxima : plenissimaque om
niū vrbe solitudinem fecit : ut vbi auos attauosque su

os creber obsequētis populi concursus ornauerat: il-
lic ipse suo domino solus obsequeretur: & si fame il-
lum splendor eductū latebris magnō curarū in pela-
go supremāq; tandē dignitatis arce locauerit. Quē
suum ascensum: tum sepe alibi: tum super Ezechielē
scribens mesta commemoratione conqueritur: Et q-
dem iquit ī monasterio positus: valebam. & ab otio
sis liguam mentem tenere. At postq; cordis humez-
sarcine pontificali supposui: colligere se ad semetip-
sū assidue nō pot anim⁹: qui ad multa spargit. **A**lia
ibi deinceps contra se presentēq; tunc statū suū loq̃t
Sed multo plura in p̃hemio dyalogi: quē libz; ince-
ptur⁹: secretū locū amicū merori se peciisse testat:
vbi vel modicū a rerum secularium tempestate qui-
esceret. Illic ergo dilectissimo filio & familiarissimo
amico respondens. Infelix inquit animus meus: occu-
pacionis sue pulsatus vulnere. Meminit q̃lis aliqū in
monasterio fuit: quomodo ei labencia cuncta subter-
erant: quantū rebus omnibus quæ voluuntur: emie-
bat: q; nulla nisi celestia cogitare consueuerat: q; eci-
am retentus corpore: ipsa iam carnis claustra contē-
placione transibat. q; mortem quoq;: quæp ene cun-
ctis pena est: videlicet vt ingressum vite & laboris
sui premiū: amabat. Quibus cōmemoratis: ad contrā-
ria tristior se conuertens. **A**t nunc inquit ex occasio-
ne cure pastoralis secularium hominū: negocia patit̃
& post tam pulchrā getis sue speciē: terreni actus
pulvere fedatur q; secuntur: attrahere longum ē: &
minime necessarium: finis est: vt & se recordacione
vite preterite torqueri acrius: & in compacōem ge-
te viuencium miserq; fateatur: quoz; plurimos: ī hac
de qua loq̃mur vita secreciore placuisse diffinit: nec
minus & illa superuacuum sequi: quæ meo libro scri-
psit: vbi Iob afflictum afflictus exposuit: propterea

q̄ & vterq̄ puulgatus est liber: & hec ī vtriūsq̄ ve
stibulo scripta sunt. **M**itto alia prope flebiliora: vbi
ob hunc ipsum suum ascensum et incessantē se ait fle
re: et amicos orat: ut si eum diligūt secū fleant: et
pro se deum rogent: ut intelligas suum illum intel
lexisse periculū: qui quasi genus mortis existimans
solitarie viuere: desuisse amicoꝝ auxilium in eo sta
tu tam suppliciter imploraret. In epistola autem ad
Narfetem patriciū de hoc ipso loquens: tanto se me
rore percussū dicit: vt vix loqui sufficiat. Ex qui
bus apparet: & pontificatus per molestam illi sarcina
nam: sicut est omnibus p̄fecto: qui illesam immacu
latamq̄ custodiant: & solitarie vite dulcē fuisse me
moriam: nisi collacione dispariū mutati status ama
ritudinem acerbasset. **De sancto Benedicto.**

Ed vbi iam dux occidentalium monachoꝝ
Benedictus remanet. **A**ut quis eum cristi
fidelium non nouit: quis sanctum iuuenile
consilium non audiuit. **Q**ui q̄uis a prima etate. vir
tutum hospes: voluptatū hostis: arduam coeli viam
esset ingressus: vt cōpendiosius tamen ac tucius per
geret **R**omā. **M**ursiamq̄ dimisit: quaz̄ in altera edu
catis: ortus ex altera: vtriūsq̄ amorē: vsu ac natura
contraxerat. **V**icit tamē carnales affectus anime cu
ra: peccitq̄ felix puer: nō modo solitudinem: sed de
sertū & illud inmane: sed deuotum specus. **Q**uod
qui viderunt vidisse quodāmodo paradisi limen cre
diderunt: vbi qualiter vixerit sciens: sileo: cū & cū
cta nobiliū scriptorum fides lateq̄ loquax fama vul
gauerit: & iacta illic ingencia preclarissi me religi
onis fundamēta testent. **I**d nūc vñ suffecerit: & soli
tudines nostras honestasse commemoratione tāti in
cole: & propositum meum presens: tibi teste firmas
se: longum est enumerare: qui deinceps viri: & qua

les hui9 vestigia secuti: vñ claritatē ducis & exēpli
stimulis: vel inclinacōne nature: vel diuinis oraculis
admoniti: religionū venerabilium fundatores: vari-
as solitudines peciere iudicio: **N**ūc eciam sūt sacra
cenobia & inter spelea siluestria deuotissime domus
cristi. **C**istercium. **M**auilla. **C**artusia. **V**allis vmbro-
sa. **C**amadalu: innumerabilesq; alie. **Q**uazq; religionū
vini: & si celesti deuotionis augmento: postmodum
longe lateq; diffusi sunt: & plana compleuerint si tñ
vt magnoz fluminum fontes: sic harum queris ori-
gines: ex asperrimis montibus emanasse comperies
Clarum qdem ex omnibus & famosū. **B**enedicti no-
men: cuius historiam viteq; modum: quisquis nosce
cupit. **N**on scrutari abdita iubeo. **G**regoriani dyalo-
gi cuius supra mentio est habita: secundū librum p-
legat: qui ex illius actibus est totus: & vbi rerū cla-
ritas stilo eciam illustratur. **De Florencio**

In oculus serie rerum: ductus: intra li-
bri tercii metas excessit videbit illa soli-
tudinis Italie cōgesta miracula. **O**ccurret
ei **F**lorenci9: qui ī monasterio sol9 agens: dum a deo
cui cū iugis oratio & multa simplicitas: familiarissi-
mum fecerant: aliquod solitarie vite solacium postu-
lasset: p̄tinus ei vrsus astitit: quo deinde feritate de-
posita cen pastore aliquo paucazq; ad custodiam pecu-
dum vsus est: deq; eiusdem vlciōne quē quorundam
fratrū luor occiderat in pretacio irati: dicto cicius
ad cœlum venit vt illis mox horrendo supplicio affe-
ctis: obstupuerit: seq; p̄petuo fontem vocās & tā ce-
leriter exauditum gemens: omnia reliquia vita siue
lamentis & dolore non fuit. **R**ogo quā legiones aut
qui reges ad hanc potenciam laborando perueniunt
adquam solitaria humilitas gescendo: occurret inde
Martinus ille marsici montis accola. **C**ui de rupe so-

lida fluens perbennis aque tenuis stilla: dure rupis
stillantis olim ī deserto: p̄dignū renouauit. **Q**uiq̃
cum serpente terrifico: sub cuius specie: vetens ser-
pens terribilior latebat: vno eodemq̃ specu continue
sine offensa toto triēnio versat⁹: illo demū mira paci-
ēcia p̄cul pulso ipse victor sol⁹ substitit. **O**ccurr⁹ alē
sine noīe sed cni⁹ nomē ī celo est. **A**rgentarii mon-
tis inhabitator: qui cum defuncti faciē puluere fri-
cuisset. īcredibile ac stupendū: nisi q̃a credenti nihil
īpossibile ē ex agne cadauer mox futuz puluere pul-
uerem suscitauit. **O**ccurreret solitari⁹ menas tāte vir
innocencie tanteq̃ fiducie vt non solū barbaros tūc
vicina vexantes: reuerencia sui nominis fama q̃ com-
pesceret. sed maximos atq̃ inmanes vrsos e silua pro-
xima sancti viri aluearib⁹ insultantes: ferula quā
de more gestabat: quasi domesticos catulos castiga-
ret trepidantesq̃ depelleret. **De Francisco.**

O Perosum fateor cuncta cōplecti: nec ea mi-
hi nūc cura est: neq̃ scripturus historiā: ad
calamum veni: sed vndiq̃ decēpturus illu-
stria nec ea q̃dem omīa sed que cepti operis seruato
calle preteriēs possem an vero vel hoz aliquē in pa-
tria sua: vel benedictum nurse vnq̃ ad id glorie vē-
turum. vel franciscum seu volucrum audienciam. se-
seraphicum rapte mentis ardorem: stupendumq̃ il-
lud insigne sacraz cristī stigmatum & vuln⁹ animi
membra testancia tantumq̃ tam breui paupertatis
coniugio: genite sobolis incrementum habiturum
credimus si mansisset **A**ssisi. **Q**ui licet vt aiūt diui-
nitate consulta & reuelacione celitus accepta: p̄ sa-
lute multoz inter vite hominū bella: periculosas nō
tam sibi quam militibus excubias elegisse: ipse ta-
men magnus amator solitudinis heremi q̃ sectator
fuit. **Q** tripler est solitudo

Triplex namq; si rite complectro solitudo est
loci. scilicet de qua maxime mihi nūc sermo su
sceptus est. Temporis qualis est noxium quando
eciam in rostris solitudo silentium est animi qualis
est eoz: qui in pfundissime cor emplatationis abstrac
cti luce media & frequenti foro quid illic gerat ne
sciūt: qui quociēs & vbicunq; voluerint soli sūt: has
quidē simul omnes. solitudinū species nulli qm frā
cisco magis frequētatas video. Lustrabat heremos
in templis sepe semirutis pernoctabat. Sepe per di
em inter turbas: a presencium rerum sensu rapiebat
& pulso huc illuc corpusculo collisione hominū cele
stibus mens affixa erat. Hinc illa securitas in quanti
libet hominū frequēcia quā sibi feruentissimus cri
sti amor: & caro miruminmodum spiritui subiecta
prestabat: vnde arbitror effectum: vt sibi & suis sta
cionem in populis acceptaret: ratus facile futurum
omnibus: quod possibile sibi esset: quia enim anima
illa sese deiciendo sublimis & illimis: ac defecata ab
omni colliuione terrestriū: nullis tumultibus a cri
sto separari poterat: quod in se experiebatur: id vel
multo facilius in aliis presumebat sic illum in iudi
cio ceteroz propria fallebat humilitas. **Q** vt sic opi
ner opinio illa me cogit quā de se vir sanctus habu
erit. peccatorē se maximum ex omnibus: quod cui
dam e fratribus pconctanti: quid de se ille sentiret
Respondisse legitur. **E**t quāuis hec ita sint. Sepe ta
mē audiui: religione scienciaq; preditos successores
suos si patris scita pmitterent solitariam vitam exi
miis precordiis suspirantes. Ipse ecia vt dixi: quātū
solitudinem semper amauerit: testis est vita eius lit
teris edita: testis vite regula. quam sibi primum &
posteris in monte dictauit: mox perditam: non nisi
in solitudie reformauit. **T**estis demū sua pecnliaris

habitacio. Nā vt benedicti sic hui⁹ quoq; locus ostē
ditur vnus ex multis: quo non alius fere vsquam re
mocior aluerna loco nomen vtriq; ergo solitudo cal
car incussit acutissimū & ad alta dispositos sollici ta
uit animos: itq; dū latitāt: mūdiq; glōriam spernūt
totos illos orbe notissimos atq; clarissimos fecit int̄
eos sane q̄s nobilitant heremus nec silendus est. Ba
silius martir quem speluncis abditum: & visitatum
asseris & ab auib; pastum ferunt: **Nec Leonhard⁹**
& **Liffardus** fratres ambo monachi: ambo solitarii
Nec veridimins heremitta clarissim⁹: nec comes ei
us pretereundis **Egidius**. **Qui** athenis regio gene
re ortus vt perhibent: & genus & patriam: & opes
& litteras grecas: quib; abunde pollebat: gallica ne
posthabuit paupertati: studio solitudinis vniuersa cō
temnens: vbi & miraculis emicuit: & inter cetera
blandientis: cerue lacte nutritus: alumnā suā ve
natorum canibus inuiolabilem prestitit: ita vt mira
culo rei tactus galliaz. **Rex** ad speluncam viri senti
bus obsitam penetraret: non sine multo militum la
bore: ferro aditum pandenciū veneranda deniq; nisi
senis effigie: & iuxta senem accubantis spectaculo p
motis altricis submotis omnibus ad eum solo quo
dam cum presule **Rex** accessit & talem virum repe
tit vt magnis ei muneribus oblati: magnificeq; con
temptis inq; vsus alios verti iussit: tandem & ceno
biū consilio eius extrueret illis in locis vsq; nūc cele
bre: & deinceps ad eū visitandum sepe submisso sta
tu regio veniret: **Quem** sibi hominem non originis
splēdor: ac paritas: s; solitarie vite decor ac sanctitas
peperere. **De Remigio**

Quid **Remigiū** loquar. **Qui** ad illā fame cla
ritatē q̄ imaturo eui pontificale pond⁹ ipo
suit quod amplius quam sexaginta ānos: sū

ma virtute & industria gessisse traditur. Qua fran-
corum & Regem & gentem: ad cristi fidem prim⁹
iste conuertit. & celitus vt aiunt misso crismate re-
gem vnxit vnde invngendorum illic regū nata solē-
nitas ī seculū nostrū durat: Ad hec inquā: & ad hāc
altitudinem: vnde oro: nisi ab ipsis huilibus vite so-
litarie rudimentis ascenderat. **Quid** Narcissum le-
rosolimoz episcopū virū clarū atq; mirabilē: quē &
persecucionis indignitas: & secrete vite desidiū ī
solitudines egere: vbi multos annos desertis in lo-
cis degens: non modo persecutoz calumnias declina-
uit. **Sed** veri philosophi summum munus impleuit
Quid guilbelmum deniq; virum fortem: & vetuste
prosapie: qni etatis forem ipsum: cum terrene mili-
cie dedicasset ī deserto senescere maluit: & mori vl-
timis vite fructib; celesti milicie cōsecratis. **Quid**
alium eiusdem & ppositi & status & nominis guil-
belmū: seculari primū fastu post autē monastica hu-
militate conspicuum: qui derelicto spretoz opulen-
to oppido: solitudinem: paupertatem & silentium
exoptauit. **Montis** enī pessulani dñs cū esset: grādis
silue monachus fact⁹ est. Inq; illo **Tenobio** tanq; por-
tu iecit anchoram. vite tempestatibus ereptus ē vir
magnificus ī seculo: vt vere de illo quidā scribit. sed
magnificencior ī seculi fuga. **De Bernbardo.**

Quid Bernbardum cuius & recēciora & no-
ciora sūt omnia. Qui & forma corporis cla-
rus & genere in ipso adolescencie flore: fru-
ctum anime sue cogitans: solitudinem adiit sed non
sol⁹ siqdē: quinq; germanos in eiusdē ppositi viā tra-
xit: vbi illa relatu digna narrantur: **Nam** & cū **Cer-**
hardus vnus fratrū: sed armate studio milicie: a fra-
ternis consiliis abhorrens: melioribus ceptis & illu-
deret & obstaret ille celesti celo constitut⁹ predixit

fore: vt post nō longum tempus predurum illud et
diuinis monitis in peruium latus: hostilis hasta p-
stringeret: admoto insuper ad locū digito: vbi vul-
nus instaret: hic hic inquiēs ferieris: et cum dolore
saltē corporis subintrabit salus anime. **Q**uod vt va-
ticipinat⁹ est accidit: et intellectu malis exercito mi-
litaris asperitas in monachalē mansuetudinē flexa
est: vt mox vltro quod antea irridebat appeteret.
Et fratrum alter natu minimus: cū fratres omnes
in solitudinem pergentes cerneret: forte tūc pueri-
libns intent⁹ ludis: ei⁹ primogenit⁹ valefaciens in-
ter blandicias diceret ad te lunarde frater: id enim
erat puero nomē: tocius terre: que omniū fuerat p-
uentura possessio: Ille supra etatem: minime inquit
equa diuisio. vos celum habebitis omnes: ego terrā
Quod respōsum breui rebus ipsis impleuit: et ipse
nouissimus fratrum iter gradiens: et tellure dimissa
per solitudinem celum petēs: Ita nullus omniū pe-
nitus terris hesit: quoz⁹ profectuū pia mater haut
dubie particeps videri debet: que ab infancia sic na-
tos instituit: vt victu tenuissimo contentus et soli-
tarie religioseq⁹ vite: quā vrbani voluptatibus ap-
ciores virilis etas exciperet. hīs moribus: hīs do-
mesticis institutis creuit: similima mater proles ve-
re nobiles ac sancta familia: et fecunde vitis gene-
rosi palmites: eciam si alibi q̄ inter alobroges ger-
minassent. **S**ane cum omnes feruidi promptiq⁹ om-
nes ad patrie celestis ascensum: vnus tamen omniū
dux **B**ernhardus: qui nascendi ordine tercius in re-
nascendi proposito primus fuit: ad postremū & āno-
sum patrem et sororē vnicam post se trabēs. **H**uius
ego facūdie: abstinentiāq⁹: omissis laudibus que om-
nibus note sunt illud egregiū ac preclarum dictum
et hīs que inter manus habeo valde consentaneum

non filebo. Solebat enim dicere omnes se quas litte-
ras dinosceret quare nescio alius sua etate copiosior
fuerit: in siluis & in agris didicisse: non hominum di-
sciplinis: sed meditando et orando. nec se ullos unquam
magistros habuisse preter quercus & fagos. Quod
ideo libenter refero: quia si quid et mihi nosse datum
esset: idem de me vere dicere vellem: et nisi fallor possem
iure ut arbitror hunc locum occupauerit Arnulphus
territorii Metensis heremicola nobilis atque eiusdem
urbis episcopus: nec minus Eucherus qui primum
claritate sanguinis et senatorii ordinis dignitate con-
spicuus: multum postea religione ac solitudinis clarior:
spelunce horride perseverantissimus incola fuit: in ter-
ritorio lugdunensi. Ad cuius urbis episcopatum &
hic demum non suo ambitu: neque humano suffragio: sed
cogentibus meritis et angelica gloriose admodum
revelacione conscendit: utque veracem sanctarum soli-
tudinum terram scias. Huiusdem in finibus & Ro-
manus & Domitianus primum solitarii heremite:
post abbates celeberrimi claruere. atque ut transma-
rinas solitudines transalpinis misceam: Vrfacius se-
culari primum cognitus milicia: illa post reiecta: no-
cior Christi miles apud Nicheam bithinie: solitariam
vitam: non sanctitate tantum: sed miraculis claram
egit. Sed iam satis exteras solitudines circuiimus:
ad italiciam redeundum est.

De Carlomano.

Vis non eius quem magni vocant Caruli
patrum Carlomanum memoret: qui cum
Pipino fratre regni particeps: et regno si-
mul & regnis curis tedens Romam adiit ociandi pro-
posito: Atque ibi monastico habitu assumpto Silue-
stri latibulum Soractis montem petiit. ubi cum vo-
tiua requie biennium exegisset: tandem quia crebro
et nimis honorifico peregrinorum sue patrie concursu

locus: huius ut qui Romam petentibus secus iter longeq; notus atq; conspectus est. nimius indies solitarius votoq; suo conueniens visus erat. ad secreciorem atq; semociorem Benedicti domum Casinense cenobium comigravit: Ibiq; quod optabat & querebat: fratre interim ac nepote pro caduca sede laborantibus: & quietas latebras & tranquillum vite finem habuit.

De Romualdo

Requitur hunc alius etate posterior: merito autem prior Romualdus Rauennacium urbis nobilissimus incola: et illustri ducum stirpe progenitus. Hic ab adolescencia: quauis opus & etatis & generis insolencia tumidus & deuinctus illecebris: animo tamen assurgens: inter illius temporis voluptates: & iuuenilia studia: sanctam semper solitudinem suspirabat. Itaq; dum venanti sepe taciti nemorum recessus occurreret: celesti mox desiderio percussus herebat: atq; ad se versus aiebat. **Q**uod delectabilis: quod tranquillus: & quod deo seruire volentibus optimus locus: quanto melius hic amici dei quam in urbibus habitarent. Itaq; generose indolis adolescens ad captandas feras profectus in siluam captandarum cristiani negotium animarum: iam florenti necdum matura pietate cogitabat: neq; vero diu inefficax cogitatus esse potuit: ut quem spiritus sanctus aleret assidue & augeret. In ipso ergo etatis flore gloriam voluptates: opes: patrem: patriam: mundum denique & seipsum talem fugiens: ut se alium inueniret: totum ad heremite solitarie studium se conuertit. et primus illi quidem ex seculo exeunti: hanc procul a patrie membris ad Casinense cenobium saltus fuit. Inde autem exacto ferme triennio: fratrum vicis offensus abscessit. et ad marinum quendam solitarium degentem in regione venetorum: sanctum utique simplicemq; homi-

nem quem per famam nouerat: deuotissima raptim
humilitate perrexit. eumque preceptorem ac magi-
strum fidelem: potius quam discretum: patientissime per-
tulit. eiusque non solum verba: sed verbera tam equa-
nimis at submissus excepit: ut eum ipsum meritum
in stupore cogeret. qui deinde secum magnis & bo-
nestis ex causis: pro salute anime scilicet **V**rsioli ve-
netorum ducis: & ducatum & seculum hiis comiti-
bus relinquens: transgressus in gallias: breuique post
tempore in **R**omualdo spiritualium virtutum incre-
menta conspiciens. discipuli tandem sui: discipulus
fieri non erubuit: & qui paulo ante preceperat obe-
diret. Inde autem multo cum dolore gremium illarum
inter quas aliquantum tempus exegerat usque adeo:
ut de eius eciam sede cogitaret: quas dum nec inui-
cem quietim tenere poterant: mortui saltem corpore
thesauri instar ingentis ad presidium sue patrie re-
tinerent: simulata demencia elapsus: & sic in ytalia
non minus iustus reuersus ex causis: quam abierat: sed ali-
quanto eciam iustioribus ut videlicet patrem suum
Sergium imminenti anime periculo: tempestius eri-
peret. Ipsum quidem qui in monasterio sancti Seue-
ri prope **R**auenam susceptus in monachum fuerat:
religioso iugo colla subducere meditantem: ut nun-
ciatum illi erat: et ad seculum redire properantem
reperit: cum nil verbis ac precibus ageretur: non pa-
trem cui subesset: sed monachum cui spirituali pre-
esset auctoritate considerans: salubribus vinculis pe-
stiferum coercuit appetitum: pie seuerus in paren-
tem: ut eum patris eterni seueritate liberaret. suc-
cessitque feliciter. Nam **S**ergius malis admonitus: ad
cor rediit. et castigacionem non ut filii: sed ut patris
amplexus: mira compunctione propositum immuta-
uit. Atque ita in virum alterum versus est ut mox &

lacrimis peccata dilueret & beatifica visione recrea-
tus: amatum simul pondus corporis: & optatos mū-
di laqueos votiua morte desereret. **L**ongum est de
inceps laboriosam viri miliciā: sub seruicio Ihesu cri-
sti: deuotosq; discursus: non ytalicos modo vel trans-
alpinos: sed etiā transmarinos verbis amplecti. **Q**ui
tam crebri ac difficiles fuerint vt ab illo qui vitam
eius descripsit: meruerint excusari. quia scilicet ad
hūc virum ne quēquam latitare cupientem vbicūq;
terrarum esset: innumerabilis deo seruire cupientiū
turba confluerit: non humilium modo: sed illustriū
vt quociens locum vnum suis monitis **C**risto ques-
ta familia impleffet: rectore illis iposito necesse ha-
beret: omnis expers desidiē: & quietis inscius: in lo-
cum alterū cōmigrare. **S**anctissimus animarum pa-
stor: nouum domino suo gregē nouis in pascuis que-
siturus: longum preterea nominatim exequi: quot
quā claros cristo seruos sibi discipulos ambiēdo que-
sierit: in quibus & duces & comites & filii comitū
fuerint. **Q**uin & ipse non an? imperator **O**tto: licet
hīs differens atque procrastinans: votum in sancti
manibus viri factum implere: preuentus morte ne-
quiuerit. longum denique quibus in locis habitaue-
rit: quas heremos discipulis sanctis impleuerit: que
deserta frequentauerit: quā templa construxerit:
in quibus preclarissimū nomen habet heremus **C**a-
maldunensis **A**retinis in finibus: cui? ille & loci &
ordinis institutor ac princeps fuit: tanta deuocione
singula faciens: tantis ieiuniis: tantoque cibi laucio-
ris abstinēcia: ipse gule sue illudēs: tantis suspiriis:
tantisque cum lacrimis: eoque impetu: atq; ardore
animi: quem nullus vnquam stilius equauerit. ea de-
mum solitudine: tam iugi: tāque anxia & vsque ad
vltimum indefessa: vt more cesareo: sed intencione

55

alia: nil actum credens: dum quid superesset agen-
dum: his sacris edificiis ad exitum vix perductis:
semper incipiens ac festinans: noua iaceret fundamē-
ta: prorsus quasi totum orbem vnam heremum om-
nes homines monachos facere decreuisset. **E**t hec i-
ter quas persecucionem molestias: non demonū mo-
do sed hominum: et presertim suorum quam paciē-
ter tulit ac fortiter. Quanta illi in aduersis alacri-
tas atque leticia: magnum solide mentis iudicium:
& in statu quolibet frons vna perpetua serenitate
notabilis: quod inprimis scilicet **S**ocrati: **L**elioque
tribuitur: quibus hic sanctus de quo loquimur: vni-
formitate par fuit. pietate autem ac religione supe-
rior. Quanta vero huic oris claritate iuncta esset au-
ctoritas: et nescio quid diuinum in illius vultu: ve-
nerabile pariter ac tremendum: quo & boni illū co-
lerent & timerent mali: magni licet ac potentes &
tanquam corā deo positi contremiscerent: vsq̃ adeo
vt imperator **R**omanus **O**tto iunior eum familiari-
ter ac reuerenter inuiseret. inq̃ illius lectulo p̃ no-
ctem conquiesceret. **E**t imperator alter **H**einricus
cum vir sanctus ad eum & illius & discipulorū suo-
rum precibus expugnatus: vix venisset: sibi let⁹ ac
venerabūdus assurgēs: pio suspirio in hec verba pro-
rupit. **Q**utinam esset anima mea in corpore tuo: &
imperialium comitū viro dei circumfusa acies: atq̃
humiliter ea pellicie qua ille erat indutus pro caris
ac sanctis reliquiis in patriam relatura: non sine il-
lius graui merore: deuota vndiq̃ certatim impor-
tunitate decerperet. opinatissima factitate barbari
cos eciam spiritus molliente. **A**d hec & **R**aynerius
Tustie **M**archioneque īperatoris: neq̃ cuiusquam
mortalium quantum **R**omualdi solius aspectum se
metuere fateretur. **N**eq̃ illo presente sibi omnino

linguā, aut ingenium cōstare. **P**ostremo quæ per il-
lum seu viuentem seu defunctum diuinitus sunt ge-
sta miracula: que presentis dei potencia ac virtute
geri multis & claris innotuit argumentis: illis duo-
bus inter plurima: q̃ & **G**regorii cuiusdam fratris ī
tollerabilem capitis dolorem solo sanauit anbelitu.
et alterius nō dolorem: sed insaniā vno pepulit oscu-
lo. qui curatus: se mox quidem: vt sacra viri labia cō-
tigisset: vehemencioris aure spiritum sensisse: illius
ex ore prodeuntem asserebat: quo afflatus subito sa-
lutē pristinā recepiisset. Id sane quid aliud fuisse cre-
diderim q̃ spiritū illum: qui vbi vult spirat: quo pro-
fecto vir deo acceptissimus plenus. **L**onga inquam
h̃ relatu & minime necessaria: cum ab illo ipso quem
prediximus eius historico contemporaneo et cōciue
suo sanctitate ac sciencia viro insigni: & ipso quoque
solitario: de quo sine medio post hūc dicam. de hīs
editus liber extet. **S**umma igitur comprehendat rem
siquidem e centum viginti annis quos habuit vite:
viginti primi in seculo acti sunt. tres in monasterio:
cuius regimen coactus accepit: nolensq̃ deposuit. re-
liquis omnibus septem & nonaginta heremitam vi-
tam duxit semper vigilantissimus: nunquā cessans
vbique fructificans. et vt de illo scribitur sterilita-
tis impacientis: ac propterea omnibus locis & tempo-
ribus: toto corpore: totaque anima ad nichil aliud q̃
ad lucrum sollicitus animarum. **A**d extremū vero
morbo victus ac senio: ad ytalie notam partem vel
vmbrie regionem: et ad monasterii vallis: quæ de ca-
stro dicitur quod ipse construxerat: et vbi ante vi-
ginti annos moriturum se predixerat: sicut ad hospi-
cium fessus viator ad vesperam properauit. atq̃ ibi
tandem post lōgissimos labores exactos: feliciter re-
quieuit. et quod nescio an de alio quā de **P**aulo pri-

58
mo heremita legerim solitariam vitam solitario fi-
ne concludit. Ultimam enim & diei illius & vite sue
horam: sciens adesse fratribus: qui aderat: egredi
iussis: et mane primo reuerti: pia illos fraude deci-
piens vt qui solitarie Christo seruierat: solitarius ad
Christum: et mercedem sui seruicii reposcendā iret.
sefe & beatum spiritum languidūq; corpusculū re-
collegit: atq; ita in comitatus hominibus comitatus
angelis hinc abiit ad eternam vitam.

De Petro Damiani.

Petrus nūc occurrit ille qui Damiani cogno-
mē habet. quamuis de hoc ipso & de vita re-
busq; viri huius agencium discordia multa
sit: q̄ eum alii e solitudinis ocio ad ecclesiasti negotii
curas: contra alii ex ipsa curarum area: strepituque
negociorum ad ociosi silentii pacem trahūt. Vtraq;
vite huius commendacio: seu tanto illū officio dignū
fecit: seu ipsa digna visa est que tanto fastigio prefe-
reretur. Alii rem permiscēt. Nam cum exactius ve-
rum querēs: vsq; ad cenobium vbi is floruit iuissim:
qui in comperta omnia religiosorū loci illius asser-
cione didici: fuisse eū primo solitarium: inde alcius
euectum. demū vltro ad solitudinē rediisse. Quod
si ita est: & iudicium eius extremū patet: et in vnū
exemplum solitudinis geminum deus cogit: que ta-
les viros seculo commodat: eosd emq; sic recipit. Ita
vero esse vt credam: epistole quedam eius hortant:
quas nunc maxime hīs auditis ad memoriam reuo-
co. diuersis ille quidē tēporibus: & alio atq; alio vi-
te statu edite: quarum in aliis vt mihi videtur ocu-
patus: ocii requiem suspirat. in aliis ociosus trans-
acti negotii quietudinē recordatur. Huius michi
nunc certior memoria. Ceteris igitur que extra p-
positū sunt ommissis: vtique inquā Petrus hic: quan-

tum ex nouissimis eius scriptis elicio **R**omani car-
pinem non sine laude possiderat vir haut dignitate
clarior quā lingua. quid tamen & hic consilii cepe-
rit iam audies: siquidem statum illum: pompasq; se-
culi: cōtribulibus suis linquēs: ipse ytalie medio ad
sinistrum **A**pēnini latus: quietissimam solitudinē:
de qua multa conscripsit: et que uē tūc adhuc fōtis
auellane nomen seruat: perituris honoribus preferē-
dam duxit: vbi non minus gloriose postmodum la-
tuit. quam innotuerat primum **R**ome. **N**ec dedeco-
ri illi fuit alti verticis rutilum decus squalenti cili-
cis mutasse.

Petrus de **M**urroñ papa **C**elestin⁹
N Vius Petri clarissimum faceret raritas ip-
sum contemptum: nisi eū petri alterius **R**o-
mani pontificis: quem **C**elestinum direxe-
runt recentior contēptus & clarior obscurasset. qui
pontificatu maximo velut mōtifero faste deposito:
in antiquam solitudinem tam cupide repedauit: vt
hostili compede liberatum crederes. **Q**uod factum
solitarii sactiq; patris vilitati animi quisquis volet
attribuat. **L**icet enim in eadem re pro varietate in-
geniorum: non diuersa tantum: sed aduersa sentire.
Ego imprimis & sibi vtile arbitror & mūdo. **V**ter
que enim propter inexperientiam rerum humana-
rum: quas multa diuinorum cōtemplacione neglexe-
rat. longumq; solitudinis amorem: periculosa esse:
anceps & turbida poterat altitudo. **N**am quid **C**ri-
sto visum sit miraculum: quod per eum deus osten-
dit: qui post renūciacionem primus illuxit iudicio:
quod profecto non fieret: si quod gestum erat diui-
nitas nō probaret. **E**go prorsus altissimi cuiusdam
& liberrimi: & iugum nescientis vereq; celestis ani-
mi factum reor. atq; ita scēcio non potuisse id ab ho-
mine fieri: nisi qui res humanas iusto precio esti-

masset. quicq; tumidum fortune caput pedibus sub
iecisset. **A**mbrosii patrocínio locus eget: ex eo pre-
sertim libro: quo ad vere humilitatis obseruanciam
sacram virginem **D**emetriadem cohortatur. **N**on
vt dilecto res inquit huius seculi putant parui cor-
dis: aut segnis est animi: terrenas opes spernere: ho-
nores accidiuos fastidire: nec ibi gloriã querere: vbi
laudatur peccator in desideriis anime sue: et qui ini-
qua gerit benedicitur. **V**nde si vere intelligatur cõ-
temptus iste rerum presencium: ad que tendat: &
qualia concupiscat: nichil huius mentibus rectius:
nichil inuenitur erectius: quæ sacratissimis deside-
riis vniuersa transcendunt. neque ad vllã creaturã:
quamuis potentem atque mirabilem: sed ad ipsum
omnium visibilium atque inuisibilium ambiũt crea-
torem. cui appropinquare clarescere est. quẽ time-
re gaudere est. cui seruire regnare est. **H**uius preco-
nio laudis qui vsquã queso: seu quis vnquã dignior
Celestino reliquerunt. alii nauiculas suas: ac recia:
alii possessiunculas: alii thelonium: alii eciam regna
vel regnorum spem: secutique **C**ristum dominum:
facti sunt apostoli. facti sunt sancti & amici dei. **P**a-
patum vero: quo nichil est alcius: rem tam exopta-
tam: cunq; mirabilem vt ab admiratione: ac stupore
dictum ferãt. **Q**uis vlla etate: presertim exquo tan-
to in precio esse cepit: tã mirabili & excelso animo
contempsit: quam **C**elestinus iste pristinum & no-
men & locum & amicum bonis moribus: egestatem
appetens: atque dum celũ suspicit: terre immemor.
Quem in statu quolibet eque deo placitum: quis nõ
videt: qui mira eius opera: sed alio digna stilo: trifa-
riam distincta perlegerit: que gessit: aut antequam
ascenderet: aut postquam descendit: aut dum sedit
Quid miri autem: si virtus operũ non defuit. cuius

& animi tenor vn9 & qua licuit vite mutacio nulla
fuit siquidem in supremo rerū culmine: et inter an-
gustissimum ac papalem talamum: angustā sibi be-
remiticam cauernulam meditatus: in alto humilis:
inter turbas solitarius: iter diuicias pauper vixit.
Adde quod & statim ab inicio temptauit fugam:
cum discipulo quodam suo **R**oberto **S**alentino tunc
iuuene: sed ī opina & subita populi multitudine cir-
cumuentus: cum euadendi nulla spes esset: in disci-
pulum versus quesuit. an se ad excelsa tractum &
coactum sequi vellet. **I**lle autem qui a magistro di-
dicisset mundum spernere: **C**ristum vero & quibus
ad **C**ristum itur: virtutem: pacem: silentium & so-
litudinem amare. quod ait: vt & latori & periculo
meo parcas. meq; potius celle inopis & tuti oculi suc-
cessorem: q̄ diuitis a solite glorie participem velis.
quoniā & factum est. **S**ubstitit enim patre **R**omā
abeunte cuius non multo animam: post e tarcere ge-
mino: ad sidereas scandentem sedes conspexisse dici-
tur. ignarus rerum & miraculo stupēs atq; interro-
gans. an se tunc insequi: an quid aliud agere iuberet
Quē ille vt in solitudine perstaret admonuit. et sic
celum petēs inter verba disparuit. **D**iscipulus autē
ille consilii memor: vsq; ad tempora nostra perueni-
ens: et dierū plenus ante hos paucos annos: post ma-
gistrum abiit. magna quidem apud suos sanctitatis
opinionē & mirabilium fama operum relicta. **S**ed
ad **C**elestinum redeo: cuius ascēsus q̄ mestus: quāq;
contra animum suum esset: descensus letus et spon-
taneus declarauit: **A**udiui narrantes qui viderunt:
tanto illum fugisse cū gaudio: eaq; signa leticie spi-
ritalis: oculis ac fronte gestantem: dum a conspectu
consilii: iam tandem sibi redditus: ac liber abcede-
ret: quasi nō humerum blando oneri: sed collum di-

ris securibus subduxisset. utque eius in vultu nescio quid angelicum reluceret. nec immerito. **N**orat enim quid repeteret. nec quid dimitteret ignorabat. **C**erte a laboribus ad requiem: ab insanis disceptationibus: ad diuina colloquia remeabat. liquebat urbem: ibat animo. et nisi successoris hastam obstaret: pedibus ibat in montem hispidum fateor: ac preruptum. **S**ed unde sibi planum iter esset ad superos: cum quo uti nam vixissemus. **Q**uid idcirco precipue de hoc vno inter tot solitarios optauerim. quia nusquam rei optate propinquius notum erat. **N**eque enim disiungimur interuallo. modicumque vel cunctandum illi: vel nobis accelerandum fuit: ut inter hoc vite pariter ageremus: quod ille cum patribus nostris egit. **E**t quam breui spacio temporis: per omnem ytalie tractum usque ad **A**lpes: quod ab eodem instituti ordinis conuentus sacri: iamque ut audio **A**lpes ipsas: deuotio propagata transcendit. durat religiosa successio. durabitque & quos in solitudine genuit: viuunt nati cum in palacio geniti. quosque vel ad ecclesie cardinem: vel ad alios gradus extulit. iam pridem omnes obierint. tanto stabiliora sunt sacre solitudinis fundamenta: quam seculi irrideant. **L**icet igitur qui vident: quibus pre fulgore auri & purpure squalidus opum spector: et paupertas sancta sordebat. **N**os hominem hunc miremur: interque rarissimos numeremus. damnusque vocem non vidisse. cuius visio lucrum ingens: exemplumque clarissimum prestare poterat: alcioris vite confragosa temptantibus. **C**eterum presens fama: consecratumque viri nomen: et laudatoribus suis fauent & arguunt insudantes. **G**racias autem deo: tam magno muneri particeps facti sumus: ut hos duos petros emulis carituros: et pusillanimitatem huiusmodi sine exemplo nostri temporis futuram sperem.

Tractatus de lamentacione terre sancte.

Ed ecce quod non putabam rursus vocor i
Gallias: dumq; inter solitarios claros viros
transeo. tertium quendam **P**etrum se pre
terire non debere: velut a tergo vociferantem emi
nus audire mihi videor: cogorq; subsistere. Is est **P**e
trus heremita: qui olim in territorio **A**mbianesi so
litariam vitam duxit: qualem sane non latuit. **D**u
enim indignari & irasci iam **C**ristus inciperet. be
reditatem propriam tam diu suis & nostris ab ho
stibus conculcari: nō vlli regum cristianoꝝ pingues
somnos in plumis: purpuræq; captancium: non **R**o
mano pontifici **V**rbano: graui licet ornatoq; viro oc
cupato tamē. **S**ed **P**etro iopi ocioso solitario & hu
miliore grabatulo quiescenti: quid fieri vellet ape
ruit. **P**rimo quidem inspirans: vt trāsmarine pēgri
nacioni se festinus attingeret presenti miseriaꝝ spe
culo: pio promptior negocio: futurus deinde: dum
quo iussus fuerat puenisset. et **S**ymeonis qui tunc
patriarcha Ihero solimitan⁹ erat: ceterorūq; fideiū:
miserando seruiū: ac sacroꝝ tristi ludibrio locorum:
cōcuss⁹ ac gemēs: & oraciones vigiliasq; nocturnas
agens: tandem supra nudum ecclesie pavementum
sōmno succubuiisset. consopito iterum **C**ristus appa
ruit: iubens vt ad vindictā sui non inis pastores ac
principes catholicos excitaret. **T**antā vero legacio
nem: tāq; sup vires suas: quā deuote susciperet: quā
impigre: quāq; fideliter executus sit. **C**ristoq; piis
conatibus aspirante: quā votiuē successerit. non est
huius tēporis exponere: presertim cū & stilo tolle
rabili & sermone vulgari duobus nō paruis volumi
nibus: ea res in populis eciam nota sit. **E**t si de hoc
quoq; scribenciū varie affectos animos videā: sed se
quor indubiis: quibus potius credendū scēcio. et q;

rerū nō hominū studio agi reor. atq; utinam qualis
exit⁹: talis euent⁹. **E**t ut felix **C**risti vlcio: sic per-
petua fuisset. neq; peccatis hominū e tanto victorie
successu ad antiquas miseras reditū esset: eo fedi⁹:
quo iterū amisisse quod nostrū erat: quā non recupe-
rasse deformius nobis: hostibusq; formosi⁹: et nobis
spei minoris: illisq; maioris aduersum nos: vel custo-
die in posterū vel crudelitatis occasio est. Nunc ve-
ro quid desleam: aut quid querar presepe: caluariā:
busti saxum: oliueti montē: vallemq; iudicii: & reli-
qua dilecta singulariter loca: vbi homo fact⁹ est: &
in lucē edit⁹. vbi natus vagiit. vbi infans reptauit.
vbi puer lusit. vbi vir docuit. vbi viuificū nobis spi-
ritum exalauit. vbi exanimis iacuit: surrexitq;. vbi
ad inferos descendit. vbi conscendit ad superos. vbi
postremo viuos & mortuos irretractabili sententia
iudicabit. **T**erram maiorib; nostris promissam: no-
bis exceptā: nobis debitā si viri essem⁹ spei nostre fi-
dem: arram patrie eterne: nūc egipciac⁹ canis tenz.
Hleu quid pter gemitū & querelas relictū est mise-
ro. quādo & nostri reges: nil nisi delicias: & nostri
pōtifices nil nisi diuicias amāt. **P**opuli vero vel ser-
ui flent: vel insaniunt liberi. et omnes quæ sua sunt
querunt. qui **C**risti autē: null⁹: cuius peculiare ma-
trimonium spectantib; nobis: ociosq; sedētibus la-
ceraſ. **Q**uid loquor: aut qd omniū occupatissimos
ociosos voco. Immo vero dū fremim⁹ et meditamur
inania. dū ceno volumur: ac libidinibus exercemur
et nitimur profugas retinere. dum nummos paupe-
rum numeramus atq; abdimus. dū supuacuas & in-
eptas turres in nouissima **B**abilone cōstruim⁹: vt ce-
lotenus scandat ruitur a superbia. **H**umilimā **C**risti
sedē non est qui tueat aut vindicet. **D**eniq; dū fra-
tribus nostris insidiamur: impiis hostibus incusto-

ditum & inermis latus obuium. aditūque prebui
mus in thalamū regis nostri. crimen ingens & no-
strarum roncium pudor eternus: quibus **C**risti
vexillū impudēter affigim⁹: vt tam magnifice **C**ri-
sti iniurias vlciscamur: quas ipse nutu quidē posset
vlcisci. et fortassis vlciscit̃ secreciores iusticia. ex al-
to tamen interea prospiciens fidem nostram.

De inutili exercicio regum terre

Nos autē: vel torpemus: vel ardemus. ecce
nunc vt in expleta cupidine & flammante
odio: d̃ profane seu barbarice telluris angus-
tia altricant̃ reges & principes terre. et esto con-
ueniant in vnum. quid inde publicū bonū speres.
Nunquam **H**erodes et **P**ilatus: nisi aduersus domi-
num et aduersus **C**ristum eius: atq; illius iussu con-
uenient. qui stent forte somnoq; & voluptatibus in-
cūbent. turpia lucra captabūt. et subiectos quos ar-
mati spoliant: togatim spoliabūt. dumq; necessitas
belli est licencia pacis erit. **C**ōiugem & sobolē om-
nes diligēt. deū nullus ac proximū. par corporum
cura erit et incuriositas animarū. **A**urum gemmas
preciosasq; suppellectilem aggregabunt. virtutū
ornamenta despicient. amabunt proprios agellos.
pro hīs pugnare & digladiari & perire non metu-
ent. **N**emo erit qui terre sancte vniuersali dī pen-
sio moueat̃. **C**ur queso: nisi quia verissimū est quod
dixi hec singulorū videntur esse. illa autem **C**risti.
ista creatoris ac liberatoris nostri gloriam spernen-
tes: nostram querimus. **N**ec redit in mentem: hīs
olim moribus celo cecidisse **L**uciferū: quib; nos ce-
lum hodie speram⁹ ascēdere. **Q**uod si ad credendū
verbis es tardior. vtq; rebus credes: que mentiri
vt dicitur non solent. **C**ircumspice oro et percurre
provincias. et quere quid agat apud nos. **C**allus et

60

Britānus litigant. Quinq̃ iam lustra voluuntur: ex
 quo non **C**ristus & **M**aria: sed **M**ars et **B**ellona in
 ter illos reges regnant. **C**ūq̃ iam ferrū vtrinq̃ lē
 tescat: nihil ferrei animi molliunt̃. necdum ymber
 sanguineus tantas irarum leuit ardores. Itaq̃ tam
 & si quod inopinabile apud vos & proauos inaudi-
 tum erat. hunc modo longe nostrorū regum maxi-
 mū multo impar hostis in vincula traxerit. nec for-
 tuna āplius tanti regni pondus ferri potuerit. **N**ul-
 lus tamen ideo rerum finis primogenito capti re-
 gis arma retentante. **V**nde vt vides nunc maxime
 bellū tonat. nunc ex integro regū coeunt exercit⁹.
 et **C**risto refundēdus sanguis inuidie consequitur
Hyspanus ille maior heret. et per ignauia finit inē
 suos fines fratres proch pudor angusto in scopulo
 maiestātē **C**risti nefarie blasphemari. **H**ic vero qui
 littora nostri maris incolit: nil preter aurū **V**eneto-
 rum: at sanguinē lanuensium sitit. et cogitat auari-
 cie imperio illoꝝ satelles: horum hostis: ab illis au-
 ro vinctus: ab his ferro vinctus. **I**lle autem extre-
 mus regum: sonoris ac refluus **O**ceani fluctib⁹ ob-
 forduit. vt de tam longinquo suspiria nostra nō au-
 diat. et in occidēte vltimo sepultus: quid agat ori-
 ens non curat **De ignauia Romani Cesaris.**

Cesar hic noster raptos dyademate in **G**er-
 maniam abiit: patriis latebris: & in nomi-
 ne contemptus imperii: cuius extrema mē-
 bra complectitur caput spernens. quem recupera-
 turum perdita spe **R**abanus suum seruare non au-
 det. nullosq̃ fugiens persequente sponte sacros am-
 plexus: et pulcre facie horret **I**talie: tanquam sub
 celo non aliquid sit pulcrius. **A**rguit eum fateor il-
 la callens et temeraria fides mea: que summa eciam

perflere non metuit. Excusat se & ecclesie iura se
se iurat: ne amplius q̄ vnum diem Rome ageret. **O**
infamem diē. **O** pudendū fedus. **O** superi. **En** iur-
iurandum. **En** religio. **En** pietas. Romanus ponti-
fex ita Romam suam deseruit: vt eam nolit ab alio
frequentari. et de hoc cum Romano imperatore pa-
ciscitur. Quid loquar: nescio. et si scirem: tacere con-
siliū est. Vnum est quod me tacito res loquatur.
Quoniam qui habitatorem vrbi eripit: aratorem si
posset induceret. quod quā iuste velit vide it: Ger-
mania nil aliud studet q̄ stipēdiarios latrones: in rei
publice exicium armare. et e suis nubibz in nostras
terras ferreū imbrem pluit. dignū non inficior. q̄
volentibus accidit: Italia suis ipsa se iuribus cōficit.
et si quando respirat auri amor: **Cristi** amore poten-
cior animos occupat. et per omnes terras ac maria
distrabit. **Grecia** vel suis erroribus: vel nostris ad-
uersa superbis: ouile pristinum & in pascua nostra
contemnit. **Qualiter fides catholica fuit**
per vniuersum mundum dilatata.

Iam de regibus aliis ac terrarum dominis
deque pontificibus nostris loqui: superua-
cuus labor: vulgata sunt omnia. **Et** hic qui-
dem Europe status: piget hinc longius proficisci.
sed attingēda sunt vulnera: quanquam procul a ca-
pite & vitalibus membris: situ tamē & longa segni-
cie putruerunt. **Augustinus** quidem oriundus ex
Affrica in confessionibz suis: **Homeri** librū sibi diffi-
cilē dicit: q̄ ex ternis **Virgilii** faceciis: qđ suis hoc
est latinis litteris scriptus est. **Atqui** nunc **Affricā**
metire: & a **Nili** alueo: ad talanticum oceanum: vo-
lucris meditatione perambula. **Puto** nullum tibi re-
peries: qui litteras nostras norit: aut diligat: nisi p-
egrinus forte vel mercator vel captiuus sit. **Ieroni-**

mus ad **E**uandrum scribens: post **G**allias atque **P**ri
tānias prouincias nostri orbis **A**ffricā: & **P**ersidem
& orientem & **I**ndiam: omnēq; barbarie vnum **C**ri
stum adorare confirmat. vnam seruare regulam ve
ritatis. Id quā verum hodie sit: ne dici quidem ex
pedit. **S**ed vt recensius testimonium nostri dedeco
ris attingam. **N**onne **G**regorius quodam loco gra
tulatur & exultat: q; sua etate **A**sia tota iam crede
ret. **N**ūc heu vt a leua **T**anais vsq; ad dexterā **N**ili
ripā: per **E**oi littoris amplissimos flexus: ambiēdo
peruenias. et quicquid illos longe distantes mundi
terminos: nostriq; maris equor interiacet. siue ter
rarum siue hominum excucias. quamuis adhuc for
te aliquis ibi sit qui **C**risti nomē in ore habeat. qui
tamen veram **C**risti fidē habeat in corde: nisi ex eo
dem genere qui peregrinatione: merce: vel carcere
teneantur: nullus vt arbitror est ibi. **S**ed vt notissi
me veritati quartus nunc etiam testis accedat: **C**er
te in hanc veram **C**risti religionem suis temporib;
concordasse omnes ecclesias: non solum in **H**yspania
& **B**ritānia: vt incipiam⁹ ab ultimis: necnon **G**al
lus: **I**talia: **S**ardinia: **C**ipro: **C**reta & **D**almacis cō
stitutis. sed in **C**apadocia etiam & **M**isia & **M**ace
donia: & vniuersa simul **H**elladia. **I**nsup & vniuer
sa **A**ffrica **P**anphilia **L**icia **I**sauria: & in omni **E**gip
to: & **L**ibia & **P**onto: totoque oriente: preter pau
cos **A**rrii sectatores ad Iouinianum augustū missa:
fideles **A**thanasii testatur epistola: nō famam sequē
tis: sed compta referentis. et vt ipse ait. experimē
to sententiam omnium cognoscentis: et litterarum
pignus hominumq; noticiam habentis. **S**in plurib;
testibus res eget **A**mbrosius secūdo vocationis om
nium gentium libro: et post eum **A**ugustinus ipse ī
psalmo quinto & nonagesimo: **C**ristiane fidei lacio

res. quam **R**omani imperii fines ponūt. nec peruenire potuisse: iugum populi ferro regnātis: quo regnantis a ligno peruenerit fides **C**risti. Id si de vero imperio loqui eos constat non de isto: quid iam nō imperium: sed imago quedam & imperii vmbra est. **V**tinam nostris quoq; temporibus verum esset. profecto non tota insaniret **A**ffrica. non **P**ersis. nō **S**iria. non **E**giptus. non **A**sia fere omnis. nō deniq; qđ est grauius maxima pars **E**urope. **R**omano enī imperio illi antiquo: vt preclari testantur auctores nihil omnium defuit nisi modicū **O**riētis. nobis beu prope omnia defunt: nisi modicum occidentis. **Q**uibus tum per se singulis: tum simul omnibus. in hac ipsa querimonia: quanta insit auctoritas ac fides: neminem tam infidelem tamq; habentē puto esse: qui non sentiat. **Q**uicquid tamē hii omnes dicūt: et pl9 a principio per omnes inquit terrarum ptes: quos homines incolunt sacra cristiana tradunt. **D**ictum breue: sed flebile: nobis & quo facile damni tocius tumultum meciare. quanquam quid testimonis singulorum nitor ecclesiastice relegantur historie. q; ibi ante annos mille catholicorum nomina presulū: a septētrione vltimo vel oriente vel austro: ad roborandum vigilandūq; sacrum **C**risti dogma coeuncium occurrent. vbi hodie: non dicam nullus **E**piscopus: sed ne **C**ristianus quidem vir inhabitet: **E**t vt leuiora preteream sileamq; alias: quibus principū par exitus ipsa venerabilis vrbs **N**icea: vbi apostolicum fidei fundamentum ab illis veri opificib; tot iam sacris senibus tanta ratione: compactū calce atque vallatum est: simul & tota **B**ithinia: cuius illa pars est: ab hostib; fidei possident: ita reguntur ea nostris principibus reipublice cura est. sic aliena concupiscimus: vt nostra perdamus vergimur. **S**ed

in aliis quidem facile meipsum silencio aut obliuio
ne consolet. **T**ibi quid dicā prodita aut deserta Ihe
rusalem: hoc vulnus assidue recēs in oculis & in frō
te gestamus. hoc tegi dissimularique nullaten⁹ po
test. aliquam quoque facilius damni sarcinam ferim⁹
quam pudoris. **C**eterum hec salutis spes: hoc
studium glorie: sic calcantur sacra. mēbrisq; languē
tibus nostrum caput impune nunc ab **E**gipciaco ca
ne discerpitur. et insultant pedes impii sanctuario
Ihesu cristi: eodem ipso propter nostrum dedecus:
vel suas iniurias patiente: vel vt dictum est forsan
occulcius vindicante. **E**t est in tot tam publicis ma
lis quisquam: qui veterum **R**omanorum glorie de
trahere: talibusque mēdaciis suum os inquinare au
deat. **O** nos prorsus indignos: quibus tanto celi fer
uore tam nullis omnino meritis sit cōsultum. **O** ve
re gratuita dei dona. dic enim quanto & estu dolo
ris & feruore animi rapior: & audax dolor: & in
dignatio loquax est: & opima materia querularum
incidit. **De virtute antiquorum Ro
manorum in comparacione regum modernorum.**

Dic pater: libet equidem percuntari: si hodie
Iulius **C**esar ab inferis remearet. animum
illum potentiāque referens: et **R**ome: hoc
est an patria sua viuens vt haut dubie faceret: **C**ri
sti nomē agnosceret: diucius ne passurum credim⁹
q̃ **E**gipcius latro: et pelusiati tam mollis turba ca
nopi: vt ait ille: non dicam **I**herosolimam & **I**udeā
& **S**yriam: sed ipsam **E**gyptum atque **A**lexandriā
possideret dum meminisset olim se: non tiranno im
pio: sed legitimo quidem regi: regnum simul & cō
iugem & vitam abstulisse. terrasque illas vt **C**leo
patre dono daret: suo periculo domuisse non quero

quam id iuste egerit. sed animi vim & acrimoniam
illam miror ac necessariā temporibus nostris dico.
Quam facile enim fidelis effectus: **C**risto suam re-
stitueret: a quo se spiritum accepisse & eternā glo-
riam accepturum crederet: qui illud adulterii pre-
cium donauerit concubine. **A**n si cesar **A**ugustus:
Si vterque **S**cipio **A**ffricanus: **S**i magnus **P**om-
peius vt mille alios taceam: eiusdem cristiane fidei
sacris iniciati: & in eadem vrbe reuiuiscerent: pati
possent: aut primus in **H**ispania: quam multis ante
seculis fluctuantem: nominis sui maiestate compo-
suit. **A**ut secundi in **A**frica: quam tributariam al-
ter fecit: alter euertit. aut tercius sub archo & per
orientem: vt tot colla regum vinculis innexuit. **C**ri-
sti sui nomen esse cōceptui. **S**i enim pro terrena pa-
tria: vere fidei luce carentes: tanta sunt ausi: quod
non ausuros **C**risto duce foeliciter crediderint pro
eterna. **Q**ualiter nostri principes com-
parantur **N**achameto.

Nostri autem principes duces clarissimi ho-
minū: in thalamo forciores leonibus: in cā-
po ceruis timidiore: ora virilia: mulieribo
animis debonestant. ad nocturna bella promptissi-
mi. imbelles ad reliqua. et ad nil aliud animosi: quā
ad luxurie studium: virtutisque odium. quos in ita-
ri nequiunt quoque vel venerari: vel imitari saltē
taciti debuerant: insectantur ac spernunt. **N**ihil au-
tem insoliti est si virtutis exempla: virtutis hostibo
sūt molesta. **A**ut si **M**achameti fautores: vt in mul-
tis in quo q̄ secum sentiunt. **I**lle quidem vt scriptū
teneo **M**echam ex vrbibus ac **I**herosolimam benedi-
cens: **R**omam & **A**ntiochiam maledixit. **E**t quoniā
iuuat impietatum suarum cogitando causas quere-
re. in **M**echa. equidem et **R**oma nihil est quo mo-

uear. **Q**uid enī noui est: si Mecham urbem: mech⁹
& impurus homo dilexit: profanum omnis impieta-
tis habitaculum: dignumq; commaculati & incesti
sui corporis hospiciū. **A**bi enim sceleratus & infā-
mis predo sepult⁹ est: luporum coruorumq; visceri-
bus dignior. **E**t iacet ille carnifex in medio gentis
sue: summo cultu ac reuerencia prorsus indigna. cū
tamen heu dolor: **C**risti tumulus irreuerēter ab ho-
ste possessus non sine graui periculo & infami pen-
sitatione tributi: raro furtim a fidelibus adeatur.
Rursum vero quid miri est si nefande superstitione
artifex: suis artibus infestam almam urbem asper-
sam sacro sanguine martirum: eminentissimamq; ar-
cem religionis ac fidei oderit precipue metuens po-
tissimum venato dogmati suo posse verisimiliter ex-
cidium prouenire. simul id recolens tot inde ruinas
et graues casus: diuersis iam tēporibus: **P**ersis: **M**e-
dis: **E**gipciis: & **C**aldeis: ac maioribus suis **A**rabi-
bus peruenire iustum pene odium sibi conflauerāt
metus & dolor. miror magis si non **N**ilicacas solitu-
dines odio habuit: in quib⁹ audierat **A**nthonios at-
que **M**acharios: tot miracula: tot virtutes: solo **C**ri-
sti nomine peregrisse. **N**ec dubito: & illas odisse eū:
magistrū voluptatū: & tocius ob seue libidinis intē-
torem illud animum tangit: vnde vel amor **I**bero so-
lime: vel **A**nthiochie odium. **S**ed inducor vt suspi-
cer: ciuitatem vbi aduersarium eius **C**ristū: aduer-
sarium plane: quamuis forte de ipso propter maie-
statem & gloriam nominis eius: palam obloqui non
auderet. tot contumelias: tot flagella tam crudelē
mortem pertulisse meminerat: et gaudebat amasse
illum quasi locum: odii sui in **C**ristum inuidieq; par-
ticipem: & se amorem quem ferino in corde pepere-
rat: **C**risti mors: eiusdem resurrectio extinxisse de-

luerat. Sed illam homo insensatus & impius & ce-
cus regnande cupidine non videbat. Anthiochiam
vero odisse q̄ illic primo cognomē **C**ristianitatis ex
ortum esset. quod apostolorum actus indicāt. et **P**e-
trus apostol⁹ **C**risti amic⁹: & cristiane dux & signi-
fer cohortis: illic prima pontificii cathedram con-
scēdisset: quasi harum altera quantum in ea fuit &
Cristum & **C**risti nomen oppressit. altera **C**risti &
nomen & vicarium celebri veneracione sustulerit:
nullum sane locum odiosorem illi quam **B**ethleem
fuisse coniecto. **T**acuisse autem nomen illud homi-
nem scilicet indoctum: natua tamen ingenii callidi-
tate versutum: ne nimis apertas odiorum causas ex-
primere videretur: hactenus gratum mihi & lecto-
ri non gratum puto: diuerticulum prebuerim.

Representacio catholicorum principum.

Umpus est vnde discessimus reuertamur.
Ego itaque mesticie stimulis impulsus: qđ
potui candenti & ignita litterarum acie: in
debilem hanc infamie notam: populis atque princi-
pibus nostris incusserim: qui tot inutilibus: ymmo
damnosis & impiis curis impliciti: honestam hanc
et debitam precipuamque curam patrie negligunt:
patrie inquam eterne nostreq; **I**herusalem: nō ubius
quæ in terris: sed quæ sursum est in celis matris no-
stre: vnde nunc exulamus. cuius imaginem hec im-
portat. quæ si per seipsam extimetur: nec patria est
nostra & meritū cassum passa & grauiore odio dig-
na est quippe: quæ deum suum qui sub veste humi-
li eam saluare descēderat: multis licet & magnis de
nube carnis miraculorum fulgoribus coruscātem:
ausu sacrilegio & cōsensu nefario crucifixit: **E**a quā
uis impietas sibi pestilens mundo vtilis foret: dum
in crucem actum: quasi de loco a' ciori adorandū gē-

tribus demonstrauit.

Pro qua patria sit merito pugnandum.

Non pro patria qualibet audienda sunt omnia. quanquam qui ausi sunt: multis ad celum laudibus efferantur. **L**audatur ex nostris **Brutus**. laudatur **Mutius**. laudatur **Cursus** laudantur **Decii**. **Fabii**. **Cornelii**: quod sanguinem suum pro patria effuderunt. **L**audantur & exteri. **S**imilis enim virtus: non dissimilem laudem meretur. **C**odrum ac **Themistoclen** **A**thene laudant. **L**acedemon **Leonydam** **E**pamuendam **T**hebe. **C**arthago **P**hilenes fratres. **A**lieque vrbes ciues alios: de quibus omnibus si quid senties queris. **C**elestis amanda res publica est: quam non tumultus tribunicii: non successuos plebis: non senatus insolencia: non inuidia simultatum: non bella ciuilia: non extrema perturbant: pro qua quisquis sanguinem suum dedit boni ciuis: et premii certus. **N**on quod ideo hanc temporalem terrenam patriam deserendum rear: pro qua si res exigat pugnare iubemur. **S**ed ita demum: si iusticia regit et legibus equis uiuit. quale aliquo tempore fuisse rem publicam **R**omanorum: **S**alustius: multique alii scripsere. de quo imprimis acriter copioseque disputat **C**icero in his libris quos de republica scripsit. quibus facile consentire: ut tunc etiam dum toti orbi vim faceret: et violentissima videretur iusta esset: qui hisipis qui cogebant expediret cogi. et unum idque non nisi optimum & excellens rerum caput esse: mundo licet asperum certe necessarium foret. nisi quod dicam huic sententiae vehementer obstar: quod scilicet & si inter homines iusticiam obseruaret: cuique ius suum tribuendo: & illis **R**omanis artibus a poeta descriptis pati: more imponendo: parcendo subiectis: et superbos debellando. quamuis ut preclare ait **C**icero idem alibi Impe-

rium populi **R**omani bñficiis teneret: non iniuriis
bella aut p sociis: aut de iperio gererent: exit9 bel
loru essent: aut mites aut necessarij regu: populoz:
nacionu: port9 esset & refugiu senat9. Nostri autē
magistrat9 Impatoresq; ex hac vna re maximā lau
de carpere studerent: si puincias: si socios equitate
& fide defēdissent. essetq; verissimū q illud patro
ciniū orbis terre veri9 q imperiū poterat nomina
ri. quāuis hec inquā erga homines sit sūma iusticia
et innocēcia **R**omanoz illi9 tpi9: acta cōsenserim: in
iustos tñ in deum fuisse nō ambigē. cui nō leue ali
quid: sed seipsos abstulerāt fugitiuoz more seruo9
fui furtū domino faciētes: quodq; grauissimū furti
gen9 cultū dei debitū: eius hostib9 exhibētes. quā
ni mirū iniusticia multo est maior: q si vicino fidus
amic9 aut mancipiū rapere9. **Q**ui locus ab **A**ugusti
no ī sue celestis reipublice libris excuss9 curioseque
trctat9 est. **Q**uod vero si qd nascēdo patriā nactus
iniustā malis morib9: quales fere nūc omnes vides:
vnde p tali sanguinē fudisse laudabilē nihil minus
quippe: qui malis viris: iprobis ciuib9 impunita
tē publicā facinorū: ppria morte quesierit. **H**ūc tu
mibi laude dignum ac memoria quā multis: ob hanc
causā ctigisse quidē legim9. hūc tu mibi per gloriā
viuere dixeris. **E**go & vite prodigū & bis mortuū
dicā qui simul corpus atq; animā: simul hāc vitā p
iecerit & eternā. **C**ontra autē ne lōgius vager p ce
lesti Iherusalē: p patria illa ppetua que beatū nobis
spondet habitaculū. sine fine. sine labore. sine solitu
dine. sine metu. sine vlla deniq; molestia. In qua nil
turpe: nil impiū: nil iniustū habitat. quid nō vlt au
dere vel adgredi iustū esset: si qd pietatis aut iusti
cie esset ī nobis: lam vere vt **P**etr9 a patria: sic ego
lōgius ab incepto peregrinatus sū. hosq; mibi ani

mos vnius solitarii senis occurfus dedit: vt oriētale nostrum obprobriū: occidētis principibz ac populis exprobrarē. **Q**ua in re tā efficax vtinā dextera mea sit q̄ illius lingua fuit. qđ frustra me optare certe scio vereor magis importune nimium. & audacter hec locut⁹ videar inter illos quibus libertas animi: temeritas & veritas: furor & admonicio omnis iniuria est. vtrūq; res accepta erit. **E**go hiis verbis et digressionē hac: leuat⁹ graui & molesto faste que relarū ad susceptē narrationis iter alacrior redeo.

De Iohanne baptista.

Quid vero nunc minoribz imorer. Ille inter natos mulierū maxim⁹ Iohānes sanctus ab vtero quē e sūmo celi fastigio: vētur⁹ ad terrā **C**ristus: vt rex nūcium: vt preconē iudex: vt aurorā dīes: et luciferū sol: premisit non se tutū credidit nisi deserti ātra tenera etate subisset. **F**ecit idē **M**aria post peccatū nō in populis longū cōspici: aut habitare in palaciis elegit: sed patriā fugiēs in has terras velut in orbē alterū delata: p̄seuerāter latuit hic in finē & p̄ domo habuit vdam & concauā illā rupem quā vidisse arbitror. **N**eq; enī procul hinc abest & loc⁹ est sacro quodā horrore venerabilis: ac visitari de lōginquo etiā nō indign⁹. vbi etiā sepe me fuisse & tres olim noctes: totidēq; dies: nō sine voluptate alia q̄ quā in vrbibus capi solet: exegisse memini. **I**llic dulcis ac felix **C**risti hospita: nō ornatricū seruiicio puellarū: sed obsequenciū ministerio angeloz viuēs ac moriēs v̄sa est. **A**t nil tale fecit **M**artha soror dicat aliquis: et tñ sancta est. nō inficior id quidē. sed certe multo sanctior **M**aria quā id fecit. Iure igit̄ ab illo sūmo & īfallibili rez extminatore de optime partis electione laudata est. vt si vez est qđ doctorū hominū habet assērcio: sub duarū soroz

integumento: preter historie veritatē duplicis etiā vite ministeriū cōtineri: nullus dubio relinquat locus: quin cōtemplatiua sollicitē actuosq; vite & Christi iudicio prelata sit: & electione presertim Christi fideiū preferenda. **De Ihesu saluatore nostro.**

Q Vis ergo miret si peccator tot circūsessus ab hostib; tutas cupide fugit in latebras: et imbecillitatis sue memor: & tot exēplis admonit⁹ nō humanis tantū: sed diuinis. Cū enī valida omnia: tñ illud inexpugnabile qđ ipse saluator fons omnium salutariū exēploꝝ: quanq; nec egēs solitudinis. nec frequēcie metuēs: vt doctrinā tñ suā factis instrueret: in montē oratur⁹ ascēdit. sol⁹ orauit. In solitudine ieiunauit. In solitudine tēptantē vicit aduersariū. Post ī multitudine licet volēs ab aduersariis perimēd⁹: in solitudine bis paruo cōuiuio: & pauculis panib; pauciorib; pisciculisq; inextimabilē ac famelicā turbā paut: cū saturitate mirabili: cū ingēti miraculo fragmātoꝝ: in solitudinē tanq; loco cōsolacionis & pacis audita Iohānis morte se cōtulit. Deniq; ī loco cāpestri turbas docuit. In excelsō mōte trāsfigurat⁹ est: vbi supra eum vox eterni patris ītonuit. In mōte etiā pnoctauit orans. Et rursus in montē oratur⁹ ac moritur⁹ ascendit. nō cōtent⁹ nisi parūper auulsus a suis oracioni ppe nouissime magis magisq; solitariū locū quereretur. factō docēs vt & nos actis in rebus solitudinē quereamus. Idem & offerendū regni pōdus respuens sol⁹ ī montē fugit. et nondū tēpestiue mortis piculū in solitudinē declinauit: vt nos & fortune blandicias: & minas in solitudinē fugere: & ex alto cōtemnere doceremur. Quæ si vera omnia: si testimoniis euāgelicis nota sūt. dubitam⁹ adhuc xpiani homines. qđ nobis de solitudine sciendū sit: de qua ita sen-

606
fisse magistrū & ducē & dominū nostrum scimus.
Cuius vt dictū est p̄cursor ab ipso primordio ī soli-
tudinē vitā egit. **C**uius tot amici idem vite genus
& primū elegerāt & postmodū elegerūt. **C**uius po-
stremo mater virgo deo grauida cōfestim ī monta-
na prexit. in solitudinem anteq̄ nascere: sacri vteri
beatissimū pond⁹ ferēs: cui protectioni spiritū san-
ctum ducem fuisse fidelium nullus hesitauit.

His autē & si qua sūt eiusmodi: neq̄ cuncta
cōcludere: vel necessarium fuit his tā parua
licuit: papiro ingēs & solitudinis laus inest:
& ad imitandū stimulu⁹ exēplūq̄. p̄fecto enī quīq̄
hec audet si eodē aspirat idem faciet. nec ad vnum
tēminū diuersa fert̄ via: presertim cū neq̄ rector ne
q̄ cōpendiosior vlla sit. **E**t ni mirū a populis p̄posi-
to atq̄ opinione distātes haut absōnū videri debet:
si vt studioꝝ sic locoꝝ q̄ distācia vel dissimilitudinē
separemur: diuersos animos diuersi habit⁹ decent:
distincteq̄ māfiones. plerūq̄ contraria īfoelicit̄ miscē-
tur: amāda nobis & ī familiaritatē admittēda: soli-
tudo est. Idq̄ nō honestatis tantum: sed securitatis
causa. **V**t enī rarius luxus ī siluis: sic ī vrbib⁹ prara
modestia est. **Q**uisnam vero rationi aut virtuti loc⁹
esse potest: vbi & ī exēplis & cōsiliis malis est īperi-
um. vbi opinionib⁹ falsis occupata omnia & cōsue-
tudinē datū regnū ac p̄script⁹ error: quasi inq̄t de-
lectat & deceat: vbi nō querit̄ qd ī re sit. sed quid
agi soleat aut qd plurimis videat̄: quo fallacius te-
stimoniū nullū est. **C**rede igit̄ mihi quisq̄s aut vir-
tutē seq̄ris: aut viciū fugis vt hanc teneas: neve ab
illo tenearis: anceps tibi ī populis ē mora. **Q**uid enī
ibi videas nisi contēciones. adulteria. fraudes. iniu-
rias. furta. rapinas. homicidia. hec te artes excipiēt
primo vrbis in limine. hec rerū imagines circūuola

lūt. hec exēpla circūstrepēt: difficilimū erit: qui et
si alius fueris: quales cuncto inueneris talis fias.

De David rege et Patriarchis

NEu tibi nūc forte spes meliorū blandiatur:
quasi vel aliud auditur⁹ visur⁹ ve vel iter
lubrica cōstanciore vestigio mansur⁹ sis: in
nocēcioris eui & alcioris viri exēplo disce. quid spe
res. David certe rex erat & sanctus & sapiens &
propheta. et tñ cōtristat⁹ & cōturbat⁹ & formidi
ne mortis ac tremore obrut⁹: tenebrisq; cōtect⁹. qd
aliud vidit nisi iniquitatē & cōdictionem in ciuitate:
vt suis vtar verbis: et sup muros eius iniquitatē &
laborē in medio eius & iniusticiā: & nō deficientes
de plateis eius vsurā & dolū. Propt̄ qd ipse quoq;
rektor ac debitor populorū p salute ppria elōgauit
fugiēs: & māsit ī solitudine: expectās dominū q eū
a tēpestate animi saluū fœcit. Nepe meminerat si
bi ī solitudie diuiciis oblatū regnū: seq; nō fratrib;
tātū suis q ī ciuitate erāt maiorib; natu: s; regi ecia
Israhel: qui erat ī regia diuino iudicio p̄latū: eūq; ip
sum regē multiplicabilē aduersantē in solitudie ac
spelūcis bis ī man⁹ suas traditū ac dimissum. s; ma
nifestis iudiciis innocēcie sue: vt ora clamidis hasta
q; regio pcul ostēsis: ī mītē licz animū bñficio victū
flere cōpelleret. reputabat tñ inde secū vt bis ī soli
tudine magni hostis: et qua nulla clarior: victo bis
animi sui victor: in Iherusalē vero vict⁹ libidine in
dignū maiestate regis scel⁹ ēpi adulterio degenerē
fraudē: & boīcidii crudele cōiūxerat: conferebat cū
Ysaac solitudie: sortē suā vrbā cōgitās: vt illi post
diei mediū meditādī gracia ī agrū egresso. & p viā
deābulāti: in solario regie dom⁹: aliena coniugia fedā
di volūtātē impiā ac supbā et occasionē peitendā ac
amiserā cōtigisse. lure ergo piculosam & īfaustā vrbē

67

fugiēs tutā ac foelicē solitudinē pperabat. Quod si
 de xpo dictū accepim⁹ vt qdā volūt: eo min⁹ ad id
 de quo agit argumētū est: quo non modo **David**: s⁹
 omniū maior est **Christ⁹**. ¶ **N**ō sine causa equidē vt
 fmonis illi⁹ extima cū primis iungā: d̄ ipso **Abrahā**
 scriptū opinari licz: q̄ eduxit eū dñs foras. et ait il-
 li. **S**uspice celū. In eo nāq̄ iudicio q̄ celū vult suspi-
 cere: quicq̄ celestia cōtemplari educēd⁹ ē foras: eo q̄ in
 vrbib⁹ obiectu multaz & malarū rez mortalis ob-
 tundiē ac p̄pediē obtuit⁹. Ita dico educēd⁹ foras: s⁹
 educēd⁹ a dño: alioquī nūq̄ tut⁹ piaculis nostris: i
 media nos deſta ſequētib⁹ & maria alta tranātib⁹:
 vnde ē q̄ nō ducē deū s⁹ occupiscēcias ſuas ſecuti qdā
 i ſolitudinē corruerūt. **N**ec ignotū habeo vt **Loth** iu-
 ſtus i **Sodomis** in mōte peccauit. quanq̄ qd fecerit
 ignorauit vt ait **Ieronim⁹**. **E**t quanq̄ volūtas nō sit
 i crimine: tñ error i culpa ē. **H**oc ē ergo i q̄ excuſari
 vir i cetis iuſt⁹ & i te ger nō poſſit: qd ita ſe vino ob-
 rui paſſ⁹ ē. vt vel ignorās pbrū illud admittet. qd
 cogitare ſciēs ac ſobri⁹ hōruiffet. leuo pede aſcēdit
 igit in montē: meli⁹ forte māſur⁹ i **Segor**: q̄ i becil-
 litati ſue ſedet ſpōte diligerat. ſane clarior teſtaci-
 orq̄ res ē: quā vt tot opē exēploz flagitet eos qui i
 celo inhiāt: nō ſonores vrbū cūēt⁹: s⁹ caritas ac trā-
 quillitas ſolitudinis optare vbi de⁹ illis aſſidue ſupra
 verticē eſt mūd⁹ atq̄ humana ſub pedib⁹. ¶ **D**e
 variis hominib⁹ diuerſimode ſolitudinē colētibus.

Temp⁹ erat vt finē facerē. **N**ā & deſtinati
 t operi mod⁹ excedit: & me alie vocāt cure.
Tu vero iā nimiū fmone hoc: ab officiū ma-
 ioris intēcone diſtraheris. **S**z tēpare mihi nequeo:
 q̄ min⁹ aliquot exēpla: ex alio genere hominū attin-
 gā: eoz q̄ aliquā rarioris fame matiam i genio moli-
 unt. **S**ileo autē **C**inofophiſtas quos p vltimas et vni-

broſas Indie ſolitudines nudos: qđ ipſū nomē indicat
ac vagos p̄hari ſolitos ferūt. **P**retereo **B**ragmanas de
quibus **A**mbroſii nomine p̄notat⁹ liber a nōnullis oſtē
diť. qui trans **G**angen in oriētis exēmo: ſaluberrimis
auris: & ſolitaria regione habitāt. quā q̄ntū opinione
aſſequor: haut lōge ſe mota ab illis ē locis vbi treſtris
padis⁹ eē crediť. & ipſi p̄ ſiluas vagi & nudi: quos di
cerem a **C**ignosophiſtis: nec ſecta nec morib⁹ differen
tes: nec re vlla niſi loco forſan aut noīe: niſi **B**aldafanes
vir **B**abiloni⁹: & ob id ſaltē in ciuitate plagaz⁹ fidem
meritus: **C**ignosophiſtas apud Indos in duo dogmata
diuiſiſſet. quoz⁹ vnū appellat **B**ragmanas. alter⁹ **S**ama
ricos: **C**ui⁹ cōtra Iouinianū meminit Ieronim⁹ vt appa
reat generis nomē eē **C**ignosophiſtas **B**ragmanas ſpe
ciei. quāuis nō me lateat ex hiis q̄ in p̄hemio diuinaz⁹
ſcripturaz⁹ Ieronim⁹ idē narrat lōge aliā ſentenciā na
ſci poſſe. **S**ed ne hic ſcrupul⁹ ceptū op⁹ īpediat: p̄terue
har & id poti⁹ ſeq̄r qđ inſtitui. **E**ſt itaq⁹ **B**ragmanoz⁹
gēs vt aiūt & cōtinēcia & puritate mētis eximia & cō
tēptu diuiciaz⁹: & ḡui multū venerāda ſilēcio: ī quo il
lis nō in fabell⁹ auilib⁹: vt m̄tis ſūma auriū voluptas
id nō hoīm clamor aut **S**ymphomatū carmē obrūpit:
ſv̄l cant⁹ auiū v̄l ymnoz⁹ ſon⁹: qđ viuū ligue exerci
ciū habēt. omne ill⁹ deſideriū: omnis ſpes: nō niſi ī futū
ſc̄li vita ē. **C**ibus ex herbis ā arboz⁹ bacas. veſtis ē frō
didib⁹ ſi q̄ tñ eſt veſtis. poſtmo tectū ex ramis: lectus
ex florib⁹: pot⁹ ex fōtib⁹. hoz⁹ vn⁹ **C**alan⁹ ille fuit cu
ius ad **A**lexād⁹ **M**acedonē fert⁹ epiſtola. cui ecia⁹ iſtā
tē vite exitū iocādo p̄dixit. cui ipſa ſuccēſa lignorum
ſtrue more gētis ad volūtariā mortē iret. cui⁹ & gre
ci & n̄ri ſēptores memierūt: vir ap̄d nos famoſ⁹: īfamis
int⁹ ſuos: qđ q̄ſi diſcipline ſeuerioris & moris patrii de
fert⁹ ad verbolā grecie p̄hiam & deliciolā molliciē tñſ
fugiſſ⁹ ī quē acrit⁹ qđē omnes: ſv̄l acrit⁹ cūctis iuebit⁹ ille
venerabilior nud⁹ ſenex dardane⁹ coetane⁹ ſu⁹: ſv̄l nec
externis morib⁹ nec dogmatibus peregrinis iſect⁹.

Cuiusq; epistolam nescio animosam magis aut ver-
bosam: ad eundem regem in alioꝝ scriptis inuenio .
Nā Calani epistolam quam dixi: ne quis dubitet: ip-
se Ambrosi⁹ epistolis suis immiscuit: hui⁹ vero non
epistola: sed tamē ipso rege colloquū exstat Longū
quidem & ab omni parte liberrimū in eo libro quē
de Bragmanōrum vita: suo nomine inscriptū: supra
retuli: qui licet non plene mihi redoleat Ambrosii
stilū: inter Ambrosii tamen libros medius est: ingē-
ti quodā & venerabili & vetusto volumine libroꝝ
eius: quod in Archino Ambrosiane Mediolanensis
ecclesie custoditur. Quātum sane haud fortuitis su-
spicionibus auguror: non Ambrosii: sed Palladii li-
ber est. Quisq; autem sit autor: narrat certe: q; au-
ditu forsitan non fuerit inuocandū: detulisse illi re-
gum munera aurum & argentum: vestes panes ole-
um: illum omnia preter vltimū contempsisse: q; au-
rum & argentum diceret vsq; adeo nulli⁹ ē momen-
ti: vt ne dum viri animum cape sed nec vllam quāli-
bet circū volitantium auiculaz ad canendum dolci-
us possent inducere. Vestes non vt supuacuas modo
respiceret: sed vt impedimentum libertatis ad vin-
culum abhorreret: panē ignis: quasdā quasi reliqui-
as irrideret. Sed ne ad vnū regalium numerum cō-
temptor existeret. sūpsisse oleum refert: & mox ma-
gna lignorum congerie succensa: supfudisse: flāmaq;
clarissima erumpente: breuiter quidem vt in omni-
bus omnipotenti deo gratias egisse: quasi hoc illi
sacrificii genus esset. Et de hoc quidem solitario
sene hactenus .de quo rursum: deq; omī ritu gentis
illius: quid in totum pronūciē ignoro: nuditas nā
q; illa non placet: quātalibet elementoz clemēcia: ne
q; enī tantum frigoribus: sed pudori honesti amict⁹
honestate consulitur. Quāuis vt scriptum est. Geni-

talía velare soleant: cetera nudi. **N**on placet incurio-
sitas beluina: somni cibiq: ne dū extremū curiosē vi-
te fugimus: in contrarium relabamur: placet hac in-
re vt in multis. **C**iceroniana temperies: adhibenda
inqt est mundicia non odiosa: ē neq: exq̄sita nimis
tantum q̄ fugiat agrestem & ī būanam negligenci-
am: ea ratio est habenda vestitus: in quo sicut imple-
risq: rebus: mediocritas est optima: hic inquam mi-
hi vite modus placet. **S**it somn⁹ brevis: cibus leuis
potus facilis: humilis toga: modo aliq̄t inter habitū
ac thorū mensam q̄ has & pecudis intersit. **N**on que-
ro tectorum diuites casus: atq: aureas ruinas: non q̄
ro celato argento & estuātibus graues mensas: **N**ō
immemor adeo mei sū: sed ī omnibus modū: que nō
prohibeo interdum humi discumbere aut sopire: ne
familiarē meum improbasse videar: qui ait in **E**-
pistolīs. **C**ena brevis iuuat & prope riuū somnus in
herba. **T**otum vero subdiuo tempus agere: non tam
hominum q̄ vrsorum iudico: quāuis ille se cōelum p-
recto: terram totam pro lecto habere gloriatur: vtz
hec incomparacione grauiorū leuissima dixeris. **I**lle
peruersus mos mortis anticipande: vt quasi vita eo-
rum: non ab alio quam ab eis sit: estimacione corpo-
ris: in iussu dei abire liceat: tū velint qđ nō solum fi-
des cristi detestatur: sed philosophoz quoq: clarissi-
mi. **V**t vero demencie hoc: sic illud importune super-
bie est: qđ se peccatū nō habere cōfirmant: seducētes
se & mendacem facientes spiritum sanctum: qui per
os iohannis apostoli in solenciam hāc retundit ad cō-
fessionem & penitenciam invitans: hec sunt que me
offendunt in hac secta. **E**t si nescius non sim: senē ip-
sum qui **A**lexandrum in frontem multa cum liber-
tate restiterit: & nisi si adsit pro sua heresi magnifi-
ce responsurum. **E**x diuerso autem placet ille contē

tus mundi: qui iusto maior esse nō potest: placet solitudo: placet libertas: que nulli genciū tanta est: placet silentium: placet ocium: placet quies: placet intēta cogitatio: placet itēgritas atq; securitas: modo temeritas absit: placet animorum equanimitas vnaq; semper frons & nullius rei timor aut cupiditas: placet siluestris habitatio: fontisq; vicinitas: **Q**uem vt ī eo libro scriptum est: quasi vber terre matris incorruptum atq; integrum in os suum mulgere consueuerat: **M**ouetq; me fateor collocutio illa grauissimatum **B**ragmanorum omnium: tum precipue **D**ardani de qua paulo ante dicebā. cū **A**lexandro habitata. In q̄ non illi vni: sed vniuerso propemodū generi humano: exprobantur scelerum innumerabilium acervui: nominatim inexplēbilis auri sitis: in humana feritas: odium hominum: contemptusq; dei: puerilis diuiciarum admiratio: femineusq; marium ornatus: timor animi: tremor mortis: inconsultus appetit⁹ glorie: ad hoc ligue lapsus multiloquū inane: & loquenti sepe noxium philosophia omnis in uerbis: sensus ī labiis: vite sermo contrarius inconsideratio actionum penitencia proxima: infinita rerum indulgentia: per auariciā inuecta: affectuū intestina discordia: & exterior membrorum multa rebellio: multa morū peruersitas atq; alia ante: cedis amor: ac bellorum studium: domestici quoq; victus enormitas: preceps ebrietas: & gula sui hostis: ac pernicies alumni: ridicula ciborum conquisicio: & inprimis esus carniū: vbi premordaciter nos non bobus equisq; vel ceruis: sed lupis ac leonibus pares dicit: atq; ardenciore conuicio mortuorum eciā corpora sepulcra viuencia ī hoc quoq; te sermonis diuersoriū: **C**are animo meo pat nō inuit⁹ adduxerī: qn licz vt audisti nō ōnes Bragmanicos mores probem: solitudinē tamē ac solitariā

vitam probo: de qua scribens: pretereundos non credidi: quos hac vita singulariter: preque omnibus glorari: solitos accepissem: transeo tamen hinc velud e regione suspecta ne diucius insistens: tam longinque in rebus veris forte falsa permisceam.

De quodam solitario apud Indos.

Qui auertunt: etiam dum hec scribo: non desint aliqui ex nostris: quibus nulla natio orbem lustrare curiosior: qui asserint apud indos esse hominem his moribus: incredibili innocentia ac doctrina: ad quem visendum populi ac reges indorum plusquam dici possit humiliter atque suppliciter accedant: intercessionem eius apud deum: & responsa in dubiis: ac vite consilia poscentes: & quem per omnia prope diuinis venerentur honoribus. Cum ille grandenus nudus humi recubans: nec ipsis assurgens regibus: vix motis labiis pauca respondeat. Cuius voces pro oraculis excepte magnum ominis casus fuit solamen: & longissimam refrigerium viarum quem reges ipsi adorasse perhibentur: quod cum his que fecisse Alexandrum legimus satis conuenit: cum ad eam quam is inhabitat siluam venerint: solitos ex equis disilere: purpuream clamidem exuere: diademata & annulos & armillas & sceptrum deponere: dimissisque satellitibus: solos aut cum paucissimis electis viris ad eum: non sine stupore quodam ingredi: atque ad pedes eius procubuisse. Et semel colloquio profreti eternam gloriam optitasse: quod penitus fabulosam suspicari possem: nisi bardacenes ille cuius paulo supra memini: Ieronimus quod post eum dicerent: quod ab his nisi quia dicitur breuius: non abhorret esse ibi hostes homines: ad quos cum rex venerit adorare illos solitus sit: pacemque provincie in illorum precibus arbitrati sitam esse. Qui si omnes plures fuerant: quod vetat unum esse hodie: multa preterea de his dici po-

terant que per se qui longum est.

De hiberboreis solitariis.

Ned quoniam in singulares solitudinis amicos: solitarius eciā (vt ita dicā) gētes attigere longe alio mūdi tractu transaquilonem: monte scq ripheos: vbi ex ingente cœli racione: non nisi vnā toto anno diem atq vnam noctem fuerunt: & vtramq; semenstrem hiberboream gentem esse: isdem prope moribus fama est: nisi quod de nuditate nihil credo propter inimicius cœlū. Eadē tamen voluntarie mortis consuetudinē pessima: sed alio genere moriēdi: sicut enim Indi inflammas eūt: sic hi vbi vtaiūt nō tedium: sed sacietas vite: & desiderium mōtis incessit fertis ornati: letum velut ad festum ac solemne pge tes: se i proximos fluct9 maris ab altissima rupe precipitāt: hic percelebris vite finis: hoc sepulcri gen9 eximū: gentē sane i reliquis certe innocentissimam esse iustissimāq mortaliū: & longioris & leioris vite bellorum exptam: ac nesciam iurgiorum: ocio semper pacifico fruētem: & int lucos ac solitudines habitantem. Cuius gentis & Pompinus Melas in Cosmographie libris: & multi alii meminere: addūt Plinius secundus & Solinus curiosissimi talium scrutatores: gentis alterius: sed vicine & huic psimilis mēcionem: arimpheos vocant: quibus sedes nemora: alimenta sint bacce eam gentem feriam & clementē dicunt: habitare aut: vbi Ripheorū monciū iuga deficiunt gentem sacram haberi: cuius auctoritas tanta sit vt inter tot ferocissimas naciones nō ipsi solū sed quicunq; ad eos cōfugerit: quasi ad templū aliquod salui inuolatiq; sint aput hoc. Coma probrum sexus vterq; tondetur hinc ad occasum versus transeo philosophos: Gallorum quorum inter scriptores crebra mencio driadas dixere: solitos in specub9 ac remotis

in saltibus docere: nobilissimos gentis sapienciā atq;
facundiam & naturas rerum & siderū motus & de-
arū archana: & immortalitatē animarū & alterius vi-
te statū. **T**ranseo **T**hilen & **H**erbenen: quarum alte-
ra scribencium varietate famosissima sed ignota est:
altera vera notissima. **C**uius gētem: opum rerumq;
civilium contemptricem: Insuper & agriculture ne-
glientē: pascua & silvas incolere compertum habeo.
Cui p̄ deliciis ocium: pro summis opib; sit libertas
felicem gentē dicerem: nisi alia: si modo vera est in-
famia & morū malignitate retraheret: pretereo fō-
tunatas insulas que extremo sub occidente vt nobis
& viciniores & nociores sic q̄ lōgissime vel ab indis
absunt: vel ab artho terra multorū: sed in primis flac-
ci lirico carmine nobilis cui⁹ & peruetusta fama est.
& recens eo si quidem & patrum memoria ianuen-
um armata classis penetrauit. **E**t nup̄ **C**lemēs sext⁹
illi patrie principem dedit: quem vidim⁹ hispanorū
& **G**allorum regum mixto sanguine generosum quē-
dam virū. **Q**ui meministi enī dū eo die corona ac scē-
ptro per urbem spectandus incederet repente tant⁹
coelo imber effluxit: atq; ita domus madidus rediit
vt nō mixt⁹ esset incubuisse illi vero pluuiā & a quo
se patrie principatū. **Q**ui quidē indominio extra or-
bem sito: qualiter successerit non noui. **S**cio tamen
q̄ multa scribuntur & feruntur propter que non ple-
ne fortunatarum cognominum terrarū fortuna con-
ueniat. **C**eterum gentem illā precunctis ferme mor-
talib; solitudine gaudere: moribus tñ incultā: adeo
q̄ nō absimilē beluis vt nature magis instinctu: quā
electione sic agentē: nō tā solitarie viuere: quā īsolitu-
dinib⁹ errare: seu cū feris seu cū gregib⁹ suis dicas
Sed iā satis curiositate hac: lōge lateq; distinctos mū-
di angulos: puagatus sum. **Q**uorum omniū nō apud

me: qui lecta vel audita refero: sed aput autores rez
primarios: fides erit. Ego autē his decursis ad clari
ora & nobis nociora progredior

De p̄bis & poetis.

Capitulū. decimūoctauum

Quid ergo philosophi quid poete: philoso
phos autē dico non istos: quos qui cathe
drarios primum dixit. ille mihi proprium
rei nomen imposuisse visus est: in cathe
dris enim philosophantur in actionibus insaniunt
precipiūt aliis: preceptisq; suis primi obstant: primi
legibus a se latis: derogant: & signiferos se professi
primi ordines deserūt: primi virtutes imperio rebel
lant: nō hos igit̃ dico sed illos veros: qui semp pau
ci nunc nescio an penit⁹ nulli sint: qui quod profitē
tur exhibeant amorem studiumq; sapiencie. Rur sū
& poetas intelligo non hos quibus contexere versus
sit satis & vt ait flaccus versus inopes rerum nugas
q; canoras: quibus vsq; ad fastidium habundam⁹: sed
eos qui si quid Ciceroni credimus fuerunt sēper ip
sis quoq; philosophis rariores. Poetas inquam veros
quibus ingenium sit: vt flaccus idem ait & mens di
uinior atq; os magna sonaturum: & quibus ex meri
to huius honor nominis debeat: hii tales vel philo
sophi vel poete qualem nec vnum digito monstrare
& si multos possim cogitaciōe mihi fingere: si quos
tū vel nostra habet etas vel potestas habitatura est
nonne & vrbes fugient: & solitudines sectabunē: de
his enim qui fuerūt constat **P**latonē interroga. **C**re
do achademiam suam multam laudatis prefert athe
nis. Interroga plotinum inter philosophie p̄fessores
cum platone principē vt macrobius ait respondebit
Campanum sibi ocium de toto orbe sufficere cui⁹ &
si miserabilis finis: tamē electio gloriosa est: **P**ercun
tare pitagoram dicet se nō modo solitudines ame

nas: sed vastas etiam & horrendas & sepe laboriosis-
simas peregrinationes: desertis regionibus: vestigande
veritatis studio quasiuissse: nam doctrine eius ac nominis
successores pitagoreos: voluptatum procellis exposi-
tam frequentiam: declinantes in solitudine: desertis
que locis habitare solitos testeque Ieronimo certum est
Quere a democrito fatebitur se sibi oculos eruisse: ut
& videret verum & veri hostem: populum non videret
Sciscitare **P**armenidem & athalenta: inuenies eos
his in quibus habitauerunt montibus reliquisse. Promo-
theus si veritas requiritur non negabit: hinc fuisse locum
fabule: qua mihi. **C**aucaso religatus edacissimo vul-
turi rodendus exponitur: quod magna cum intencione
animi incumbens: totus indagini rerum archanarum
que haut dubie studiosum extenuant: montis illius
solitudinem vsurpasset. **S**epe locus stimulos admouet
Ideo aptus & libere optatus: est his: qui animum re-
bus altis applicuere que in populum imminere vana-
tatum forme depromunt atque discerpunt: & mille vias per fenestras
ingressura mors inuenit: quibus rationibus inuita-
tos multos philosophorum: non modo frequentias vr-
bium reliquisse. apud **I**eronimum ipsum lego: quasi
primas inquietudinis ac laborum sedes: sed ortulos
etiam suburbanos quos suspectos scilicet vel eorum ni-
mis culta mollicies vel tumultuosarum urbium vici-
nitas faciebat: **Q**uam obrem idem quoque de socrate
de quod aristotile atque aliis (ut opiner) multa me indu-
cunt nisi quantum forte ut discipulorum maiestas &
imperium: vel rerum publicarum iussus & necessitas
vel casus aliquis solitariis: utrumque votis obstitit. Iun-
gam tot veteribus recentiore vnum nec valde semo-
tum: ab etate nostra: quam recte nescio. sed apud quos-
dam suspecte fidei ac profecto non humilis ingenu **P**e-
trum illum cui abaelardi cognomen est: qui ut in hi

storia suarū calamitatum longa narratione idem ipse
meminit: inuidie cedens: solitudinis abdita penetra
uit: & si non sine magno vndiq; studiorum conuen
tu: quod e multis vrbib; illi solitario discipulos do
ctrine celebris: fama contraxerat: sine requie tamen
optata: quam sibi radicitus tenax: liuor odiūq; con
uulserant: hinc ad antiquiora rerum studiorūq; ge
nus: aliud redeundū: id ipsum quoq; quod intēdim⁹
roboretur. **De poetis & primo De Homero**

Quid loquar: **H**omerum poetarū patrē qñ su
periorum **Q**rphei scilic; & liui & musei **S**i
ue hos poetas: siue musicos: siue propter ar
ciū cognacionū: quod quibusdam placet &
musicos credimus & poetas: ad nos vix nomia nuda
perueniūt: hic vero nō tantū grecas solitudines sed
italicas sic descripsit: vt que ipse nō viderit: sicut ait
Cicero cecus enim traditur fuisse: nō vt viderem⁹
effecerit: vtq; illius ingenii non poesim: sed picturaz
quodāmodo videamus: **A**n putamus id eū facere po
tuisse: nisi eadem loca solicite ante cecitatem: ac me
moriter obseruasset: **Q**uid **V**irgilium nostrum loqr
qui fugiens vrbe **R**omam: vbi & ingenii laude &
toto vrbe regnantis principis amicicia florebat: ac
solitariam libertatem petens: mortem quidem ī ma
ruram obuiam habuit: que omnibus eum talibus cu
ris absolueret. Ille tamē sic censebat ope solitudinis
opus esse: vt diuinum illud suum opus posset absolui
latinis ingeniis mors inuidit: nocitura amplius: nisi
pietas mitissimi & literarum amantissimi principis
obstitisset. **O**racius flaccus non iam sibi **R**egiā **R**o
mam placere palā predicat: sed vacuum tibi: aut
nubelle carentum: quibus ī verbis qd intelligi vult
aliud quam solitudinem & quietem: vtriusq; contra
rium expert⁹ **R**ome: cuius vrbis tedia: ex populi

conuersatione nascencia si diligēter enumerat: vt facile videas affectum loqui epistolarum eius: vltima est ad florum scripta: quem nō semel interrogat de re certa vt expressior fiat. **A**it enim Rome ne poemata censes scribere posse: inter tot curas atq; labores: deinde autem eleganti tediorum narratione interposita: yronice concludens ait: nūc & versus te cum meditare canoros. **N**eq; his contentus iterum q̄rit. **T**u me int̄ strepit⁹ nocturnos atq; diurnos vis canere: & contacta seq̄ vestigia natū: nec dū satis ē nisi rur⁹ interroget. **H**ic ego rez fluctib⁹ ī medijs & tēpestatib⁹ vrbs: verba lire motura sonū conuertē digner. **N**e vero iratis percūtacioib⁹ proptisq; sententijs contentum credas: clare de proprio nihil loqui breuem quidem: sed vniuersalē tibi dat regulam: que est q̄ scriptorum chor⁹ omnis amat nem⁹ & fugit vrbes: quē secutus ego in epistola quadam. **E**andemq; restringens ad poetas dixi. **S**ilua placet musis vrbs est inimica poetis. **I**dem **F**laccus & **B**aiani sinus tepore captus & siluas suas: atq; agellum quicq; vocis habitatum: multis laudib⁹ accumulans amatq; ruris aspectū: int̄ graua & inuisa negocia spirans: urbanam profecto damnat ac despicit stacionem de hoc cum amico: de hoc ita cū villico: seruoq; suo litigat vt ex omnib⁹ his nulli sit dubiū quid sentiret. In quodam vero sermōe sui domestici ocii mēcionē facta. **H**ec est inq; vita solutorum: misera ambitione grauiq;. **Q**uam quātifaceret in epistolis expressit: nec enim inq; ocia diuicijs & cetēa: laudat igitur solitudinem: ocium p̄fert magnis opibus: at qui & ocii eius opera extant: & solitudinis memoriam locus seruat. **C**ampus oracii dicit̄ & tot possessoribus: mutatis adhuc famosioris domi nomen tenet. **C**ui quidem hoc in genere poetarū vix quem

piam aduersantem inuenire posse arbitror. Quippe
cū vere nullis hominibus tam vel necessaria & ami-
ca solitudo sit preter vnū. Quidiū nasonē seu q̄ fōte
illū sequūt: vel q̄s seq̄t ille. Ille mihi quidē magni vir
ingeniū videt sed lasciui & lubrici & prorsus mulie-
rosi animi fuisse: quem conuentus feminei delecta-
rent vsq̄ adeo: vt in illis felicitatis sue apicem sumā
q̄ reponeret. Itaq̄ amatoriam artem scribēs insanū
opus & metricam (nisi fallor) exilii sui causam: non
modo vrbe Romā seu matronarū puellazq̄ preferti-
lē querendā docet: ab his qui ad illam insaniam pre-
ter naturalem stimulum: artis quoq̄ cuiusdam cal-
car adiciūt: sed loca eciam vrbis & festa distinguit
q̄bus vberior materia sit furori: vt sileā votū illud ī
famie & relatu eciam fedum. Ex ore licet despe-
rati: cuiuslibet perditiq̄ hominis: quod eum quoq̄
stilo non puduit: ad omnis eui noticiā p̄ferre: quo
scilicet in actu venereo resolutum felicem diffinire
& in eo statu mortem laudare ausus: in quo maxie
turpis & inuutilis vita est: hanc eandē sibi adiis op-
tat leti causam: & hoc utiq̄ vt idē ait sibi sueq̄ vite
conueniens: in se vero miserrimum genus mortis &
ipsa procul dubio peius morte: Qui nisi his moribz
& hoc animo fuisset: & clarius nomen haberet apud
graues viros: & ponticum exilium atq̄ solitudines
& non addisset vel equanim? tollerasset. Sed ad ri-
gidioris ingenii exemplum transeo.

De Oratoribus & primo de Seneca.

Seneca ex ciue cordubēsi Romanus iā ciuis
ac Senator & Rome clarior: q̄ salutis ratio
latendiq̄ securitas postulabat: in quadā tra-
gedia: cum animi non pua dulcedine solitudinē tor-
ficam recōdatur & illam ociosi exilii ignominiā pre-
senti occupate glorie: haud īmerito āteponit lege

locum illum **I**ntelliges ex contrariorum collatione
quid tu quoque preferendum censeas: de hoc prefe-
rendum censeas: de hoc preterea .qd eidē videret
consilium illud lucillo datum indicat: cuius sup me-
mī. In hanc omnino sententiam tam preceps vt mi-
hi eciā cui solitudo semp placuit solitudinis consili-
um non placeret. **E**t qm̄ viri huius exitus iure du-
bium esse non sinat: habet tamen is quem dixi loc⁹
tragicus eciā stuporem: q̄ ille cui deserta ī solitu-
dine libertas integra: & in perturbatū philosophie
studium: in vrbe autem regia: ne vita quidem ab in-
clemencia hominum salua fuit: casum ipse suum &
ruinam grauem: tanto ante preuiderit: littersq; mā-
dauit. **De Tullio Cicerone.**

VNum hoc in genere **C**iceronem video: non
sinit equo animo ferre solitudinem quod cō-
tigisse arbitror: non tamen est ideo quia rē
ipsam quam obrei causam odisset legum atque iu-
sticie interitum: quod ipse querelarum suarum te-
nor idicat: ac editq; preter philosophiam oratorum
maximus: qd̄q; nec ipse dissimulat: de hac studiorū
parte precipue gloriam querens nusq; profecto illā
nisi in turbis & magno in populo videbat. **I**taq; co-
ram Iulio cesare. **I**otarum regem defensurus: que-
ritur q̄ intra domesticos parietes & non coram po-
pulo romano causam agat. **E**st illud oratoribus sin-
gulare & proprium vt pro magnitudīe ingenii: ma-
gnis vrbibus ac populorū frequentiam delectentur
solitudines exercentur: iudiciorumq; silentium auē-
sentur atq; oderint vt ergo minores alii suā sic qsq;
Cicero urbem **R**omam ne sola: vt suam patriam eo
sibi cariorem: quo in eam conseruandam atq; ornan-
dam cure plus ac laboris impenderat. **S**ed vt patri-
am ingenio suo parem exoptabat: in quo quidem te

ste **S**eneca vterer qui solam **C**iceronis vocem vere
viuā dicere quamq̃ id errore sermonis publice mul
tis attribatur. **S**olum **C**iceronis ingenium **R**oma
ni populi imperio par affirmare nō timuit: nisi quo
libet teste veracior: euentissima rerum fides ostē
deret fuisse vt populo **R**omāo imperii & glorie: sic
Ciceroni ingenii & eloquencie monarchiam: ceterq̃
quid eidem licet inuito **C**iceroni illa solitudo contu
lerit notum est: fecit enim magnum de sūmo orato
re philosophū. **E**x quo quantum studiis latinis accre
uerit: nemo studiosus est qui nesciat. **C**erte idem de
se loquens: cum dixisset. **N**am & a republica foren
sibusq̃ negociis: armis impiis vq̃ phibite: ocium p
sequimur. **E**t ob ea causa vrbe relictā: rura peragran
tes: sepe soli sumus querelam suam tali fine solatus
est. **P**lura inq̃t breui tempore euersa: q̃ multis ānis
stante republica scripsimus. **E**q̃dem ne fefellit. **N**ā
quis preclara ocia viri huius: & solitudines glorio
sas explicz atq̃ estimet **A**rpinatē **C**umanā **P**ōpeinā
Formianā **T**usculanā. Ibi fundauit leges: Ibi fallā
uit academiā. Ibi armauit oratorem. Ibi descrip
sit officia. Ibi deoz formas ac naturas pinxit. Ibi di
uinationem radicem errorem multipliciū consulit:
Ibi bonoz ac maloz fines statuit ibi ad p̃haz magfī
cēcie cohortat⁹ ē. **Q**uē librum ad vite mutacionem
& ad studium ueri ducem fuisse. Ibi tantus fidei no
stre pugil **A**ugu. ingenue profiteē. **P**ostremo ne de
multis agens: post vnum amore captus ab errasse vi
deat. **I**bidem mortem spernere: dolorem cordis paci
ēciā vīcere. **E**gritudinem mesticiāq̃ animi raciōe
depelle extirpare. **M**orbos & morborum causas. &
quod maxie philosophiam totā (vt uerbo ei⁹ vtar) **i**
llustrat virtutem ad bene beateq̃ viuendum: nullis
adminiculis egere. sed sese esse contentam docuit.

contra sententiam maximorum hominum. **E**t quod alii
aride leuineque garriunt: id ille copiosissime florentis-
simeque differuit: ut & utilitati delectatio & maiesta-
ti rerum uerbo splendor: ac dignitas non deessent.
Accedit ergo viri illius ingenium solitudo: & quod
miraberis odiosa. **Q**uid putas factura esset optata.
Aut quantum putas optanda est: que uel uolentibus
tantum predest. **Q**uodlibet tamen ipse sibi uite gen-
us optaret. **C**erte quid philosophis sit optandum in eo
libro quo omnis generis hominum officia explicat. **E**x
equit. **A**t enim multos tranquillitatem appetentes: di-
missis publicis negociis ad otium profugisse & in his fu-
isse nobilissimos philosophorum longeque principes nec non
& quidam homines seueros & graves: ferre populi mores
ac principum non ualentes: quorum aliquos in agris ui-
xisse ait sua re familiari delectatos. atque unum idem
que propositum habuisse: quod reges licet non huiusdem ar-
tibus: ne cui rei agentes: ne cui hominum subiecti. in
libertate uiuerent. **D**einde collatione facta: & si ac-
tuosam uitam reipublice fructuosiores dicat: quod
nos in parte etiam non negamus: otiosam tamen & fa-
ciliorem & tuciores & minus aliis grauem aut mo-
lestam confiteatur. **V**nde & eam cum omnibus quibus
aliqua iusta causa est: cum his precipue permittit qui
excellunt ingenio & doctrina. quibus cicero idem pri-
mo uite huius in pacis (ut dixi) **E**adem multis tandem do-
loribus: & in primis amantissime filie morte deiec-
tus optauerit: & sibi suo archico scribens. **N**unc inquit
omnia respicio: nec quicquam habeo tollerabilius quam solitu-
dinem. **E**t iterum mihi inquit solitudo & recessus pro-
uincia est. **V**alde urbem fugio multas ob causas. **I**tem
nec enim in turba esse possum. **E**t rursus nihil hac so-
litudine iocundius: in qua inquit careo omnium colloquio
Cumque mane me in siluam obstrusi densam & asperam

non exeo inde ante vesp̄um. Quod uerbum quoci-
 ēs lego: sic affēciōr ut a meip̄o non ab alio dictū pu-
 tem. Ita mihi sepe idem accidit. Demum ut iam Ci-
 ceroni valedicam idem & ipse. mox dulci blaudiens
 amico. scdm̄ te ait. Nihil est mihi amicis solitudi-
 & adiecit. In ea mihi omnis sermo est cum litteris.
 Non colligo singula. Ex his enim vides ut amator
 ille vrbis & fori: & amata oderit: & litteratam soli-
 tudinem rebus omnibus āteponat. **De demoscene**

Qua iure vnanimem cum Cicerone Demosce-
 nem fuisse auguror: & nisi forte aliqua mu-
 tandiq; consilii ratio incessit: quod non legi-
 fuisse illū: semp̄ quod hic noster senserit. Nam & p-
 fessio eadem amboꝝ & etiā ille leuiculus. Quid Ci-
 cero idem ait. Qui delectaret mulierculatum susur-
 ro ut sic atergo insibilāciū. Hic ē ille Demoscenes
 si constet eum illam oratoriam vim: quam in vrbib;
 tam potenter exercuit maxime in solitudine didicis-
 se. De quo Quintilianus idem inq̄t. Ille tantus ama-
 tor secrete Demoscenes ī littore in quo se maxime
 cum sono fluctus illuderet: meditans consuebat:
 concionum fremitus non expauescere. Nec te mo-
 ueat quod sup̄ dictum est: hunc ipsū Demoscenem
 locum tacitum atq; vndiq; abditum eligere solitum
 hic vndissonum: iacentemq; ibi ingenium acuebat.
 hic uocem exercebat vtrūq; tamen in solitudine fa-
 ciebat. Discebant soli q̄ in populis uenderent: me-
 ditabant in siluis: quod in vrbibus ostentarent. ex-
 cusabatq; p̄fessio: quibus intēcio vna esset uel loqn-
 do uel tacendo rem augere. Quo de Cicerone non
 memini Demoscenem constat. q̄ in noctibus athi-
 cis scriptū est: preciū q̄ silentii pepigisse: nobis qui
 bus ueniale nihil penitus mihi ostentui esse debet.
 Sed omnia ad salutem viteq; legem temporalis: &

eterne spem in solitudine discendū est. quod restat
in solitudine exercendum; in solitudine moriendū.
Quod cupio quidem valde; & si de9 pie nos aspicit
spero etiam

E cum ab erroribus diuersum semper sensus
se philosophos credam; & diuersitas morū
facit. & omnis alius intencionum finis. Illis
enī plausū populi captare animus: horū labor vi fal-
sa p̄fessio est. Circa noticiā sui reflectendumq; ad se
animum. & circa conspectum inanis glorie uersat̄.
Nam qualem fuisse arbitramur **A**naxagoram: qua-
lem vel constācia illa abstinenciāq; sua **S**enocratem
sepherrissimū philosophorū (vt ait **T**icero) vel **S**eno-
nem **S**toicorū patrem: uel laboriosissimum ex omni-
bus **C**arneadem. Cuius exactissimam illam studio
se mentis intencionem que (vt legimus) discumbē-
tem sepe tibi fecit imemorē. **A**n putamus vsq; post
nonagesimum vite annum tam fixam tamq; conti-
nuam inter tumultus & tedia hominum puentura
fuisse; & non potius in solitudine ubi animū a p̄posi-
to nullus auerteret. **M**ibi quidem haut facile per-
suadet̄. & si preter coniecturas nihil habea: aut ho-
rum cuiuspiam. **A**ut **C**risippi domum aut dolium
Diogenis in plateis urbium fuisse: cum & illum sa-
lutacio hominum; & hunc umbra etiam sūmi regis
offenderet. **N**isi lero9. illoz p̄pingor etati habitas-
se **D**iogenem diceret. In portaz uestibulis & porti-
cibus ciuitatum. **Q**uod non cuiuslibet crediturus: vt
credam sibi. & sua cogit auctoritas: ac varia & mul-
tiplex lectio. **T**ale enī aliqd profecto non scriberet
nisi apud idoneum legisset autorem. **E**t de his qui
dem satis est dictum. Ipse autē **S**olon cui9 iter sep-
tem illos grece sapientes preclarissimum est nomē
& si primū legifer reiq; publice dux moderator q;

etate tamen vltima Cyt **T**himeus indicat **P**latonis
& aliis se studiis dedit: & inter solitarios deputan-
dus est: quando & patriam liq̃ legibus ornatā suis
& cupiditate discendi ignotas terras adiit pegrīa
nacione delectatus egipciaca

O Vis nam vero mirabiē studiosis hominibus
solitudines placuisse: q̃quod admiracione nō
vacat. **I**mperatoribus ac belloꝝ ducibus pla-
cuerunt. **T**ranseo Iulium cesarem: qui licz ad modū
iuuenis dum e procellis forensibus in ocium edium
recedere decreuisset: atq; ibi litteris operam dare.
prohibitus tamen tunc in cursibus pirataꝝ. & po-
stea hinc ciuiliū: hinc externoꝝ estibus belloꝝ imple-
re nō potuit quod optabat. **A**ugustū cesarem pones
quem potencie mortalis et humani fastigii sūma ē
Et si interdum habitantem rure atq; in siluis spacia-
ri solitum inueniam. quia rāram tamē vt auguror
preuati ocii licēciā publici negocii moles dabat. **V**t
solitarius īseruisse non ausim sic solitarie vite mira-
toribus ānumerare non uerear. **H**uius enī vite req-
em semp optauit. **Q**uicqd cogitabat: quicqd loque-
bar in ociiū desinebat: hoc solamen presenciū laborū
Hec preteritoꝝ merces. **H**ec uēturi temporis spes
erat. **O**mnis huic statui collatus diuiciaꝝ honos om-
ne onus impii seu graue sibi aliqd aut vile sordebat
Deniq; in sūma omniū que fortuātissimo hominum
contingere possūt: bonoꝝ copia defessus: in solo vite
hꝝ nomie respirabat. **C**uiꝝ rei & scriptores aliq me-
minere: & que in manus meas venit: quedam eius
ad **S**enatū epistola est testis. **Q**uanta cū voluptate
igit eo peruenturū eum fuisse estimamus: quo tam
dulciter oculos mentis incenderat. **N**ec vero **S**ena-
tum modo p litteras orauit: vt sibi iam tandem vi-
uere paciente re publica: preuatamq; senectutē age

reliceret. Sed etiā aliquādo presens **S**enatu & magistratibz domum acticis rationarium imperii tradidit vt **T**rangllus ait. Siue autē reputās & se preuatū nō sine periculo fore & rempublicam plurium arbitrio temere cōmitti in retinēda pseuerauit. vt eidem placet historico: atq; ita pprie simul & publice salute modestissima vota habuit. Siue & opinari licet **S**enatus ac populi precibus motum: nullo pu- blico priuatoq; metu ipsa cum rez natura turbabat. **A**b altissimo enī fortune culmine: cui mūdi domi⁹ ac rector infederat: ad illud humile submissumq; desiderium preruptus. forte cogitanti animo descensus videbat. **E**t vt dici solet quedam cerebri uertigo altitudinem tantam menciens inceserat. Itaq; & deliberans & circumspiciēs berebat: nec vnq; nisi morte descendit. **Q**uo circa licet vt dictū est inter solitarios atq; ocio feruentes: nullus huic magno occupatoq; principi locus esset. quia tamen boni bui⁹ quāta dulcedo est: non alio clarius teste cognoscitur non fuit tractantibus pretermittēdus cesar. **Q**ui cū omnia dare posset: hoc sibi vnū dari optabat. **C**unq; omnibus preesset: solum hoc suo alcius videbat

Dioecianus cesar

H^a **T** quod **A**ugustus optauerat **D**ioecianus impleuit. Ille qui primus ex nostris imperatoribus adorari se vt deum iusserat. **Q**uiq; calciamētis ac uestibus inferens margaritas: & onustus gēmis incedens: habitū cesareū ex romano atq; humāo persicum: seu diuinū fecisse videbat qui captiuis insignibus ante currū actis: prelataq; parthorū preda: paulo ante triumpharat: postq; feruentis aule preciosęq; sarcine: ac satellitum aciei & seruitutis publice pcensū est. **M**utauit repente animū: vt solus & pauper & liber esse concupisceret: i terq; fluct

tus imperialium curarum in portum vite humilio-
ris: quasi gubernator nudus ex magno naufragio e-
nataret. **E**t miramur **Celestinum** cum tamē quod p-
pter eternam sanctus ille vir fecit: tantus ille pecca-
tor: ppter breuissimas senectutis reliquias iam fecis-
set. **Q**ui quietis extreme desiderio priuate fortune
redditus: non sibi mutare sedem vite **Romā** statuit.
ne quis nouam regem dimissi fumus aut odor im-
perii turbaret. **S**ed anteq̃ patriam **Solonas** dalma-
cie reperiit. Illic quoq̃ non intra: sed ppe muros pa-
trios in villa ppria moriens q̃ idipsū precogitās fo-
te construxerat: ut multum tranquillitatis senio addi-
tum sit supremis honoribus nil detractum: p solita-
riam atq̃ humilem vitam sensit. **S**olus omnium pri-
uatus **Serapio** atq̃ **Eusebio** testibus relatus ī nume-
rum deoz̃. **S**ane q̃ post imperium **Dioclecianus** fe-
cit: id ante imperium **Anthonus** pius fecerat: quē
Iulius Capitolinus historicus omni priuata vitā in
agris frequētissime vixisse clarūq̃ locis omnibz̃ fuis-
se cōmemorat

Ed nimis ppero retrocedendum est: omitto
autē **Quincios** **Cirios** **Fabricios** **Serranos** ali-
osq̃ quoz̃ magna pars vite ī agris acta est
Hanc ergo vitam iam inde ab initio & ante initium
Romane reipublice prudētissimo atq̃ optimo regū
placuisse mōstrabo. **Nūma** pompilius illius ordinis
si attendas numez̃ secundus. **S**i iusticiā primus pe-
grinus insperatum ad imperium actus cum ad ci-
uiliū ac sacroz̃ curā legū: totū intendisset animū
vt ardentem & ferocia primi regum imbutum po-
pulum ingenio regeret: leniretq̃ p re sepe solitariū
& opacū locum: quem his oculis ipse conspexi quī
decī Caut nō multo amplius passū milibus: ab vr-
be distantem. **F**ertur petere solitus. **E**st illic aritio

sub colle cauus & vmbrosus lapis. Vnde perpetuus
fons emanat circūmigrantibus illicibus: densum ne
mus altumq; silenciū. Ibi ergo leges hominū ac ce
rimonias deoz. rex ea tempestate doctissimus inue
nire: seu alibi forsan inuentis autoritatem dare: ar
tē fecerat. Ibi diu tacitus solus sedens atq; ide post
longū tempus solus ac meditabundus egrediēs scri
ptas leges offerebat: quibus adhuc rudis & insole
sed mox futurus dominator genciū populis tueret:
quis vt nouos & indomitos animos religionis laqo
quodam freno victus obstringeret mutatus: vt aiūt
minois cretensium regis exemplū & callidissimo co
mēto nocturnis se deoz cōgressibus alloquioq; frui.
simulans consilio: fidem quereret. Quam fictionē
vna cum sacris a se repertis in morte damnauit: li
bris grecis latinisq; editis: p quos vtriusq; lingue do
ctoribus vt poterat indicaret se p tēpore ad auxili
um ueri: vel patrocinio falsitatis usum esse. Cū ve
ro iam fūdamētis suis legū a se lataz autoritas sta
ret: nō placere vt populus supuacuius implicaretur
erroribus: licet nescio an quia uere libros religioni
bus aduersos crederet: quā facto causam pretendis
se dici. An inqt p nio sū quesito colore hoc uere autē
ne populus metu liber: iugū nobilitatis excuteret.
multis post seculis iuxta sepulcz regis inuentos li
bros exurendos precor romanus Senatu consencien
te decreuit. Quanta vel vanitate vel impietate pre
tereo. Illud enī nūc innotuisse suffecerit: multaz op
timarum rez solitudinem fontem esse. ex qua roma
naz quoq; legum fluxere primordia

De Romulo

Redencior atq; acrior successore suo Romulo
& ipse cum in siluis inq; pastorali casa tantis
asuefecit animū rebus: vt sūmi imperii fū

damento nō nisi solitarius architector idone⁹ habe-
retur. **C**ogitatu arduū. Solitudo omniū asperrima
Regine vrbiū: & materiā & nomen: & aream pre-
buit: & autorem. **A**chillem in solitudine didicisse le-
gimus: q̄ eū mox & vrribus asie terribilem & gre-
cie claz̄ fecit. Ipse **H**ercules in solitudine sanū illud
consiliū vite cepit: cuius libro priore mencionē feci
quādo uelut in biuiō diu: multūq; hesitās ad postre-
mū spreta voluptatis via semitam virtutis arripuit
quam indefesse gradiens: non ad humāe modo glo-
rie verticem: sed ad opinionem diuinitatis euectus
est: quamlibet alte lateq; ramos porrigat viri fama
si radicem queras ad solitudinem erit animo recur-
rendum. **A**ffricanus **Scipio**

O Vos autē illos lōge ducū maxios vbi dimit-
timus. **A**ffricanos vero duo fulmina belli vt
Maro ait quod a quibusdam de aliis itellec-
tum miror. Quorū primus ex quo virilem togā sūp-
sit: vt est apud liuiū nullo die prius vllam publicam
preuatamq; rem egit quā in capitolū iret. **I**ngress⁹
q̄ edem confederet & plerū tempus solus insecretū
ibi terreret. **H**ic mos p̄ omnem vitā seruabat. **I**ta il-
le vir vnicus neq; grecoz fabulis aut supersticionibus
sed **R**omanis iudicibus celebratus. & ipse quoq; vir-
tutis admiratione diuine stirpis opinionē cōsecut⁹
principia gerendaz̄ rez̄ a religione poscebat religio-
ni sedem optimā solitudinem deputabat. **I**nde quic-
quid id esset aggredi consuetus: plus q̄ humana fi-
ducia & prosperrimos sibi ac suis ceptoꝝ exit⁹ pol-
liceri. **I**ta vt nusq; falleret. **C**eterz̄ ne tam vinctos &
tam pares separem hos eosdē duos suis quemq; tem-
poribus vt virtutis. sic solitudinis amatores fuisse
nota res est. **E**t post sudores bellicos post victorias
post triumphos. vel liceruū vel forūnuas uel **C**aietā

solitos conigrare ibiq; cum singulis amicis solos cō
quiescere. **O** preclarę spectaculum quodq; omniū re
gum pompas & scepra transcenderet: cernere tale
viros seruatores reipublice liberatores ciuium. **D**e
fensores italie: domitores genciū feliciter rebus ge
stis: dimisso in libertate & leticia populo victore re
lictis **R**ome stipatoribus: latoꝝ suoz deposito habi
tu triūphali: ac precupide restitutis insignibus dig
nitatū solos ociosos & humiliū nescios curaz: p col
les & littora vagari: & sepe conculas littoreosq; la
pillos interlegere varios cādidulos ac nigellōs. **D**e
niq; quod uerecūde admodūq; reuerenter scriptum
apud **C**iceronem video incredibiliter repue resiste
re solitos: tum rus ex vrbe tanq; euinctis euolassent
Sed illam pfecto solitudinem cogitationes pulcer
rime sequebant: & in illo ocio semp grāde aliqd ge
rebat. **I**raq; **C**icero ipse vbi suam luget: ibidē affri
cani supioris solitudinem admirat vocemq; illius vt
ipse ait magnificam: & magno ac sapienti viro dig
nam ponit **C**atone coetaneo illius atq; emule teste.
fret⁹ nunq; se min⁹ ociosū cū q; ociosus nec min⁹ so
lus q; cum solus esset. **C**uius rei gloriam **A**mbrosi⁹
miz dictum conciuī suo: tentat eripere necubi vrq;
Romanū genus ciuilibus bellis vacet. ipsis in libris
pugnant. **E**cce enī **C**icero officioꝝ tercio hanc **A**f
fricano laudem tribuit **A**mbrosi⁹ i officiis suis. vbi
tum in multis tum in nomie ac numero libroꝝ. **C**i
ceronem sequit vt aperte obuiet eodem libro eodē
q; libri parte hoc est in ipso principio libri tercii eā
laudem **S**cipiōi **A**ffricano ereptam ad pphetas do
mini moisen & beliam atq; heliseum: operosa nitē
disputacione trāsferre: quos fuisse vult ante affrica
num diu. & in ocio negociosos: & in solitudine comi
tatos. **N**on obluctor **A**mbrosio. **N**am & uera loqui

illum scio: & si nescirem multo ille potencius q̃ **Ci-**
ceronem: **P**lato ipsa auctoritate me frāgeret. **M**ag
na est enī apud me nec in merito eius autoritas: cu-
ius ore loqui spiritum sanctū. **Q**uomodo ergo moi-
sen solum vnq̃ fuisse suspicari ausim: qui non tantū
ipse secum quod ipsū sapientis doctiq̃ viri est. sed
cum quo de9 facie ad faciem loquebat̃ quasi amic9
cum amico. **Q**uomodo ociosum qui tacitus & iner-
mis sedens & clamabat ad dominū & vsq̃ in celū au-
diebat̃. **A**lterius q̃ vix auxilio fessas manus attol-
lens vnus tot preualidas manus hostium vincebat.
quod sine eo armare non poterat legiones. **Q**uomo-
do solum putem **E**liam cum quo deus id idem & ā
geli loquebant̃: aut quomodo ociosū: qui pluuię ipe-
rat: & mulieri hospite famis interitum intuenti in-
deficientem farine idriam & inexhaustū olei vascu-
lum uerbo facit: ingentiq̃ visu fidei defunctū illi fi-
lium viuū reddit. **Q**uomodo solum dico discipulum
dicā discipulum eius **E**liseū q̃ pauēti puēo hostē mi-
nistro inuisibiles aliis auxiliares currus & equos at-
q̃ acies ostēdit angelicas. **Q**uomodo ociosū qui fili-
um hospite **S**unamiti ex marito sene pollicit9 & de-
dit & reddidit natū sc3 & primis ānis extinctum su-
scitans vt puer vnus pphetice uel fidei uel potēcie
argumentum esset. **Q**uid magni autē si viuos susci-
tat q̃ solo cōtactu sacri cōporis mōtu9 mōtuos susci-
tasse nosciē. **Q**uis preterea hunc estimet ociosū qui
in ipso sedens ocio conatus omnes absenciū & cogi-
tatus atq̃ cōsilia hostiū: quasi presens nouerat suis
cuncta denūciāns. **Q**uo cognito iussu regis **S**irie to-
to circūuallatus exercitu legiones obsidenciū se lin-
gue solius imperio incecitate captiuitatē q̃ pduc-
tans uerbo eciam liberauit īperiosi oculi sunt hec &
solitudinis prepotentis: sed sit sane penes pphetas

atq; reꝝ gloria quos uel etate uel merito primos
cōstat. An ideo minor **A**ffricāi laus ē quod cū aliq;
eodem in genere laudis antecesserit presertim cum
ut mihi certus videor: nulla prorsus interueniēte no
ricia: om̄s cesset imitacio quā de rebus humāis lau
dūq; particulam deliberare atq; decerpere solitā nō
nego. Profecto autē quisq; in reꝝ partem venerit:
dictum illud vnde post tantū interuallū ad hēc pro
phetaz nomina redii q; ipse mihi non **A**mbrosi⁹ vni
us est primum ac p̄prium **A**ffricani

De vitandis & admittendis in solitudine: & primo
de vitandis

N Vius dicti sententia: quid tot velim uerbis
admonet. Volo solitudinem non solam ocii
non iners nec inutile: sed quod e solitudie p
sit multis. Qui enī ociosi prorsus & languidi & seg
nes & soli sūt eos mellos semp miserōq; cōsencio.
Quibus nec honesti actus exerciciū nec nobiliū stu
dioꝝ illustriūq; nominū possit esse commercium

De Admittendis

N Ec igit̄ sūma est **A**dmitto ad ocii nō hēc uē
to mobilia sed mansura negocia quoz fi
nis est non labor: nō questus dedecus sed de
lectacio & virtus & gloria. Corpori nō animo ferias
iudico. Veto in ocio ingeniū quiescere nisi vt assur
gat & intermissione fecūdus fiat. solet enī vt aruis
sic ingeniis intermissio pdesse. **R**ursus & genero
sas curas in solitudine nō tantā recipio sed accessor
quaz comitatu nullus omnino facilior nullus ameni
or fingi potest & sine quo misera vita est eque: uel
in vrbibus uel in siluis libros. **P**reterea diuersi ge
neris & simul p quos aut de quibus scripti comitos
gratos & assiduos & p̄ptos uel in publicum p̄di
re uel ad arculam redire: cū iusseris paratos sempē

80
uel tacere uel loqui: & esse domi & comitari in ne-
mora & peregrinari & ruscitari & confabulari: &
iocari & hortari: & monere arguere & consulere &
docere secreta rerū monimenta gestorū vite regulā:
mortisq; contemptū: modestiam in p̄speris fortitu-
dinem in aduersis equalitatem in actionibus atq; cō-
stanciam. **C**omites doctos letos humiles & facūdos
sine tedio sine impendio sine querela sine murmure
sine inuidia sine dolo: inter que tot comoda nullo ci-
bo interim nullo potu & ueste inopi & angusta par-
te domos contentos, cum ipsi potius hostibus suis ī-
estimabiles animi diuicias: amplas domus fulgidas
uestes: & iocunda conuiuia ac suauissimos cibos pa-
rent. **A**mitto & in solitudinē amicos dulce gen⁹ de
quo multa premisimus siue quibus truncam aut de-
bilitatam vitam & quasi luminib⁹ captā puto. **Q**uo-
ciēsq; subnectē vt aſſolet fores nostras: amica man⁹
impulit. **A**t mihi seu longum post tempus venerit
hospes. **S**iue operum vacuo gratus cōuiua p̄ imbrē.
Quos mihi uersiculos e profunda grati conuictus ex
periencia. & ex ipso nature gremio videt̄ flact⁹ eli-
cuisse. **Q**uociēs ergo tale aliqd & mihi accidit: ho-
spes sed post longū tempus gratus cōuiua. **S**ed va-
cuo operū ne me forte uel frequentibus cōuiuiis v̄l
impedimentis opeꝝ delectari credas tunc ego non
aliū venisse sed meipsū quodammodo geminatū cen-
seo: non penitus duo sūt quorū vnus est animus. **N**o-
uit amor e duobus v̄lum facere: alioq; impossibilez
rem iuberet pithageras vt in amicicia vnus scilicet
fiat ex plurib⁹. **Q**uod ita cū sit sequit̄ vt & quisq;
vnius idē & duorū capax amicoꝝ locus sit. **N**ulla
igīt solitudo tam p̄fūda nulla tam parua domusq;
Nullum tam obstrusū lumen vt non pateat amico.

Exhortacio vt ad solitudinem properet cui scribit

Ubi pater: sed teipsū tua si bona noueris: ni-
hil deesse quod gratam solitudinem & dul-
ce ociū possit efficere. **A**dest animus bonus
& adeo bene institutus etate nō negligenter ex cul-
tū mltarūq; aciū & rez; noticia īstruct⁹ humāoz ac-
tuū dux ac rector. totus q; vite nostre gubernaculū
tenēs: vt iā tali gubernatore nauigacio vbi felix es-
se non debeat viros claros & insignes: qui fuerunt
nostri: uellem dicere posse qui sūt. **S**ed vt res eūt vi-
des. **S**i quid tamē vspīā sup sūt haud ignoti eciam
sūt tibi: cum quibus non potes aliter animo versare
quod genus tibi nec maria nec montes eripient. **C**ū
quibus potes & corpore abundas pluribus fortasse
quāq; huiusmodi rei nunq; magna copia fuit nūc
inopia sūma est: sed vnū nomen honoris causa huic
loco inferendum credidi: eoz; quos tibi ad solitarie
vite solaciū sors dedit. **P**oncius **S**ampson is est: cū
a te secundum ornamentum habet ecclesia tua. **D**e
hoc enī vt quē a prima etate familiarissime cognitū
Nunc quoq; cercius nosse mihi videar fidencius lo-
quar. **H**inc ego non temere: sed erenatum **S**ampso-
nis cognomen obtigisse crediderim: q; quant⁹ ebre-
us ille corporeis tantus iste sit animi viribus huma-
nitate prudencia. **A**d hec literarūq; non mediocri
noticia eaq; mox; suauitate: que facie si quid habet
solicius aspez; lenire queat. **I**llum vt facis tota men-
te complere illum in ociū solitarii partem voca: nisi
enim fallor augurio sequeſ; volens & fessus urbana-
rum rez; fugam vrbiū non horrebit. **S**ed o vbi **S**o-
cratem nostrum linquo fallor: ne hunc linquo eqdē
viam cum reliqui comites ille par noster ē. Itaq; cū
ceteri euocandi sint hunc nobis inseperabilem amō

prestat. Nosti hominem quem & stabilis amicitie
fides carz & musaz multa familiaritas clarū facit.
Cum quo ita gaudium vite quocūditas aderit ut
filium non absit. Ita vis ingenii vigorq; animi ut que
his non nunq; iūgi solet: mesticie nulla nubes inter-
ueniat sed ea semp lete frontis vniformitas: q̄ in so-
crate illo sene mirari solemus & laudare. **I**n hoc &
spicimus & amamus. Proinde neq; nostz sileo **G**ui-
donem cuius animo nihil est purius nihilq; candidi-
us nihil ingenio acrius iudicio grauius: nihil cōuer-
satione suauius **Q**ui si non septimus ut cognomē ei9
spondet. **S**ed quintus accesserit non intelligo quid
hoc dulcius comitatu. **Q**uicq; nec alii quidē desint
& voto pares & studio nisi illos nobis aut status im-
paritas aut omnino difficultas quedam: & in enoda-
bilis humanaz rerum perplexitas iūderet. **S**ed &
hi satis multi sūt & illis animo frui nec ipsa vetue-
rit fortuna. **H**i igit tales viri aderūt ut neq; valitu-
do aspera neq; vrgens occupacio neq; cōmigrandi in-
cidens necessitas ita nos distrabat quin vnus nostz
assidue tecum sit. **E**t quid singula **E**numerem. **N**i-
hil deerit omniū voluntas vna non desit. **A**ssunt enī
minime g̃ues sed agiles expediteq; diuicie: siue ut
aliter idem dicam. **A**dest paupertas non mesta nec
sordida: sed honesta & leta: & si verum fateri volu-
mus multis inuidiosa: adest libroz bona copia legen-
di dulcis ardor: intelligendi memorandiq; facultas
data celitus: & studio aucta puigili. **Q**uod sequit si
luissem: sic enim pudor hortabā nī scirem p̄ vten-
tis affectu: preciū rebus accedere. **E**t ipse igit adeo
& mea quam diligis nunq; aberit papyrus noui: ali-
quid afferens indies. **C**uius estimacione: tū mihi fa-
teor ante alios inexplēbili tuo illo legendi desiderio
geminasses nisi quod a principio dixeram & vet9 ē

verbum. Iudicio fauor efficeret. **R**epto enī quociens illam ne dicam aliis sed certe platonici ac **C**iceronianis codicibus pretulisti dum tibi **B**ibliothecae mee limen ingresso: quod sepe non ut episcopus: sed ut amicus facis legendiq; audio: que nunq̃ ite sitis extinguit. **E**go diuina illa opera celestium ingeniorum obtulissim. **T**u autem manu obiecta frontem auertens tantum nostra deposceres. In quod neq; tuum ratione careat: inclinasse te potuit: vel uetere perfecta cognitione repetite lectionis: iam non o gens. **V**el hinc nostrorum amor hinc nouitas: & si enim scriptis uetustatis auctoritas maior & illuc flacci verum sit q̃ meliora dies & uiua poemata reddit habet tamen & nouitas gratiam suam. **E**t forte iuuat experiri quanto uiuendo profecerim. nil enim impigrius nil experientius est amante. **Q**uicquid autem cause est tuum fateor hunc autorem ipse caram se miratus sum sepe absens villici mei uerbis agnoui qui assidue redeuntem huius uelamentis aggreditur. **C**ur nescio quam papirum quantum hanc irridens domum solum petere soleas abstulerim rideo & miror: vel patris affectionem uel custodis fidem: uel villici puritatem. **I**taq; aliquando abiens & cum sene meo ludens papirum illi vacuam dedi quam illa esset quam quesisses. **Q**uo facto illuluz reuertenti itez grauitur questus totaq; demum res in ocium & irrisum desuit. **D**e illis que solitarius debet desiderare semper & de loco eius

Sed redeo ad ordinem. **A**dest ergo tibi preterea sine quo vita ne diuina felix: sed ne uita quidem est malarum rerum naturale odium & bonarum amor: uirtutum cultus: bone fame pulchra cupiditas: honesti studium contemptus supuacui. **Q**uod si unum e solitarie uite fundamentis dixerim: uerum dixisse me dicam. **A**dest corpus laboribus obeundis

idoneum: non dum fragile maturū. Adest etas ad-
huc virens: sed iam adolescentie malis explicita que
optima vite pars nec expers actū: nec consilii iops
est. Sed ad magnas res audendas aggrediēdasq; suf-
ficiens. Adest deniq; patria vbi ciuis ac presul hinc
amoris in populo: hinc reuerēcie arcem tenes Illud
tibi natura prestat hoc dignitas: vtrūq; virt⁹ ac me-
ritum. Eam quoq; sortitus es patriam: quā licz epi-
scopatus tuus: ciuitatis appellatione nobilitet: ipsa
tamen preter vetustatem & nomen de ciuitate ni-
hil habet: non luxum: non frequentiam: non tumul-
tum. singula ad eam vitam de qua loquor aptissima
Qui⁹ ego si rite cōputo ānis circiter quinq;ginta an-
te domini aduentum. Iulio cesare britaniā oppugnā-
te in autenticis scriptis inter antiquas iam tunc vr-
bes memoriam inuenio. Aspectus loci talis est vt nō
ineliganter idem ipse Socrates noster quociens illic
ad te visendum conuenimus dicere soleat. En ciui-
tas illa parua quidē sed honesta quā Abagarus rex
ihesu saluatori obtulisse legiē in ecclesiasticis histori-
is. Illius ī medio tibi solitudinē facere si uelis potes
nō eges ad hanc rē pegrinacōe lōgīqua ad q̄ mlti eo-
rum confugerunt quos snp cōmemorauī ea locoꝝ
condicio est vt in patria tua inq; tuoꝝ gremio solita-
rios esse possis: haud spernenda quidē oportunitas
domi habeas: quod multi transmaria quesiere

In autē nidus tuus sordet aut quid forte li-
berius petis euolare licet in p̄pinquū ramū
& sup̄ vicinū fontem amenissima & quietis-
sima stacione consistere. Adest tibi tu⁹ Gorgia rex
foncium. ad cuius tibi murmur hec scribo. Adest li-
berrimum gratissimumq; perfugium clausē vallis.
Sic enim vocant incole sic vocari volunt natura: qñ
illam circūductis collibus abdidit extra omne iter:

omnemq; concursū: videriq; nisi ab incolis nō pmisit
hic tu quoq; quod rarū & liber & dominus & pre-
sul & solitarius esse potes: poteras ne tuū locū sper-
nere qui aduenis & reuerenciam inicit & stuporē.
Si quis specus inqt **S**eneca saxis penitus exesis mō-
tem suspenderit: nō manu factis sed naturalib; cau-
sis intantam laxitatem excauatus animum tuū qua-
dam religionis suspitione pcuciet. **S**i hoc verum est
vbi queso religiosior vsquā specus: & si quod sequit̃
est uez. **M**agnoz enim inqt capita fluminū uenera-
mur. **V**bi maior veneracio flumina quidem maiora
longe vie spacio & congestu aquaz multaz nouim⁹
fontem nullum. **R**ursus si tertium est verum. **S**ubi-
ta inqt exabito vasci animis erupcio aras habet vbi
oro dignius are fuerint. **Q**uas ego iam pridem cri-
stum testor si qua voto facultas affulserit: illic in or-
tulo meo qui fontibus imminet ac rupibus subiaceret
erigere mediter: non nimphis vt **S**eneca sentiebat
neq; vllis foncium fluminūq; sed marie cui⁹ portus
ineffabilis & fecunda virginitas: omnes deoz aras
ac tēpla subuertit: aderit ipsa fortassis: vt quod diu-
iā & nisi fallor pie cupio. **A**liquādo pficiar. **N**ūc ce-
ptum sequor: poteris ne igit̃ tuū locum spernere q̃z
alienigene uenerant̃ locum libertati & q̃eti & ocio
& sciēcie & virtuti ac ne in singulis imorer. **A**d sū-
mam omnibus quibus studes amicissimum locū vt
cetera fileam tanto olim & tibi tam culto habitato-
re dignatum. **S**cis q̃ **V**eranus tuus cristi confessor
eximius: qui sedem tuam nunc solito duriores ne-
scio quotus ante te tenuit querens locum pacis: hic
demum substitit pulsoq; dracone terribili sanctā ac
solitariam vitam his dixit in locis. **C**uius nomen in-
ter famose solitudinis amicos nō preteritum sed di-
latum est vt ī extremo positum tenaci⁹ hereret me

morie non tam tue. Vnde illud auelli cōmemoracio
 quotidiana non finit & presens semp uena sub ocu-
 lis fidei tue testis inquam preciosis sancti viri reli-
 quiis exequēdam: omne tu studium omnes opes vt
 dici solet uentre fraudato: omne deniq; quod tibi vs-
 q; erat argentum: atq; aurum virum optime contu-
 listi q; ceterorum qui fortassis bec legentibus. Hic
 equidem habitauit ille dum vixit: priusq; ad statū
 cure pontificalis inuitum spectatu virtus attollerz
 hic velud in terra hostili sed ad se pdomita ac para-
 ta & cultui hominum acquisita cristo cui9 auspici-
 is signoq; vicerat. Tropheū erexit titulo virginis
 genitricis insigne templum exiguū: sed decorum &
 validum. Hunc ipse montem paruum fecit: & hanc
 montana pduramq; silicem pforauit suis aiūt mani-
 bus opus feruoris atq; ocii ingentis: hic in ripa cel-
 lam habuit criste diues atq; ortulo contētus & flu-
 mine. Postremo pcul hinc moriens huc referri: atq;
 hic sepelire voluit: vt nosti tam claro stupendoq; mi-
 raculo vt q; olim intrauitu maris rubri viuentis mo-
 ises virga potuerat. Hoc siqua fides in transitu flu-
 minum veram palium posset extincti hoc hactenus
 Nam de reliquis ruris tui laudibus multa dici pos-
 sūt: sed & multa sepe diximus & hodie vno collo-
 quio dandus est finis De spernendis diuiciis
 & honore cuiuslibet

Sue itaq; deo seruire volumus que vna liber-
 tas est atq; vna felicitas: siue artibus bonis.
 ingenium extollere: qui proximis egregius
 labor est siue aliqd meditando & scribēdo nostri me-
 moriam posteris relinquere atq; diez fugam sistere
 & hoc breuissimum vite tempus extendere: siue si-
 mul bec omnia prestare ppositum est nobis. Fugia-
 mus oro iam tandem & id quātulumcūq; quod sup

est in solitudine transiamus omni studio cauentes :
ne dum opem ferre naufragiis videmur ipsi rerum
humanarum scopulis allidamur. Denique probam9 id aga
mus: ne qui morbus est publicus: quodque in alijs se
pe reprehendimus committamus & iudicia sermones
que nostri ab actionibus discrepent

Hortatur nos celestia spernere obsequio diuinarum

Nemo vero nos fallat nemo nobis persuadeat in
hoc amplas opes expetendas non adiuuant sed
impediunt: premuntque: non subleuant ad hanc
vitam ascensus est. Nemo in altum ascensurus super
vacuis sponte ponderibus aut laqueis implicatur. Ni
hil auro grauius nihilque tenacius id nisi quo ad neces
sitati subuenit nec optandum nec amandum quidem.
Vbi enim auaricie obsequitur nihil est quod ferentem ma
gis incuruet ac deiciat & in terram cogat. Neque id
mirum se a terra ortum ad eandem suo pondere fertur
Non animam celestis origenis terrestrium cauernu
larum sarcinis obrui: secibus marnari prefert: conuenit
quidem splendorem & leuitatem sensibus alluden
tem animo aut affert tenebras & spinas & tribulos
curarum terrestrium atque pungencium & quo pur
gacius videtur eo abditis malis infectus est. Nunquam so
le veniunt diuitie multa & varia mala secum uehunt
& innumeros labores causasque discriminum. Si mihi
non satis est fidei: quare ab his quos felices vocant &
ad iura & veri nihil occultent inuenies eorum vitam super
pliciis plenam suis ut quam mirabaris exhorreas aut
contemnas & intelligas huic vite: ad quam te hor
tor magnas diuitias nil posse sepe autem obesse quam
plurimum: ut nec dum non tanto studio conqueren
de sint: sed abiciende potius si ultro adessent. Donec
ad eum quem natura & virtus statuunt modum mo
re nautarum graui tempestate laborantium: iactu da

noq; rerum salua puppe peruentum esset. **M**ira res
nunc animum subit. vt te pater meq; tecum rogem
& obtestor vt vnius pueri consilium vni datum seni
duobus esse vtile paciamur. Is puer **A**lcibiades fuit
postea vir & forma notus & ingenio alternatq; fō
tune clarissimum exemplum: huic auūculus pree-
dictes fuit vir & ipse rarus ānumerandus ī primis
eloquio potens. & cui ad magnū imperiū fuerat lig-
no p gladio. ad hūc ergo cū puer **A**lcibiades ex mo-
re veniens: senem solito tristiores offendisset: mot⁹
quod non solitis forte blandiciis exceptus esset: per-
cūctatus fert̃ que causa tristicie seu quid incidisset
nouī: & cū senex puerili reor ingenio delectatus ve-
ram rei causam non celasset: dixissetq; se immensam
pecuniam expendisse in vsus reipublice. **C**ui⁹ im-
penſe rationem qualiter redderet non posset apud se
cogitando reperire: tū puer super etatem. **T**u uero
inqt cogita potius qualiter non reddas. **C**allidū nē
pe consiliū: uel si a sene datū esset magnum: quod &
euidens plenum presagiū etatis. **Q**uo fretus auūcu-
lus concitato bello externo ciuilem difficultatē red-
dende rationis euasit. **S**ed ad consilium reuertor. In
quo laudare soleo non facti in iusticiam: sed accun ē
ingenii & celeritatem: hoc est illud pueri senile con-
silium: quod in vsos nostros vertere moneo. **S**ed in
alios terminos ante versū. **E**cce enī veniant qui viā
nobis ad magnas diuicias ostendant: quod nihil est
aliud q̃ avariciam docere: pestilens sane stola & ope-
rosa ad modum difficilisq; doctrina multo vigiliaz
ac laborz impendio discenda & uel effectū caritura
vel vocitura successibus. **I**n his cogitationibus occu-
pato animo dicamus. **C**ogita potius qualiter ista nō
cupias. **E**a enī vtilior & certe faciliior ars est. **A**d q̃
si adhuc lent⁹ & idocilis est anim⁹ additis vrgēd⁹

est stimulus. Ostendamus ei preter mala diuiciarum
& a nobis modo & multa quotidie dicunt a multis
esse artem hanc in manibus nostris: illam alteram in
arbitrio fortune. **S**pernere opes potest quisque consequi
non ita: scitum est illud amici. **Q**uare inquit potius a for-
tuna impetrem ut det quam a me non petam. Itaque res
difficilem & euentus ambigui: puto prestat intem-
tam relinquere: que & certe si utilis foret esset tamē
intempestiua & sera. **E**cce enim sudabimus anhelabi-
mus torquebimur: ne desint vite brevis ac fragilis
alimenta. **Q**ue ut dixi iam pridem cumulate & usque
ad inuidiam & delicias assunt uerum esto: desit ali-
quid. **Q**uis est enim regum cui non aliquid desit: hic ma-
gno nisi assurgendum dicet aliquis ut omnem prorsus
indigentiam futuri diis similes: appellamus que nec pe-
nitius pelli potest: & ad tempus pulsa redit acrior.
**De Certitudine temporis futuri & consilium a do-
mino apponendas diuicias**

Clucero quidem ad germanum scribens quod me
inquit sicut sepe antea cohortatis ad ambicio-
nem & laborem faciam eundem sed quando
uiuemus. **O** brevis questio: sed efficax hinc quisque
vero erit hortari nostro apte ne satis & grauiter re-
sponderi potest: placet amice quod suggeris si modo
possibile est. **S**ed quando uiuere incipiemus oro te
quos modo scilicet non uiuere sed vixisse iam dece-
at. **N**am hec semper anxia atque in crastinum pueniens.
non est vita. **S**ed vite meditatio vite nunquam forte ue-
ture. **E**t quod constat ambiguitate inter multa quidem hoc
a plebeio poeta non ignobiliter dictum tenes. **C**re-
de mihi non est sapientis dicere: uiuam: sera nimis vi-
ta est crastina uiue hodie. **E**st vero consilium **A**libia-
lis late patens & ad multa versabile: uicio stimulat
gula sollicitat: suspendit ambicio: incendit amor dif-

85
facilima exequendo: contempnendoq; facilima: hec
animum doceamus vt auceps & periculosa ad nocē
dum via itaq; sepe dicit̃ vlcisci volens iniuriā acerua
bis vt vilis gutte seruitus & solliciti apparatus tur
pissimus exitus vt vêtosa semp ambicio supplicādū
populo: quo nihil est durius vt impbus superbusq;
amor seruiendum mulierculis: quo nihil indignius
viro forti ridendū inaniter lugendumq; & sepe nō
nimis letis q̃ mestis euentibus tanta vanitas rei est
horū omniū vna est regula. Si quidem his implēdis
cogitacio impedit̃: nunq; deerūt mesticie immorta
lis & malorū cause vt euadas hīc vt letus ac liber sis
contemptus ipse prestabit hoc potius. Cogitandū ē
igit̃ qualiter difficultates has efugias: q̃ q̃liter ex
plices. Vnde inquā virilem sentēciam puerile dictū
trahi potest. Sed obmissis aliis quod nūc vnum agi
tur auariciam hoc artificio vincamus. Necessarias
nobis ad hec ociū magnas opes ostentantem & sper
nendo mortalia frenandoq; cupidines & nature mo
destiam estimādo: cōpendiarūq; iter ad veras diui
cias cōdiscamus: re enī vera cū omnibus ad virtutē
nitētibus cū uel maxime pposito nostro inimica cu
piditas est. Nam nec finem habet vllū & cumulan
do supuacua īpedimētum querit huic vite cui presi
dium pollicet̃: quam non onustam sed expeditam at
q; agilem esse oportet. Nempe cū constat multis q
omnia posse videbant̃ ne hoc vnum possent: opū po
tencieq; magnitudinem obstitisse Tibi nil obstat ni
si quod minime suspicor: ipsi tibi obstes: potes eqdē
potes modo non singulos nodos soluere: q̃ simul om
nes amputare malueris. Aduersus idram est res no
bris: nullus erit finis nisi repululancia capita inge
nio precipidamus berculeo. Ego solus esse non tātum
possum: sed iam cepi facile perseueraturus: si tātis

mibi vie solitarie dux & comes accesserit. Non modo enī mee quietis adiutor sed vt quod in animo ē quamlibet enūciem: ipse quies mea nec tamē solitudinis solamē: sed ipse quodāmodo solitudo mea eris tuncq; vere pleniq; solitarius videbor dum tecū ero precessi ego te: temptauiq; vadū sequere saltē: qui precedere debuisti. **E**n quasi dubio torrente transmissa ripa clamās aduersa vt intrepide transeas edito: nihil omnino periculi est: & vbi primo pedes tenui strupea omnia atq; aduersa: hic amena & secura denūcio. **S**i dubitas si contaris ipse retransseo & vestigia retro obseruata sequor. **Vt** Virgilius ait: vt scilicet manu prehensū ad hec te loca pducam quibus cum asueueris regū thalamos pōtificūq; aulas carceres & molestos laqueos ducas

De Remedijs contra pigrum progressum ad solitudinem

Quod si forte omnia que animum tenēt abdicare possumus. Id enī vnū est ex eorū genere que prius incipiūt docere homines q̄ discere ac saltem amicam nobis solitudinē faciam? quod nullo vetante permittimur inq; illam cum omnibus fortunaz nostraz faciūculis cōmigremus: quib; cū forte carere posse ceperimus tamē demū plena libertas erit & secuz gaudiū. **I**nterea vt res sūt nusquā certe quicquid victuri sumus. **N**eq; enī uel quia diffidam tam obnoxie ago vel tanto verboz nisi quicq; tibi duz aut graue suadeo cū & altitudinem animi tui norim & siue huius siue arcioris vie clarissimi tibiq; notissimi duces sint. **N**am & **M**artinus cui multum fidis: & cui quod pegrinationes sermonesq; tui indicant inter cristi amicos amicissimum te notauit hunc vite modum: vt ex superioribus liquet impleuit simul & solitari regem amplexus: & episcopi di

gnitatem retinens: vt iure suo gennadius & mona-
chum & episcopum illum vocet. Nempe qui prius
ante baptismum quod difficilius est impleisset i adole-
lescencia. inq ipsa militia vtracq religiosus aduersa
consiliis sit viuēs vt iam tūc sicut in vita sua scriptū
est non miles sed monachus putaret. Et alter Me-
nas cui qui natalis idem qui martino est terrenā ce-
lesti militia non in urbem sed in heremo pmutauit.
Et huc quoq de industria dilatus Gregorius nazan-
zenus: vt Ieron⁹ testat. Imo se episcopū in loco suo
ordinans ruri vitam monachi exercuit. Cuius vite
quantus illi semper amor fuerit hinc elicit: quod iā
ante subrecentem ex atheniēsi adiutorio egressum.
Basilū cesariensem famosū cōpatriotam: & collegā
atq vt famam secutus. Augustinus ait in carne ger-
manum suū e cathedra magisterii etractum. Vbi il-
le rhetoricam florentissime docebat iniecta māu ad
solitudinem & ad meliora studia insigni quadā amo-
ris fiducia & auctoritate deduxerat

Solutio argumentorum contra solitudinem

A Vdio autem etransuerso quid aduersus hec
a Rursus obstrepi soleat. Nam primo de scrip-
turis sacris nobis facere nittunt inuidiam.
Ve soli quia cū ceciderit non habet subleuantem se
Et melius est duos simul esse q̄ vnum: habent enim
emolumentum societatis sue & que sunt id gen⁹ plu-
rima. Quod omnino non dicerent si quid ego sentia
& quid loquar attenderent. Deinde Aristotilicum
illud obiciunt vbi ait vel qd naturaliter sociale ani-
mal est homo Vel quod qui uel aliis non cōmunicat
aut bestia est vel deus quasi ego uel odium iudicam
v̄l societatem omnium hominum interdiciam uel au-
ceps sit electo: quid esse malim an bestia an de⁹ hoc
est bestialis homo an diuinus vir Cicerocianū prete

rea illud nobis innumurant. Vbi nō a necessitate
quod quibusdam visū esset: sed a natura pfectā ho-
minum societatem nō semel deseruisse content⁹ rei
huius argumentum obtulit optimum quemq; licet
omnibus copiis suffultum & omnis necessitatis ex-
pertem tamen & solitudinem fugiturum & socium
studii quesituz. Quibus satis vt arbitror libro su-
periori responsum est. Nam nec ego nisi in hoc mihi
plane cum tulio conueniret solitudinis ac studii so-
cium: imo vel socios & querendos dicerem & colen-
dos. Et hec igit & que ad obuiendum nobis similia
trahi solent teneo & deserta solitudie. Affratē cui⁹
supra meminimus & Iulianum illum famosissimum
heremitam: Antiochiam & famosiores Anthoniū
Alexandriam: vrbesq; alias petiisse non sum nescius
Verum id non motu pprio seu leui qualibet ex cau-
sa sed p graui necessitate sūmoq; fidei discrimine.
gestum noui. Sic enim scriptum est. Sciebant enim
sacratissimi viri quid tempore vnicuiq; congrueret
& quando esset opus frui quiete & quando necessa-
rium solitudini preponere ciuitates. Iam id ppe ri-
diculum quod premissis accumulans quodq; presen-
ti mihi sepius obiectum scio. Quid enim fiet inqūt
Si passim omnibus persuadere potueris: quod intē-
dis aut quis tandem in vrribus residebit. Vide er-
go ne contra rempublicam loquaris: Quibus plane
res ipsa respondeat. Si quidem omnes inde migra-
uerint certam esse mutande sentencie rationem so-
litudines deserendas: que iam solitudines non erūt
eoq; protinus redeundum. Vnde omnis tedii pater
& inqes popellus accesserit. Sed bene habet non hi
sūt hominū mores neq; tam patulas vulgus: aut tā
faciles honestis cōsiliis aures prebens: paucis vtinā
psuaserim: nec uero par est omnibus vnā vitam &

presertim solitariā suadere. Nec enī loquor omnib;
sed tibi. **S**ed mihi & his quibus paucis hec rara cō-
ueniūt. **N**obis certe si non vulgi voces sed naturam
nostram sequimur nihil est apcius

Inquam? urbem non redeūdi animo: ne posi-
ta ad aratrum manu respiciamus retro: sed
preceamur poti⁹ ne vnq̃ ad ingrātū deq̃ om-
nibus bonis: male meritū populum reuertamur qđ
fecisse lentulus tradit: is qui sub obtentu p̃fectiois
honeste eternum exiliū elegit quē vt imitari velle-
mus: & si non quietis amor ac saltem turbe odiū p̃-
suasisse debuerat. **Q**uanq̃ non desit exemplū sed ma-
gis deuotū. **C**ronii fenicis monachi qui solitudinē
ingressus orauit ne vnq̃ inde discederet: multaq̃ si-
bi p̃seuerancia prestitit ne irritę preces essent. **E**x-
tirpandę solitudinū cause sūt frangēdiq̃ qui nos te-
nent vnci rumpendūq̃ pons atergo nequa fuge uel
redditus spes sup̃sit. **D**icam enī tibi nō quod palla-
dius exemploꝝ taliū historicus dixisse sibi lobānez
scribit **E**gipciū heremitā illud cui⁹ sup̃ mencio est
habita. **E**piscopus enī inq̃t es futurus: plurimumq̃
tribulacionū habiturus es ac laborū. **S**i ergo ista vis
fugere noli relinquere solitudines nostras. **N**ullus
enī te in desertis degentem locis episcopū faciet h̃c
palladio lobānes. **E**go autē tibi de episcopatu nihil
lam enim es quod ille cauēdū premonebat neq̃ iam
tibi possibile est: **E**piscopū non fuisse ad quē statum
ante ānos matura te virtus erexit. **S**ed quod p̃xi-
mum huic est dicam. **E**piscopatus enī tuus talis est
& quo & honore sūmis in libertate mediocribus at-
q̃ infimis par sis. **Q**uod si maioris episcopi pond⁹ ti-
mes solitudines nostras ama & si laborū immortalū
nexibus vis absolui: hanc regem quere: vt enī a ma-
licie labore rediens ait. **R**omanus ille centurio: hic

optime manebim⁹ qđ si fortuitu prolatū ad omē tā
ti imperii tractatum est. **E**x pposito dictū nō sper
natur. **S**urge veni ppera: linquam⁹ urbem merca
toribus aduocatis p senecis feneratoribus publica
nis tabellionibus medicis vngentariis lamenibus co
cis pistoribus atq; sartorib⁹ alchimistis fullonib⁹ fa
bris textoribus acbitectis statuariis & pictoribus
munis saltoribus citharedis circulatorib⁹ lenonibus
furibus hospitibus circūscriptoribus maleficis ad
ulteris parasitis ac scurris edacibus odorem fori vi
gili nare captantibus quibus ea felicitas vna est: illi
inbiāt. **N**ullus autē nidor ī mōtibus & solitis ac pla
citis caruisse suppliciū. **S**ine illos non sūt nostri ge
neris: pmitte diuitibus nūmos suos numerare & in
hoc arismetrice presidio vti. **N**os diuicias nostras si
ne studio sine arte numerabimus. **N**ihil est quod il
lud inuideamus nisi nunc eciā quod absit: pueri su
mus quos ficta adumbrata suspēdant: demi faleras
equis venalibus est cautela vetus. **N**emo san⁹ puel
lam deformem q̃ bene vestita esset in coniugiū op
tauit. **N**os si faleras imo laruas bis purpuratas feli
cibus detrahamus clare videbim⁹ esse miserrimos:
suas sibi diuicias habeant suos mores suas volupta
tes. **N**empe quas eternas vellent diuicie abibūt. &
quas manu retrabunt voluptates fugiēt: at quibus
caruisse cuperent mores stabūt & cōmitabunt. inui
tos cuncta hec que illos vulgo mirabiles ostendunt
momēto tēporis euanescent. **S**ub imperio viuūt: si
illa pepercerit mors non parcet. **Q**ui preciosissima
rerum habent si tamen dicendi sūt habere quib⁹ ser
uiunt ipsi mox a vilissimis habebunt: & a quibus in
quies habebit diuicias ingratus heres & forsan bo
stis inuisus corpora vermes & vpupe: tartarus ani
mas: nomen obliuio sempiterna. **C**ontra quis paup

hic fuerit in memoria eterna erit iustus Nō nos igitur ad emulationem prouocet falsa prosperitas: vera miseria: sequestrent a nobis molles & eneruati diuites. Illis cherie fornices atria popie. nobis silue montes prata fontes placeant. Illi carnis desideria & lucrum vnde cūq; veniens: nos studia liberalia & honesta sectemur & si quid mechanicum miscere iuuat: sit agricultura venacioq;. Cui quāuis in esse clamorū aliquid & nostro proposito dissonum videat. Vetusq; sit verbum in venādo multam verborū esse iacturam Venacionem tamen & meditationi & studiis opportunam magnis quibusdā ingenijs visam scio propter solitudinem scilicet & nemoꝝ latebras: silentiumq; recia ipsa seruancium Quod cum maxime verū fiet dum preter nūmꝝ hoc est non venator sed spectator in siluam eam abiturus ex cōmodo: sine vllō venancium cōmeatu ea forte vel clericis precipue iter siluas agentibus pmissa licencia est: nec huiꝝ generis iterdicta venacio: rara quidem & modesta & exercicio corporis indulta non luxui queq; illi cognate sūt piscacio aucupiūq;: he sūt ruris artes: deniq; illi semp pendeant ac uoluant nos ad petram: pressis vestigijs insistamus. Illi semp hereant nos aliquando p̄gredimur. Illi semp dubii consultant: nos iā tādē salutare cōsiliū exequamur Postremo illi mūdum fugientem amplexent: teneātq; si possent. Nos dominum & queramus dum inueniri potest & inuocemus dum p̄pe est quin & dum corpora nostra pegrinant ab vrbibus pegrinātur a corporibus animi. Premittamus illos ad celum cum tempus aduenierit: qđ philosophi non sperarūt a corporibꝝ secuturi Qualiter solitarius dicitur viuere vulgaris non &c

IN quo impetus calamum tulit quam multa diximus de re parua vt vulgus existimat vt

ego silencio p maxima & mihi equidē tam iocūda vt
cum in hoc corporeo carcere diu vinctum me fuisse
meminerim vixisse; non amplius mihi videar nisi q̄
diu sol⁹ & ociosus vixi. **Q**uāq̄ osi vsurpare audeā
preclaz illud singularis egregii ducis dictum nec ī
portune detur insolencie gloriandi par in tāta impa
ritate licencia. **E**go quoq̄ non modo nūq̄ min⁹ oci
osus q̄ cum ociosus: minus ve solus q̄ cum solus: sed
semper ociosus nisi dum ociosus: semp solus nisi dū
solus fui. **E**t si non sim dubius quod sepe iam dixi:
magno strepitu populum his omnibus occursum
Sed veritas intrepida & inuicta est. **N**ec vanos hor
ret strepitus vt descripto generosi cornipedis **M**a
ro ait. Illi ardua cervix argutumq̄ caput. **C**ui⁹ qui
dem non assertor: adhuc magis audax q̄ sollicitus ī
quisitor sim. **A**d quam licet enim studio semp aspi
rem uereor tamen nequando mihi uel illius latebre
uel mee uel cure tarditas quedam obstet īgenii. **E**t
sepe res querens opinionibus implicer: hec ergo nō
diffinitor sed scrutator vestigatorq̄ tractaueri. **N**ā
& diffinire sapientibus est pprium. & ego nec sapi
ens nec pxim⁹ sapiēti. **S**ed vt **C**iceronis verbo vtā
mag⁹ sū opinator: contra autem paucos quibus lo
quar affuturos scio preter numez superiores rebus
omnibus atq̄ victores. **E**go iam hinc iudicii cui ar
ram teneo: satis est quid alii iudicent: p se quisq̄ vi
derit dum vagas fluctuantes sentencias nulla neces
sitas ad uerum cogit. **C**erte cum uenerit ineuitabi
lis dies: & vrgere animam hīc ceperit ineluctabilis
mortis hora: quando nō in porticibus aut compitis
populi digito monstratum esse non regem aut pon
tificem fuisse. **N**ō peccunia: non gracia: nō deliciis
affluxisse sed caste sed pie sed innocenter vixisse p
fuerit. tunc vt spero fatebitur qui nunc negat tran

quillum hoc saltē fuisse consiliū. Itaq; tantus ardor
 tantus materie amor est vt cum multa dixerim plu
 ra se offerant: sed studio consulendum est. **P**utabam
 enim epistolam scribere librum scripsi quem diui
 surus non fueram quo scilicet solitarie vite solitari
 us liber esset nisi quia in mente rediit eam me solitu
 dinem laudasse: non que vnum eciā sed que turbas
 fugit. **S**imul illa me cogitacio proposito emouit: vt
 onustum fessumq; vie medio lectorem particio reue
 laret. **V**num ergo in duos secui dulce autē mihi fuit
 preter morem veterem: quos in multis sequi soleo.
His quibuscūq; literulis meis sepe sacrum & glorio
 sū cristi nomen inserē quod si fecissent pristi illi: no
 strorum ingenioꝝ duces & eloquio humano vim fin
 tillaz celestiu instituisent. delectāt fateor: sed mul
 to amplius delectarent. **N**unc mulcet eloquēcie pri
 ma fros: clara verboꝝ luce: sed sententiaꝝ uerisq; or
 ba luminibus: cum diu aures delinierit neq; quietat
 animū neq; pducit ad illam supremam stabilēq; dul
 cedinem ac pacem intellectus. **A**d quā quod mē sati
 & supbi homines contēpnunt nisi p ipsam cristi hu
 militatē nō est adit⁹. **H**ec autē tibi sic affecto animo
 dictaui vt omnis impulsaz vento frondium fragor:
 & omīs circa nascenciū sonitus aquaz hoc vnū dice
 re viderent. **B**ene suades. **R**ecte consulis. **V**erum
 dicis

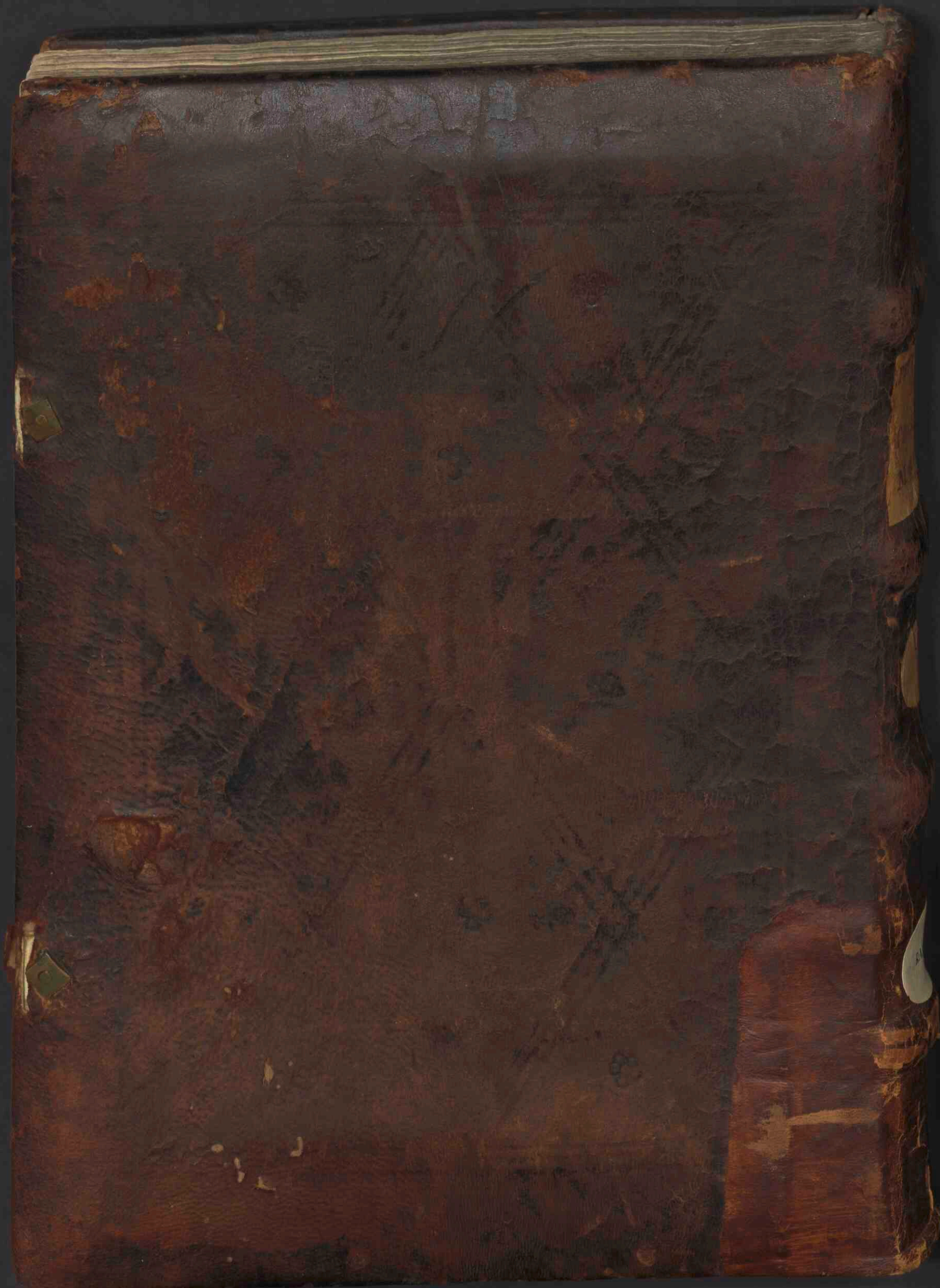
ExPLICIT liber secundus **Francisci petrarche**
Poete Laureati de Vita Solitaria

A 2184742

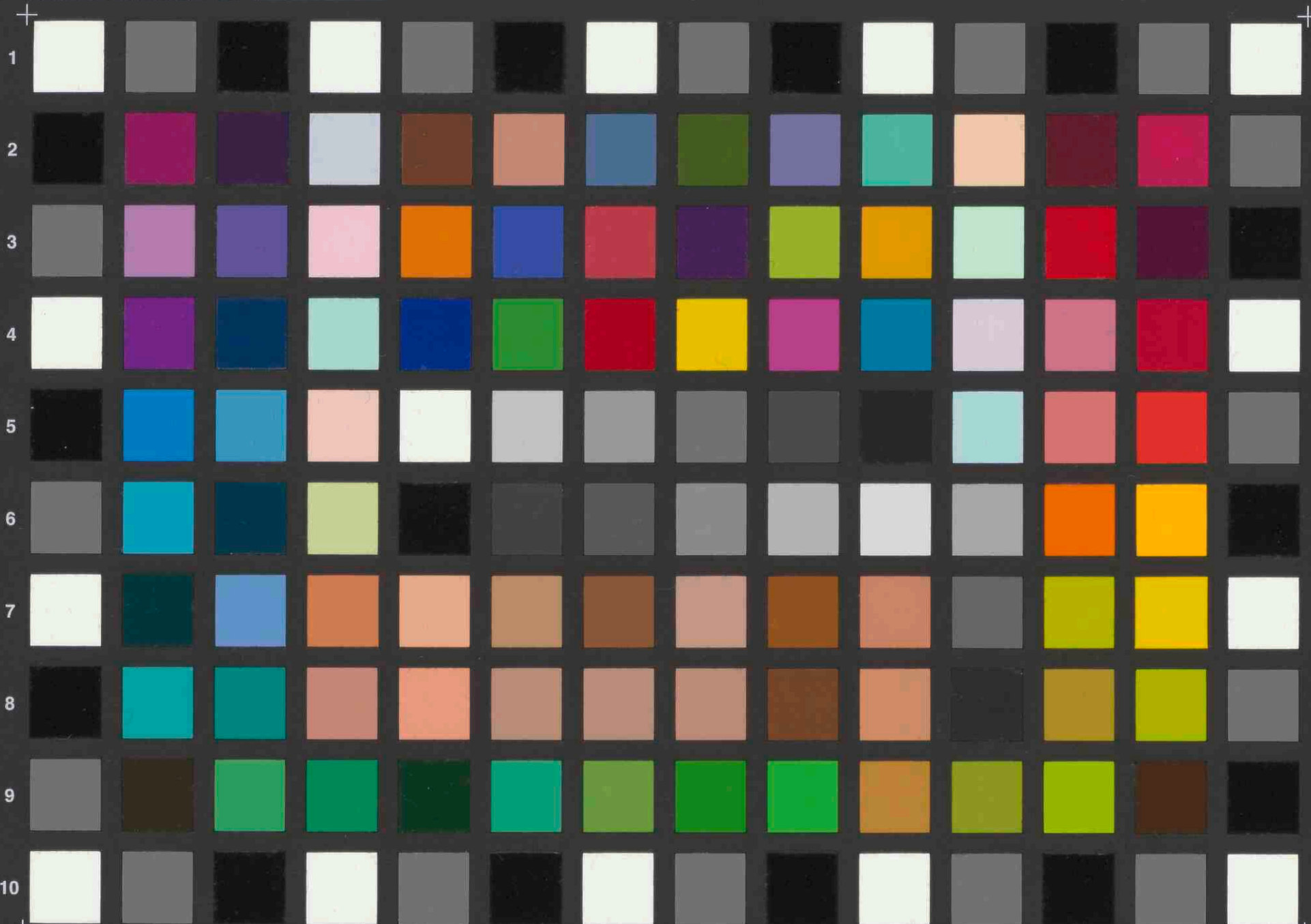

6291

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

x-rite

0 1 2 3 4 5 6 mm